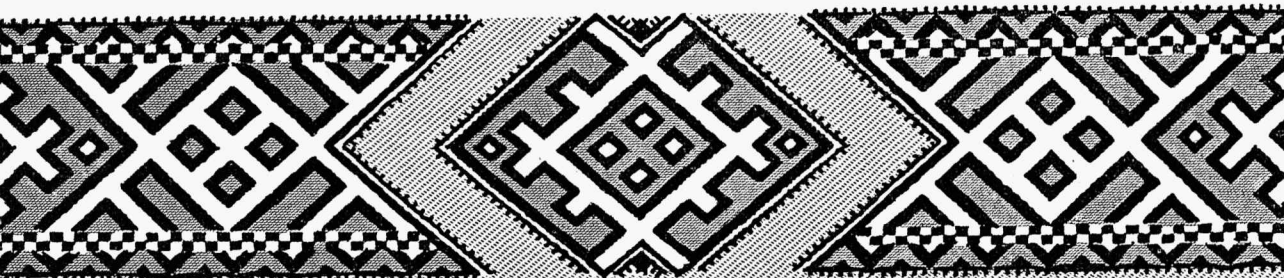
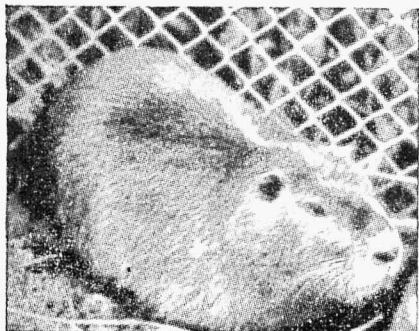

NR. 11 1939. III AASTAKÄIK NOVEMBER

*Maanoorte kün-
nivõistlus Sõr-
ves, Saaremaal.*

Sakslaste väljarändamisega tuleb meil soodsalt likvideerimisele suuremaid nutriakasvandusi, kokku umbes üle 500 sugulooma. Nimetatud kasvandused on praegu Eesti Karusnahaloomakasvatajate Seltsi ja teiste hooldamisel.

Kuna nutria on täielik taimetoitlane, siis on ta just väga hästi tasuv maakarusloom. Kuidas teda kasvatada, seda loete 1939. a. ilmunud Aug. Murd'i raamatust

„Nutria — põllumehe ja aedniku karusloom“.

Hind 80 snt. Raamat müügil K/Ü. „Agronoomis“, Pikk t. 36, Tallinn, ning kõigis suuremates raamatukauplustes. Postiga võib raamatut tellida selle hinna postmarkides ärasaatmisel ka järgmisel aadressil: „Uus Eesti“ abikontor, Kalevi t. 27, Pärnu.

Maanoored!

Kasutage „TEATAJA“ veergusid sõnumite ja piltide avaldamiseks oma ringi elust ja tegevusest.

„Teataja“ veerud on alali avatud maanoorte tegevuse ja organiseerimise valgustamiseks.

Iga maanoor aga loeb ja tellib „TEATAJAT“
Iga maanoorter ring tellib „Teataja“ ja levitab „Teatajat“ oma ringi liikmete keskel.

Maanoored saavad tellida „Tõusev Nooruse“ koos „Teatajaga“.

Odavahinnaline, huviküllane kaasaanne „Tallinna Post“

RESERVEERITUD

TÕUSEV NOORUS

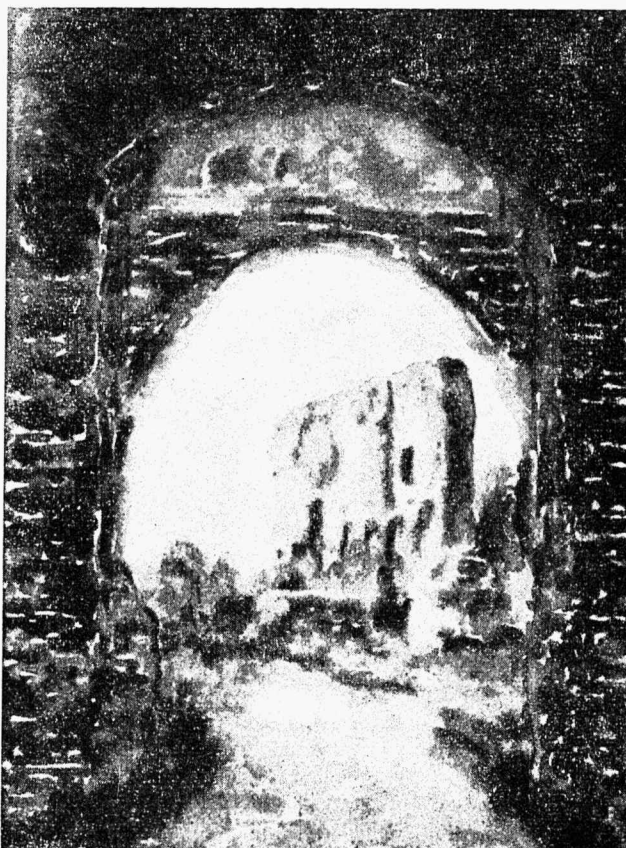
Nr. 11. 1939

PÖLLUTÖÖKOJA VÄLJAANNE

III AASTAKAIK

J. Prik.

*Viljandi
lossivaremed*

(Akvarell.)

Teeme ringi suuremaks.

Kõige elavam ja mitmekesisem tegevus maanoorte organisatsioonis valitseb sääl, kes maanoored üksteisega sagedasti ja hõlpsasti kokku puutuvad. Selleks kohaks on maanoortering. Eesti maanoorte suur organisatsioon on üles ehitatud maanoorteringidest. Kui kivid, millest hoone on ehitatud, ei ole tugevad, siis hoone ei saa olla tugev. Kui meie soovime võimsat ja elujõulist maanoorte organisatsiooni, siis saab seda ehitada ainult võimsatest ja elujõulistest maanoorteringidest.

Maanoorteringide kaudu me tahame üles kasvatada uue põlve kindlas vaimus ja meeles. Seda ei saa teha nõnda, et ümbruskonnas on väiksem osa noori maanoorteringis ja suurem osa väljaspool maanoorteringi. Kui tahame võita inimesi nende mõtete ja ideede poole, mida meie õigeks peame, siis on tarvis, et kutsume need inimesed endi hulka.

On hulk niisuguseid maanoorteringe, kes on koondanud endasse peaaegu kõik ümbruskonna tublid noored. Palju rohkem aga on neid ringe, kes seda seni täies ulatuses pole teinud.

Nüüd pärast töörohket suve on jälle saabunud sügis, millal maanoortel leidub pisut rohkem vaba aega kooskäimiseks. Maanoorteringides algab nüüd sügiseperioodi vilgas tegevus. Seepärast on praegu õige aeg mõelda sellele, kas on kõik tublid noored ümbruskonnast juba maanoorteringi liikmed. Kui seda asja arutama hakatakse, siis leitakse vist peaaegu igal pool niisuguseid noori, keda seni pole ringi kutsutud, kellest aga kindlasti võib loota, et neist saaksid hääd ringi liikmed. Oleks väga soovitatav, kui iga maanoorteringi juhatus tänavu sügisel

võtaks ühe oma koosoleku päevakorda uute liikmete küsimuse ja arutaks põhjalikult läbi, keda tuleb veel ringi liikmeks kutsuda. Alati ei ole õige teha kohe ettepanek ringi liikmeks astuda. Neid, kes ringi eluga veel pole tuttavad, võiks kutsuda esialgu ringi koosviibimistele, kus nad lähemalt võiksid tutvuda maanoorteringi elu ja tööga. Hiljem, kui lähem arusaamine ja sõprus juba tekkinud, oleks kohane teha ettepanek astuda maanoorteringi liikmeks.

Meie sihiks on organiseerida kogu Eesti maanoorus. Praegu on meie organisatsioonis umbes 14.000 üksikliiget. Võiks aga olla mitu korda rohkem. Seda sihti võib saavutada ainult ringide kaudu. Ringe on üle riigi varsti ligi 500. Muidugi tuleb nii mõndagi kohta veel ring asutada. Aga sääl, kus ring juba olemas, on vaja, et see ring võimalikult kõik tublid noored enda ümber koguks. Seega seisab meil tänavu sügisel muu töö kõrval ees väga suur ja tähtis ülesanne. Meie kõigi kohus on seda ülesannet tõsiselt võtta ja kaasa aidata, et kõnesoleva aktsiooni kaudu oleks tulevaks kevadeks organiseeritud maanoorte hulk senisega võrreldes tublisti kasvanud.

On arusaadav, et ringi liikmete arvu suurenemisega pole lõppsiht kaugeltki veel saavutatud. Kogu maanooruse koondamine maanoorteringide liikmeteks on aga siiski kõige esimene tingimine selleks, et eesti maanoortest võiks kasvada ühine võimas pere, kelle elu ja püüded oleksid kantud ühisest vaimust. Seepärast alustame tänavu sügisel oma tööd uue aktsiooniga ning tõstame igas ringis üles juhtmõtte: teeme ringi suuremaks!

I. TÕRMAKÜLA.

Kodused raamatukogud.

Meie vabad esivanemad on austanud tarka aru alati. Eks ütelnud ju Kalevi-poeg teekonnalt maailma oisa tagasi tules:

Ülemaks kui hõbevara,
Kallimaks kui kullakoormad
Tuleb tarkus tunnistada!

Vanasti andis tarkused isa pojale ja ema tütrele oma pika elu pärandusena edasi suuliselt, nagu tabavalt märgib laulik oma isast-põllumehest, kes olnud aus ja tubli mees:

Kui juhtus aega puhata
Tal tunnikene tööst,
Siis õpetas mind hoolega,
Ka võttis aega ööst!

Tänapäeval isa õpetusest ja ema hoiatusest üksi ei piisa, kuna elutingimused on muutunud kiiresti arenevaiks. Ilmub uusi töövõtteid ja -viise ning masinaid, milledest isa ei osanud undki näha — nendega peavad pojad ja tütreid ise hakkama saama.

Aga ka tänapäeva ühiskondlik ning kultuuriline elu asetab meid ootamatute olukordade ette. Kui Prohvet Maltsveti ajal meie vanaisad ja vanaemad ootasid Lasnamäel valget laeva, mis pidi neid viima sinna, kus emakest maad rohkem ja hingata kergem, kuna meie esiisade vabal maal lautasid endid võõrad ülbelt ja hoolimatult, siis saatuse tahtel saabusid need valged laevad Tallinna reidile alles mitu inimpõlve hiljemini ja — neile võõrastele endile!

Säärased olukorrad ja kiiresti arenevad elutingimused nõuavad tarka aru, kindlat meelt ja tugevat rahvuslikku vaimu. Seda annab meie rahva omapärane kultuur ja selle kandja — eesti raamat!

Seega on tänapäeval igale noorele isa-ema õpetuse kõrval parimaks sõbraks — hää raamat! Teadmiste kõrval annab ta elujõudu, elurõõmu ja elujulgust, muudab meid paremaiks ja teeb tugevamaiks. Sellega muutub tugevaks ka meie armas isamaa, meie rahvas ja riik.

Ei piisa aga sellest, kui raamat meile jagab oma õnnistusküllast mõju ainult koolis või raamatukogus. Meie peame tooma selle varaallika endile koju seega, et asutame endile igaüks koduse raamatukogu!

Sellega kaotame kadakliku vaate, mille kohaselt kultuurilise kodu tunnuseks on klaver ja riul „nipsasjadega“, ja rajame terve eestilise elukäsituse, mille järgi kultuurilise eesti kodu tunnuseks on — kodune raamatukogu kodu kaunimas kohas!

See ei tarvitse olla suur. Algul koon-dame sinna kõik isiklikud hädavajalikud raamatud, mida vajane igapäevases elus, kui ka raamatud, mis on meile eriti kallid ja südamelehedased. Ka meie kooliraamatud leidku sääl koha. Pää-asi — soetame endile jõukohaselt riuli või kapi (selle teeme ise) ja asetame raamatud selsesse korrapäraselt: num-merdatauina ja nimestikku kantuina.

Edaspidi aga püüame oma raamatukogu pidevalt täiendada. Köidetud „Tõusev Nooruse“ aastakäigud annavad selleks tänulikku lisa.

Ja kui tahame osutada tähelepanu oma sõbrale või tuttavale, siis teeme seda raamatu annetamisega tema kodu-raamatukogusse. Perekondlikele pidustusile minnes on meil kombeks võtta kaasa — liiter... Säärane mõisakõrtsist sisse kasvanud komme kadugu! Tõusev maanoorus rajaagu uus komme, mille kohaselt perekondlikule pidustusele viiakse kaasa — hää raamat! Sääraselt talitades saame juba mõne aasta järele oma kodudesse kenad raamatukogud, mis kõnelevad ja tunnustavad igale majjaastujale, et sääl elab raamatuarastaja ning seega ka kultuuri-armastaja eesti põllumehe pere!

Nii talitades teeme isamaalikkute tegu ja kindlustame oma tulevikku!

A. LEINJÄRV.

Mait Metsanurk 60-aastane.

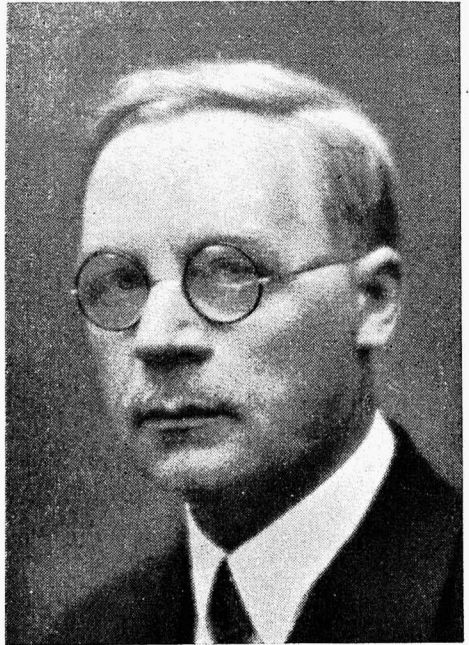
Saatust on tahtnud, et ajal, millal Mait Metsanurgal on valminud ja ilmumas uus ajatooline romaan „Tuli tuha all“ ning millal jälle meenutatakse selle eelkäijat „Ümera jõel“, koondub avalikkuse tähelepanu Mait Metsanurga nime taha peitunud Eduard Hubelile kui 60-aastasele.

19. november on märkpäevaks Eduard Hubelile ning on märkpäevaks ka Mait Metsanurgale, sest kui poleks 19. novembril 1879. a. sündinud Tartu lähedal Kärkna vallas Saare talus poeg Eduard, siis ei oleks meil ka nimekamate hulka kuuluvat usrealismi viljelejat Mait Metsanurka — „Vahesaare Villemi“ (1909), „Toho-oja Antoni“ (1916), „Taavet Soovere elu ja surma“ (1923), „Valge pilve“ (1925), „Punase tuule“ (1928), „Ümera jõel“ (1934), „Kutsutud ja seatud“ (1937), „Orjade“, „Jäljetu haua“, „Ennäe inimese“, „Fr. Arraste ja pojad“, „Taniel heitleb“, „Mändide all“, „Soosaare“ ja paljude teiste romaanide, novellide, jutustuste, noorsoojuttude, näidendite jne. autorit.

Iga täiskasvanu elu ja tööd jääb enamul või vähemal määral mõjustama ta noorpõlv. — See on tõde, mis peaaegu alati jääb püsima. Ka Mait Metsanurga puhul. Saare metsanurga-talu (sellest ka Hubeli kirjanikunimi Metsanurk — sünnikoha mälestuseks) ei võimaldanud kasvavale Eduardile mängu- ja karjakaaslasti. Üksi tuli oleskella metsades, heinamaadel, oja- ja järvepeivil, soode vahel ja kinkudel, kui viimaseid sattus poisikese teele. Üksi tuli lamada kasetukas ja vaadelda sinitaevast. Sügava joonena on pärsine Mait Metsanurk surunud oma kirjanduslike tegelaste hinge looduse vaatluse ja armastuse — pärandina iseene noorpõlvest, ning võtnud tegevuspaikugi enam kui sagedasti sünnikoha ümbrusest. Seda reedavad looduskirjeldused.

Üksiolu juhtis aga Eduard Hubeli noorelt kirjanduse juure ning see tuli talle kasuks. Saal, Wilde, Gogol, Puškin, Lermontov — need on olnud noore Hubeli kujunemisaastate hinnatuimaks autoreiks ning neilt on ta saanud loomingulisigi mõjustusi, mis ilmnevad paljudes Metsanurga töodes.

Ei olnud Eduard Hubelil ainelist võimalusi tallata kooliteid läbi pikkade gümnaasiumi- ja ülikooliõpingute, sest ta elutee oli „sile ainult 8. eluaastani“. Sai küia külakoolis ning lõpetada Tartu linnakooli, asus valmistuma küpsuseksamigi vastu, kuid juba algusid kohaotsimised kantseleides ja kontorites. Suutis küll hankida rahvakooliõpetaja kutse, kuid elu kiskus Hubeli kooliõpetaja kohalt Võrust tagasi Tartu ja säält toimetustlaudade taha, sest kirjaniku-märk oli veres ilmunud katsetustest „Lindas“ ja Postimehes“. Ning nõnda möödubki Hubeli elu „Virulase“ ja „Tallinna Teataja“ toimetuses,

Mait Metsanurk (Eduard Hubel).

kuni tast 1920. a. saab kutseline kirjanik. Veel korraaks proovib ta toimetuseliikme kohta „Uus Eesti“ juures, ent sinnagi ei jää ta kauaks.

Kuidas võiski arvata Ed. Hubeli elutee kujunemisest teissugust laadi päale seda, kui ta 1909. a. ilmunud „Vahesaare Villem“ oli toonud autorile kirjanikukuulsuse oma uude põhiideega ja tervikliku kompositsiooniga. Ja kuigi „Vahesaare Villem“ jätab üht-teist soovida stiiliselt, — „Toho-oja Anton“ tasub selle kuhjaga. Kuni praeguseni pretenteerib aga õigusega eesti kirjanduse omapärasema tüübi nimetusele Taavet Soovere — eesti kirjanduse „kurva kuju rüütel“ ja eluvõoras idealist.

Kui Metsanurga noorpõlve loomingu parimaks tööks pidada „Vahesaare Villemit“, siis võib säärse otsuse tegija jääda enesega rahule. Kuid palju raskem on ütelda, milline omab teistest pääjao kõrgema koha ta hülisemais loominguis — „Ümera jõel“, „Kutsutud ja seatud“ või „Soosaare“. Või ehk koguni 1695—1697. a. suurt näljaaega käsitlev romaan „Tuli tuha all“? Ent viimane süiski ei saa silmapilgul tulla võrdlemiseks kõne alla, kuna ta nende ridade kirjutamisel on alles trükkikojas. Jäävad teised, kuid otsust teha on süiski raske.

„Ümera jõel“, asjalik-realistlikus, pisut romantikule kalduvas stiilis kirjutatud rah-

evslikku ühtekuuluvust süvendav mineviku-romaan on vastuvaidlemata viimaste aastate ajaloolise romaani žanris parim ning ühtlasi teos, mis andis tõuke eesti kirjanduses ajaloolise romaani taasviljelemiseks. Kuid meil ka põhjalikumalt usuvalu ja kirikuromaan, kui on seda „Kutsitud ja seatud“, maide jällegi uudisainet andva teosena.

Ei, jäägu pigem vastamata küsimus, kumb neist romaanidest on parem, sest võrdlus pole siin võimalik juba aine, käsitusviisi ega ka põhjalikkuse pärast. Ent kui kellelgi kerkib kord keelele küsimus, missuguse kohta omab Mait Metsanurk meie kirjanikkonnas, siis võiks vist küll raskusteta kujundada rea: A. H. Tammsaare, Mait Metsanurk, Aug. Mälik... Ning siis need teised. Nende hulgas esimeste seas Albert Kivikas, sest samuti nagu Mait Metsanurk, nii kuulub ka Kivikas uusrealismi pioneeride esiridadesse eesti kirjanduses, kelle loominguga lipukirjaks on olnud chulühedane ja uusajalikkuse sulatamine kirjandus-kunstilisse vormi, sisu ja vormi sulatamine võimsaks kunstiliseks tervikuks. Uue ajajõrgu kujundamises sammub aga Kivikas Metsanurgast koguni pisut ees. Selles on vaevalt põhjust kahelda, sest enam kui kellegi muuks jääb Mait Metsanurk ikkagi

meie veendunumaks sotsiaalse kallakuga idee-kirjanikuks, kelle laiupiiriline looming on toredaks ühendussillaks vana- ja uusrealismi vahel.

Tahtes nende ridadega viia noortelt tervitust 60-aastasele Mait Metsanurgale, ei saa süüski jätta märkimata, et samuti nagu noorpõlves karjapoisisina Mait Metsanurk pidi jääma ükski, nii seisab ta praegugi ükski ning harib kirjanduspõldu. Meenuvad Hugo Raudsepa sõnad:

„Metsanurk mõjub tänapäevani oma vaimse üldise suunaga. Aga tema „oma tõde“ täpsem kehastus ei või taotleda täit kaasaalamist maailmas, kus ei leidu teisi metsanurgalisi inimesi. Oma olemuse sügavamas põhjas on Metsanurk ikka jäänud hingeliselt erakuks. Metsanurgalt ei sünni kooli. Ehkki ta meie kirjanduse eelpostidel on jõudnud väga nähtavale ja etteulatavale kohale, puuduvad tal jüngrid nooremas generatsioonis. Ei ole kunagi kedagi kuulnud jäljendavat Metsanurka. Ta vormil ei ole iseseisvat veetlust. Ja metsanurgalist sisu jäljendada vastava vaimseta on võimatu.“ Nii see on — siin peame andma Hugo Raudsepale õiguse. Ja võib-olla on see nii parim!

JOHANNES KAUP.

Roopi Hallimäe

Surnutepühaks.

Ainsal hetkel kord
kõik, kõik tulevad Sinu juurde.
Vend, kes venna vastu tõstis käe.
Peig, kes unustas esimese armastuse
salajase sõna
ja teisega läks.
Kõik, kes valetasid, varastasid,
abielu rikkusid, tapsid.
Kõik, kes oma elu arvasid hoidvat
enda pärast,
enda maitsemise nimel,
kuid kaotasid selle.
Kõik, kes südame salajase tunde
mõõgaga tahtsid tappa
ja nõnda tabasid südant end —
kõik nad ainsal hetkel kord
siiski tulevad sinu juure.
Ja sel kaduvahtal
ja siiski igavikupikal hetkel
Sa kõigi nende silmin
ainsaks viivuks
laidad suure mõistmise salajase valu.

A. Adamson.

HAUAMONUMENDI DETAIL.

M. Suveste.

Arusaamatuses.

Kui Leo ka kolmandaks tantsuks jälle Rehemäe Meeri võttis, langes Linda pidulugu nullpunkti.

„Nii, nõnda,“ trotsis ta endamisi, „siis mind enam nagu polekski... enam nagu poleks!...“ Ja kiusakalt lükkas ta tagasi ka kõik teiste noormeeste tantsukutsed: „Ei — tänan! Ma tänan ei tantsi...“

Ent endal silmad kogu aja jälgisid Leod Meeriga, kes tantsides elavalt vestlesid ja naersid.

„Küll aga Rehemäe paksukesel täna veab,“ kuulis oma seljataga noormehi naeru kihistavat, ja muigas kahjuröömsalt: „Paksuke“ — kui sobiv nimetus Meerile, kelle tüsedust veelgi enam esile tõstis ta lühike kasv. „Nii pikk kui lai,“ teadis Linda Meeri kohta üteldavat.

Ent Meeri oli rikas. Talu ainus pärija, kelle isal teati olevat pangas lisaks veel tubli hoiuarve.

Valus okas torkab kuskilt Lindat, Laulasmaa Leo — tema Leo... Aastate pikkuse ju koolipõlvest alanud sõpruse tõttu on see mõiste talle nii omaseks kujunenud, et kuidagi külmaks ja ükskõikseks jääda ei saa, nähes Leod kinkivat oma tähelepanu kellelegi teisele.

Lindale meenub, et ta möödunud suvel ja varasügisel üldse vähe on Leoga kokku puutunud. „Aega vähe, tööd palju,“ oli neil korral Leo nagu vabanduseks ütelnud, kui jutt sellele kaldus, ning tema oli seda uskunud. Ent võib-olla oli alati selle põhjuseks vaid Rehemäe Meeri, kellega kulus Leo aeg, ega's ta muidu tänagi... Tants lõppes. Saates Meeri istuma, kummardas Leo tänades ja ütelnud mõne sõna (küllap luba küsides?), istus isegi Meeri kõrvale.

„Valss daamidele!“

Orkestri esimestel helidel tekkis Lindal hetkeks kiusatus minna ja kutsuda nüüd Leo säält Meeri kõrvalt endaga tantsima nagu tavaliselt. Ent see mõte hajus samas ning juba oli Meeri ise viinud põrandale Leo. Üks pikk ja nõtke, teine lühike ja kohmakas, nii nad säält tantsisid, ebakohaseim paar põrandal, nagu leidis Linda, kuid samas ei tundnud sellestki halvustamisest seevõrra tujuülendavat rõõmu, et see oleks teda rahuldanud... Ei, temal pole täna siin põhjust enam vahtida, otsustas äkki. Ta läheb koju — nüüd kohe!

Väljudes piduruumist riiehoiu suunas kotas ta säält mõne tuttava tüdrukuga, kes olid „liigset tantsu palavust õues jahutamas käinud“, nagu seletasid.

„Ega sa, Linda, ometi veel ära lähe?“ küsiti uskmatus, kui Linda hääd ööd soovis.

„Lähem küll, olen pisut haiglane täna,“ vabandas Linda.

„Kui kahju!“

„Pole põhjust, minge aga saali, praegu on just daamide valss,“ tähendas Linda.

„Tõesti!“ ja lülikad kõnetajad eemaldusid „kiiremini kui muidu,“ nagu ütles sellisel korral Leo... Ah jälle see Leo...

„Nii ruttu juba koju?“ imestas riiehoiidja.

„Tervis pole korras,“ tähendas Linda, „vastumeelne oli juba tulekki...“

Samal momendil möödus säält Leo Meeriga, neilgi oli nähtavasti kavatsus välja minna. Nähes nüüd Lindat riietumas, pöördus Leo sinna poole.

„Lähed juba koju, Linda?“ küsis Leo üle Meeri päa, kuid Linda ei vastanud, pööras vaid selja teistele.

„Vabandage mind!“ pöördus Leo Meeri poole. „Peana ka lahkuma.“ Ja siis riiehoiidja poole:

„Lubage, proua Nelk, minu mantel ja kübar — nr. 37.“

„Kübar number 37, sellist siin härradele küll ei leidu,“ naljatas riiehoiidja.

„Ah mis, andke siis mõni suurem,“ ei lasknud Leo end häirida, „aga ruttu,“ kiirustas, nähes, et Linda oli juba väljumas, kadudes välisuksest mustavasse sügisõhe...

„Toimisin ma nüüd õieti?“ kahtles Linda, kui jahe sügisõine tuul ta kuumavaid põski paitas. „Olnuks vahest siiski õigem jääda, teeseldes ükskõiksust Leo suhtes, kuna nüüd... kindlasti märkab Leo tõde, ja teisedki...“ Ent siiski ta üha kiirustab käiku.

„Jooksed, nagu oleks juba surm kannul,“ jõudis Leo maanteel Lindale järele, tahtes haarata tüdruku käsivart. Ent Linda raputas enese lahti.

„No-noh,“ imestas Leo, „lase ma ometi teetan veidi. Kukul maha, suad haiget“, kõneles naljakalt murdes.

„Jäta, mine oma Rehemäe paksukese juure,“ tõrjus Linda, „toeta teda.“

„Oma — Rehemäe — paksukese,“ kordas Leo koomilise tõsidusega, nagu kuuleks selliseid sõnu esmakordselt: siis lüües endale käega laksatades vastu laupa, puhkes järsku naerma. Naeris luksudes, kiskudes end kõverasse ja lõpuks istudes maantee pervele, korrates naeru vahele vaid sõnu: „Oma — Rehemäe — paksuke!“

„Ära lõkerda,“ pahandas Linda, „mõni kuuleb, arvab, et oled nõdrameelseks jäänud.“

„Sa ju ise — teed sellist nalja — et naera kas või lõhki,“ luksus Leo.

„Pole see nali,“ heitis Linda üle õla.

„Mis siis?“ hüüatas Leo ja lakates naermast lõusis ja tõttas tüdrukule järele: „See oli su haigus või? Jah?“ Eitav vastus ei tulnud Linda huultilt, ja kui Leo taas ta käsivarre võttis, ei lükanud ta poissi enam eemale.

„Teadsin kohe, kust sul king pigistas,“ sosistas Leo, „seepärast usaldan sulle nüüd midagi õige tähtsat, ainult sulle“, ja kummardades üsna tüdruku kõrva juure ta lisas: „Tead, oma vennanaist ei saa ma kosida.“

„Vennanaist?“ kordas Linda arusaamatuses, vaadates üllatunult Leo salapärase ilmega näkku.

„Vennanaist neh! Rehemäe Meeril on meie Mardiga lood-järjed nii kaugel, et tulevad pulmad,“ seletas nüüd Leo õhinal.

„Ära luiska.“

„Tõsijutt, ausõna. Mart on ainult, nagu isegi tead, natuke saamatu ja kidakeelne, seepärast siis mina... Vaata, kuidas piiblisli seisab, mäletad veel...“ ja võttes pastori tooni — „eks sääl ole su vend Aaron, kes hästi räägib, seesama peab sinu eest rahvaga rääkima“ — ja taas endisena — „venda peab ju aitama — eks ole?“

Linda ei teadnud, kas uskuda või mitte.

Muide, Leo vanem vend Mart, selles oli Leol

õigus, oli vennale sellepolest päris vastand, et temast ei olnud kuskilgi jutumeest, kuigi ta oli niisama hoolikas töömees kui Leogi ja välimuiselt ka mitte halvem Leost, kes aga igal pool ja igast asjast võis jahvatada, tõtt naljaks ja nalja tööks käändes. Nüüdki ta seletas üksikasjaliselt ja oma kõnet naljakate kõnekäändudega pipardades, kuidas ja mismoodi tema seda kosjasobitaja osa venna suhetes mänginud. Ent Linda mõtted rändasid juba märksa kaugemal.

„Märt ja Meeri — kui neist saaks paar, siis võiks Mart peagi Leole tasuda tema osa isatalust — Laulasmaast, või koguni, asudes ise Rehemäele, anda Laulasmaa hoopis Leole... Ja siis — võivad nemadki — Linda ja Leo — oma elujärke hakata seadma... Nii jah, küllap Leogi seda arvestas, ega's ta muidu ainult oma lõbuks, nagu väidab, kosjasobitajaks hakanud...“

„Kas nüüd oled rahuldatud?“ küsib Leo oma seletusi lõpetades, Lindat õrnalt enese ligi surudes.

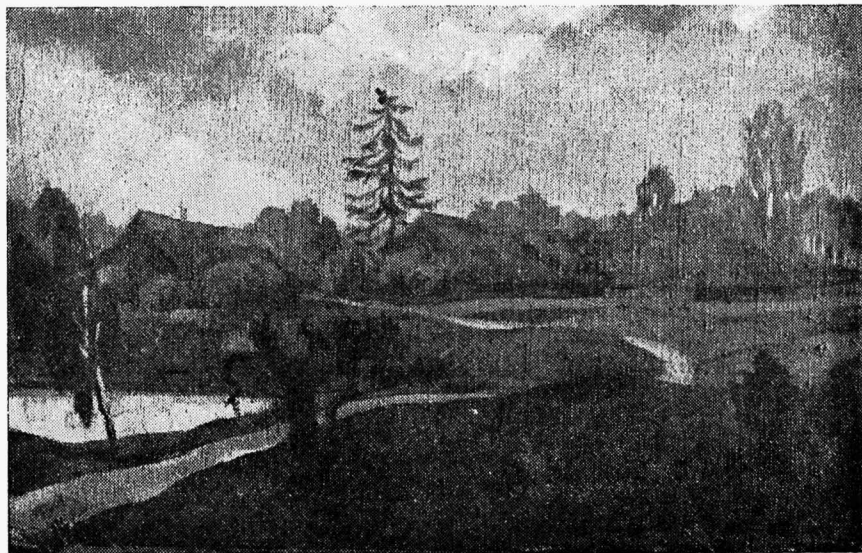
„Andesta — olin narr,“ vastab Linda tasa, õnnelikuna.

„Kes seda poleks — armastades,“ väidab Leo, „näe, mina isegi jätsin Meeri sinnapaika ja jooksin sulle järele. Vaata, kui paneb nüüd veel pahaks, kui viimati rikkusin sellega kogu supi ära. Aga näe, ei saanud kohe teisiti. Kas nüüd läheme tagasi ja teeme veel mõne tantsutuuri kahekesi, mis?“ küsib lõpuks.

„Ei maksa, paistab liig välja,“ arwab Linda. „Lähme päälegi koju, pool teed nagu-nii juba tulnud.“

„Minugi poolest,“ nõustub Leo ja haaranud Linda käsivarrest kõvasti, kõvasti ta laulab tasa:

„Kas kodus on parem,
kes kodus meid näeb,
kes kodus kuuleb,
mis süda sees, mis süda sees luuleb?“

Jüri Räni.

MAASTIK.

Vennasnoored kaljusel kodumaal.

Siis, kui nende ridade kirjutajad matkasid käesoleval suvel Soomes, vennasrahva kaljusel kodumaal, ning imetlesid jülhete kaljude vahele puistatud tubandeid järvi, siis ei olnud veel maailma pilgud pöördunud Soomele ega hõljunud õhus küsimus: kas tuleb Soomel sõda? Siis töötati Soomes. Töötasid ka vennasnoored, soome organiseerunud maanoored, kelle arvu loeti käesoleva aasta juulikuus ümmarguselt 40.000-ni. Siis võimaldus õppida tundma ka nende tööd ja organisatsiooni.

Soome kodu on erinev meie kodudest, sest soome rahvahariduse tase on märgatavalt kõrgem kui meil ning see pole jätnud avaldamata oma jälgi ka kodudes. On ju teada, et Soome koolisüsteemi esimese astme moodustab 2-klasiline alam-rahvakool (alakan-sakoulu), millele järgneb 4-klasiline rahvakool (yläkansakoulu) ja 2-aastane järelikool (jatkokoulu), kuid sellele lisaks töötab paljudes kohtades rändkoole (kiertokoulu) ja lühendatud õppeajaga mõlema astme algkoole (supistettu koulu). Pole siis ka imestada, et noored, jätkamata haridusteed keskkoolis (oppikoulu) või erilises lütseumis (lyseo), siirdumata edasi paljudesse kutsekoolidesse, ellu siirdudes omavad armastust oma kodumaa vaimsete saavutuste vastu ning soetavad igasse kodusse raamatukogu.

Ent iga soome maanoore südamesooviks on siiski omada lisaks koolitarkusele veel vähemalt üht erilist tunnistust, nn. „Kunnia-kirja“, mida arvestatakse igas koolis, kuhu tekib soov minna ennast täiendama, isegi igas asutuses ja ettevõttes. Kuid eriti kerge ei ole omada seda „Kunniakirja“. Et seda omada, tuleb tegutseda organiseerunud maanoorena.

Ainult kaudselt lähenedes meie Ülemaalse Maanoorte Ühendusele töötab Soomes, asukohaga Helsingis, nn. Maatalouskerholiitto. Ning säält läheb organisatsioon allapoole. Kogu maa on jagatud 9 nn. piiriliiduks, kusjuures igas piiriliidus, milliseid võilks ehk võrrelda maakond-

like maanoorte ühendustega meil, on ametis üks erikonsulent, kindlasti agronoom, kes kogu oma palga saab riigilt. Konsulentidele-agronoomidele lisaks tegutseb Soomes viimaseil andmeil veel 385 erilist nõuandjat, selles arvus mehi 104, naisnõuandjaid — 281. Kuid mitte kogu aasta ei ole nad ametis. Naisnõuandjast tegutseb aastas 9—12 kuud 69 isikut ja 6—9 kuud 129 isikut. Aasta läbi on ametis 83 naisnõuandjat Samuti on enamasti kõik meesnõuandjad ametis aasta läbi. Nende palk pooles ulatuses tuleb valdadelt, kuna poole maksab juure riik. Ning riigi toetus kogu maanoorte liikumisele Soomes ei ole just väike. Nagu meile lahkesti jutustas juhtkonda kuuluv maanoortekonsulent Senja Laine-Ylijoki ja nagu see nähtub aastaraamatuid, on riigi toetus 1936. a. olnud 2.185.000 Smk., 1937. a. 2.700.000 Smk., 1938. a. juba 3.250.000 Smk. Ent sellele lisaks saadi näiteks 1937. a. kohtadelt (vallavalit-sused, ühispangad, meiereid) jne. toetust 2.484.000 Smk., 1938. a. 3.450.000 Smk. — Säärane asjatundjate kaader, nagu ülal juba nimetatud, võib seesuguste summade juures mõistagi saavutada palju. Ent iseloomustava paistab silma, et 40.000 maanoorest 60% on tütarlapsed, 40% poisid. See pole siiski olenev mingeist ideoloogilisist aluseist, vaid lihtsalt nähtest, et naisnõuandjate ülekaal on suutnud koondada ka enam tütarlapsi.

Nii uudne ja mitmetigi vaidlusi äratav, nagu oli seda maanoorte liikumise otstarb selle praeguse kuju algaaastal, 1928. a., millal toimus Helsingis Pellervo-seltsis asutamiskoosolek, on ometi imestamisväärne, kui palju tugevaid seltse, ühinguid ja ettevõtteid koondus kiiresti noort liikumist toetama. Ning tänavu, 20. novembril, millal soome organiseerunud maanoorus võib tähistada oma liikumise 11-dat aastapäeva, võivad maanoorte juhid Soomes kinnitada, et 11 aasta kestel on liikumine leidnud üha avaramaid aluseid ning on tunginud kõikjale üle maa, kus kasvab soome sitke noorus.

11-nes aastapäev on liikumisele ühtlasi suureks võidupäevaks.

Ent kuidas on korraldatud soome maanoorte organisatsioon, kuidas see töö on kujunenud kõige otstarbekamaks?

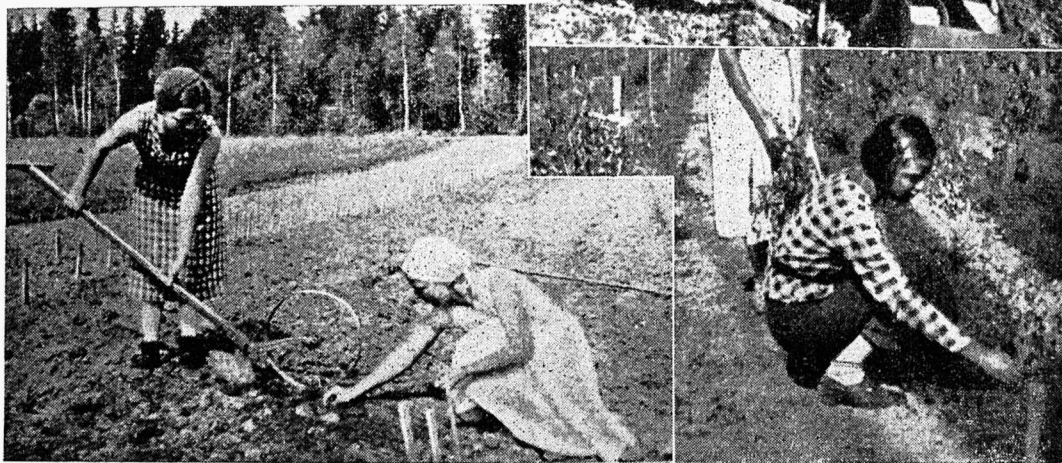
Kui meil on teatavaks kriitiliseks vaheastmeks põllumeeste konvent, siis Soomes on esimeseks sääraseks vaheastmeks Jääni-süsteem, nagu juba eespool üteldud. Selle lähemaks mõistmiseks olgu siinkohal korratud, et kogu maa on maanoorte töö mõttes jagatud 9 piiriliiduks, kuid üks jagune ju halduslikultki kogu Soome 9 lääniks (Uusimaa, Ahvenamaa, Turu ja Pori, Häme Viiburi, Mikkeli, Kuopio, Vaasa ja Oulu), mida valitseb keskvalitsuse kohaliku esindajana maavanem (maaherra) läänivalitsuse (läänihallitus) kaudu. Kuigi Soome piiriliidud ei ühtu igakord läänidega, võiks siiski võrrelda piiriliidude maanoorte agronoom-konsulenti meie maakondliku maanoorte ühenduse vanemaga. Selles mõttes on kahtlemata teatav sarnasus meie maanoorte liikumisega olemas, kuigi Soomes on agronoom-konsulent ainult maanoorte jaoks palgalise isikuna, kuna meil maakondliku maanoorte vanema ülesanne on auamet.

Maanoorteritingide või klubide, nagu neid Soomes kuuldub igal sammul kutsutavat, arv valdades on 10—12, igal ringil 10—12 liiget. Loomulikult on igal ringil oma juhatus, kuid sellele lisaks on igas vallas olemas 5-liikmeline täiskasvanute juhatus, kelle juures töötab siis palgalise jõuna eriteadja-nõuandja, saades tööülesanded nimetatud täiskasvanute juhatuselt. Tänavu ja osalt juba mullu palgati ametisse veel erilisi konsulente viljapuude ja aia alal.

Maa ja aed, need on alad, millistega soome maanoorel kõige tihedam kokkupuude, sest igal klubil alasel peab olema vähemalt

1 õunapuu ja teatav arv marjapõõsaid ning vähemalt 1 aar maad. Kõik tööd, mis aga tehakse sel maa-alal või aias, toimuvad eriteadja nõuande kohaselt. Midagi ei tee ega katseta soome maanoor kobamisi omal algatusel või esiisadelt pärandatud moodustel. Ning aasta-aastalt suurenevad tööülesanded ja kohustused, sest raudselt on leidunud rakendamist astmeline töökorraldus ja -korrastus. Mis aga kasvatatakse või tehakse koos, see ka realiseeritakse ja turustatakse koos kindla kava ja kindlate normide kohaselt.

Erilist harrastust ja viljelemist on leidnud Soomes töövõistlused ning neile pühenduvad peaaegu eranditult kõik laagripäevad. Laager, see 2-päevase kestusega kokkutulek kuskil looduslikult kaunis paigas on soome maanoorele suurpäevaks. Veoautodel sõidab sinna igast piirkonnast 10—15 osavõtjat, et sooritada töövõistlusi kindla korra ja asjatundlike täiskasvanute juhataste kohaselt. Juhiks saab Soomes olla ikkagi täiskasvanud isik, ning see nõue on kehtiv ka laagrite puhul. Kuid kunagi ei otsita Soomes laagripaiguks kohta, kus oleks saadaval sobivad majutamismõimalused. Ei, selle järele ei tunta tarvidust, sest noor peab kasvama sitkeks ja tugevaks ning seda võimaldab kõige soodsamalt elu teikides. Seetõttu ongi eran-

Pilte soome maanoorte tööst aias ja põllul.

Talvise tööhoaja saabudes asutakse paljudes maanoorteriringides toimeta- ma oma ajakirja või seinalehte. Pildil: Adiste-Müaste maanoored seina- lehte valmistamas.

ditult rakendatud laagrite puhul telgielu moodus ning iga piirkonna osavõtjail on kaas- tas telgid.

Ent samuti, nagu ei ole kerge maanoorterin- gidesse pääsemine ja sääl edasijõudmine, samuti ei ole kerge ka laagrisse pääsemine. Kogu aas- ta tuleb töötada ringis või klubis, enne kui noor loetakse liikmeks ning talle antakse esi- mese välistunnusena väike rinnamärk. Sellel embleemil on seega olemas juba oma vää- rus. Ning siis tuleb töötada korralikult ja hoolikalt tervelt 5 aastat, kuni antakse uus rinnamärk ja eespool nimetatud „Kunni- akirja”, millel juba tugevam kaal. Ning seejuures too dokument ei sisaldagi midagi erilist, — ainult äärekaunistusena kujutusü kündjast, kanakasvatajast, sea-, kodujänese- ja lambakasvatajast ning aiapidajast ja teks- tina märkuse selle kohta, kes (nimi) on saanud Kunniakirja tunnistuseks 6-aastasest maanoortetööst teatavast ajavahemikust tea- tava ajavahemikuni. Ning lõpuks allkirjad.

Säärane pikk tegutsemisaeg maanoorena võimaldub sellest, et juba 9-aastasena on võimalik alustada tööd organiseerunud maa- noorena. On ju tööõuded algul väikesed ja suurenevad pikkamööda, aasta-aastalt. Kuid paistab, et soome maanoorte vanus on pikka- mööda kasvanud, sest kui algaastal, 1929. a., oli keskmiseks vanuseks 12,7 aastat, siis 1937. a. näiteks oli keskmiseks vanuseks juba 14,0 aastat. Vanus suureneb, kuid seisab ikkagi märksa madalamal kui on seda meil.

Ent oleks siiski ülekohtune arvata, et laagrites korraldatakse ainult tööviistlusi. Ei, loetakse ajakirja „Pellervo”, tutvutakse mit- mesuguse erialalise kirjandusega jne. Vab- adel hetkedel tegeldakse aga üsna agarasti lauluga. On ju olemas isegi väga käepärane (mõõtudes 8 × 12 sm) 16-leheküljeline laagri- laulik — „Maatalouskerholaisten leiripäivä- lauluja”, nagu on olemas piltidega varustatud sisukad töövihikud mesilastepidamise, lamba- kasvatuse, linnukasvatuse, seemneviljakasva-

tuse, kodujänestekasvatuse, looma- ja vasika- kasvatuse, üldise töökava jne. kohta.

Sääraste töökavade alusel, eranditult asja- tundjate juhtimisel, areneb maanoorte töö vennasrahva kodumaal Soomes. Selle töö tulemused ei ole just väikesed. Käesoleva kir- jutuse piiratud ruum ja raamid ei luba las- kuda töötulemuste lähemale vaatlemisele, ent paar näidet olgu lubatud siiski esitada.

Käesoleva aasta suvel valitses Soomes kindel soov võtta marjade müüki omnibustes, raudteejaamades ja mujal täielikult maanoor- te kätte. Selleks oli valmistatud isegi vas- tavad müügikastid, missugused varustatud tsellofaan-kattega ja vastasid igati tervishoiu- nõudeile. Kas kavatus on teostunud, ei ole nende ridade kirjutajail kahjuks teada, kuid küllap vist siiski.

Sellele lisaks oli tänavune aasta kuuluta- tud soome maanoortele siguri ja sibula hoog- töö-aastaks ning erilist rõhku pandi suhkru- peedi kasvatamisele. Sigur ja sibul olid seni saadusteks, milliseid Soome vedas suurel hul- gal sisse, muide eriti Eestist. Hoogtöödega tahetakse sissevedusid tunduvalt vähendada, kuid kaugemaks sooviks jääb ikkagi see, et tulevikus üldse ei tarvitseks enam sibulaid ja sigureid vedada sisse, vaid et oma põld ja aed kataks kogu tarvituse. Siin loode- takse maanoortele, kelle sõpradeks ja toeta- jaiks on seesugused võimsad asutused, ette- võtted ja organisatsioonid, nagu on seda Pel- lervo-selts, Soome põllumajanduslike seltside keskkliit, aedviljajühing, lamba- ja veisekasva- tajate ühing jne., kogusummas üle 20 Soome määravama keskasutuse.

Kõik need asutused võivad olla Soomes uhked maanoorte tööle ja võivad tänutundes üle astuda 10-aastase töökünnise, võttes teise kümnesse kaasa kõige paremad lootused. Ning ega need lootused ei peta. Selles võib olla kindel igati, kellel iganes olud kokkupuu- teid soome ulja noorusega ja selle tugeva ning tubli juhtkonnaga.

Joh. Kaup ja H. Lipp.

Kuis mii Võru näütüsel käve.

Maakeelen kirja pandnu
Kustas Kahruägel.

Asi oll sääne, et instruktor Enno läkit vällä tiidmise, et kõik maanoorõ üle lajalitse Võrumaa tulku Võru liina kokku ja toogu üten oma hää ja paremba asja ütstöösölõ kaemises ja võõrile näütämises, — üte sõnaga üteldä: tiimi Võru kandi maanuuri töie näütüse.

Kaegõ, ku mii naksi tuust asjast edimält hindin kõnõlama, sös paistu asi sääne olõvat, et mis meie ka õigõ tõisilõ näüdadä um, minkperäst massasi kõgõ koluga suurdõ Võru liina minnä, kohe üle terve maakunna tuvvas kokku kõik, mis maanoorõ kennä ja kasulikku umma tennü ja tetä mõistnu.

A tii tiit äski taad Ennot, et tää mitte ei jätä, ku um vaia midägi tetä, — ja nii es jätä tää inne mii ringigi rahulõ, ku poolõusi süämetävvega lubasimi Võrust puult tosinat edimätsi auhindu ja kuldmedaljõngõ kodu tuvva. Ja no ku ärr sai lubatus, sös saaes inämb jättä minemädä ka es, sest egas miihi sõna olõ-õi mõni tiblamaadi leping, millest no võit kinni pitä vai mitte, nigu sullõ õkva parhilla miildüs. — Nii mii sös leimigi aiksalõ välläpanõkidõga huuldõ.

Ku sös naksimi näütüse-puulpäävä egaüts ummajõudu liina poolõ vehkmä: ütäl üsätäüts, töösölõ jälki terve hobõsõkuurma kraami üten. Noh, näütüs oll jo pühäpääva, a inne pidi kõik olõma kõrran ja kikstu. Ja oll' kah!

Mul muud näütüsele viiä es olõ, ku üte kandli all ringi ütitse nurmõ plaan ja töösõ kandli all korvitäüts viitsorti kartold tuusama nurmõ päält. Nuu lätsi panni tassakõisi ärr kõgõ pünehembä nukka, et töösõ es näesi, ku väikese meil Jorgihertsogi ja Kalevi olli seo kuiva suvõga kasunu.

A ku mii esimisi Aadu katõ hobõsõga „Kandlõ“ maja ette sõit, konnõs näütüs peetigi — ja ku tää uma kraami sisse kandsõ, sai esi puul näütüsesaali tuud värki täüts: küll täll oll' kanaorsi ja viläkõrsi, jalamatte ja moosipotte, — ütäl õks töösõst ilusamb. Nuu moosipotil oll' küll imä tälle kotust üten pandnu süümise jaos, a Aadukõnõ muudku tsusas kõik vällänäütüste. — Es olõ ime, ku no mu auhinnaalootsõ sattõ nulli pääle.

Salme sääd jäll üles viis tosinat ilusid rahvakirja võid ja pallü muid kenni näputõid, midäs tää kõik suvõkõnõ karja man oll' tennü. Ja ku tää sös tuu vüükudamise massina ka üles pand ja säälsaman rahva nõna all nakas vahtsõt vüüd kudama, sös kõik ütli, et nii peas egaüts tegemä, sös um õkva nätä, et välläpanu tüü umma õks hindä' tetti.

Eha arvas vast tuudsamma. Võtt sös üte viietollilitse raudnagla, lei saali otsmiste saina, keüt maailmatu pikä villatsõ langa paas-

ma sinnä otsapiten külge ja nakas õnõ ime-likke lapatsidõga noid langu keerutama ja hõörütämä. Tunni ao peräst olli väega ilusa mustriitse ohja joba poolõ saali pikkutsõ. Võru liina vuurmani muudku vuursõ õnõ ümbre Eha nigu hüürläse: pruuvsõva ohju kõvvust ja imesti illu. Katõ tunni aoga oll' joba ni pallõ tellmisi ohju pääle antu, et Eha kats talvõ ja kolm suvvõ muud vast saakie tetä, ku ohju kuta.

Nii oll' pia egal mii ringi liikmõl üttele-ku-tõist näütüse pääl. Helmutki oll toonu mitu vakka ubinid platsi joba puulpäävä hummugu varra. Anuu olli nii ilusa, magusa ja meelütävä, et tuus aos ku näütüs tull' ja auhindaja ümbre naksi käümä, oll viimäne ku ütäl upin auvõõride ja tõisi puult nahka pantu — ja nii jäigi Helmut aurahast ja kõgõst ilma. Õkva ikk tull' poisilõ silmä. — Ringivanõmb määräs peräst talle umalt puult lohutusaühinnas kummipüssä, et tuuga olõvat hää ubinasüüjid välläpanõkist kaugõmba hirmuta.

No üte sõnaga üteldä: mii ringil oll sõski nii pallõ välläpanekid, et ma es näeki, kas tõisil ka säääl midägi oll vai es olõ. A ütäl asi oll' ärr unõtonu: ringevaheline loosungide-võistlus! Tuu tull miilde viil puul tunni inne auhindamiskommisjoni tulõkit. Kos sös olli poistõl jalla all ja pää pulkõ täüts: midäs üteldä ja kuis. Enno tahtsõ ka avita ja soovit loosungis: „Maanoorõkõndva pilvi pääl ja varba ajava kuldvirksid maa pääle.“ Mii peimi tuud nüükumises ja es panõ ütse säänest ettepanõkut hääletämisele. Kalju, kiä taht olla väikestviisi suitsumiis ja kellel viil süä perämätsest karavaanist pöörüt, soovit loosungis: „Suitsutaja maanuur ja hainasüüjä kass ei olõ sükugi ütte muudu.“ Eha loosung oll': „Talutütre kudava tugõvid ohju ummi (tulõvatsi) meeste jaos“. Aadul jäll sasii kõgõ õks nuu hindätettü jalamatti meelen ja tää kirut uma esimeheliku võimuga säälsaman valmis: „Jalamatt ega ussõ ette. Hind ä 1 kroon.“ Nii egaüts pakk' loosungis tuud, millest süä kiput. — Pikä kauplõmisõ pääle, ku kõik ettepanõka paaigu ütäl häälel (puult kah 1 hää!) olli läbi kukutõt, võeti loosungis vasta ütäl häälel ja meel ringivanõmba tekreedi vai suu läbi üteldu lausõ: „Künnä mulda-lõikad kulda!“

Tagajärgi mii tüül oll': edimätsi auhindu saimi nii pallü, et tõisi ja kolmandid inämb vasta es nakaki võtma, — nuu andsõmi tõisilõ trõöstiauhinnus. — Nii um õks õigõ tuu vanarahva ütälüs, et julgõ päälennakkamine um puul võitu — ja töösõ poolõ võitu saimi tüü iist, midä oll' ka peris meheste tetti.

(Haanja Maanoorteringi seinalehest
„Haanja Noored“.)

Mõni sõna jumestamisest.

Elmet Veebo

Dekoratsioon, kostüüm ja grimm on lavastuse juures tegurid, mis annavad miljöö, välimuse ning mulje. Mängida kostüümita on ehk kuidagi mõeldav, läbi ajada dekoratsioonita pole just täiesti võimatu, aga esineda grimmiga — see on kui maalimine tõrva-pintsliga.

Võtan käesolevas sõna grimeerimise kohta, kuna tean selle olevat hädavajaliku. Pole küll mõeldav, et selle piskuga saaksid kõik asjasthuvitatud esmajärguliseks jumestajaiks, aga ma püüaksin anda mõningaid esmajärgulise tähtsusega näpunäiteid, mida peab teadma iga inimene, kes tegeleb lavakunstiga. On häbiasi, kui meesnäitlejad tarvitavad huulte jaoks noort puna. Grimm olgu tagasihoidlik, aga õige, s. t. põhitoon vastavalt tüübile. Samuti iseloomustavad ja korrigeerivad jooned.

Minu isiklik grimmikarp koosneb järgmistest värvidest, millega saan endale anda kõik vajaliku:

põhitoon nr. 3, mida kasutatakse mehe harilikku näo põhitoonina ja naise tumedale näole;

põhitoon nr. 2 — naise ja lapse näole. lit. k. — kollakas põhivärv, tähtis vana näo joonistamisel,

ja põhitoon nr. 1 — valge põhitoon, mille kasutamine on juba harukordsem, päämiselt karikeeritud näo juures.

Siis vanapuna nr. 25, noorpuna nr. 35, must nr. 42, sinakas-hall nr. 32 ja pruun nr. 28.

Selline koosseis on väga täielik, kuna värve saab segatuna kasutada kõigiks otstarbeiks. Muidugi on ka üksikuid, erandlikke värve, aga neid on tarvis päämiselt suurtel kutselistel lavadel. Niipalju, kui läheb vaja meil meie väikestel lavadel ja lavakestel, saame hääde tagajärgedega korraldada jumestamist eespool nimetatud komplektiga.

Muidugi kuulub grimmide juure vaseliin, puuder, habemeklepp, bensiin, ninakitt, pintsliid jänesekäpp puuderdamiseks ja ligniini või puhas lapp näo puhastamiseks.

Jumestamise juures tuleb näonahk ette valmistada vaseliini või kreemi määrimisega. Et põhitoon jääks kergemini ja ühtlaselt päiale, selleks peame enne vaseliini lapiga õrnalt ära pühkima. On põhitoon näole pandud vastavalt eespool nimetatud numbritega, järgnevad teised värvid.

Suurima tähtsuse näos omavad silmad. Peaaegu alati liialdatakse nende grimeerimisega. Kui näitlejal on juba loodusest antud suured ilusad silmad, siis nende kaunistamine ja ilustamine on aina patt negatiivsete tulemustega. Eespool nimetatud juhul piir-

dugu näitleja ainult silmaripsmete tumestamisega, mis on vajalaks lava kunstliku valguse juures.

Silmade kunstlikult suuremaks ja elavamaks muutmise juures tõmmatagu silma ülemisel ja alumisel servale terava pehme pintsliga tumedad äärjooned (prillid), alates silma ninapoolsest servast väljapoole. Seda saab öieti toimetada siis, kui grimeerimise juures silma alumist joont tõmmates vaatame ülispoole ja päalmist joont maalides allapoole. Hiljem tuleb jooned pehendamise mõttes laiaili hõõruda, et nad ei tunduks prillidena. Noorele silmale lisame elustamise mõttes silmanurkadesse nina kõrvalle pisut puna, mis jääb laiaili hõõrumata.

Kulmude grimeerimise juures ärgu tarvitagu alati musta, vaid olenevalt näitleja värvusest — tumedaile tumedaga, mustaga ja pruuniga ning blondidele heledaga.

Kui kulmud on kasvanud liiga kõrgele, tõmmatagu grimmil alumisele servale. Madalaid kulme täiendatagu aga päältpoolt.

Liiga tugevaid ja laiul kulme vähendame põhitooni katmisega ja puuderdamisega. Kulmude vähendamisel grimeerimise juures kaetagu need ninakätiga, mille kuivades tõmbame päiale põhitooni.

Sünges ja kurjas näos algavad kulmud üsna nina juurest. Lahkes ja sõbralikus näos algavad kulmud võrdlemisi eemal ninast ja kõrgelt. Inimese vananedes muutuvad kulmuü järjest tugevamateks, mis on eriti tugevad niisuguste meeste juures, kes kannavad habet.

Tavaliselt grimeeritakse kulme sel teel, et tõmmataks kulmude kohale lai tumed joon. See on vale. Siin tuleb tõmmata palju ülalt alla tulevaid joonekesi.

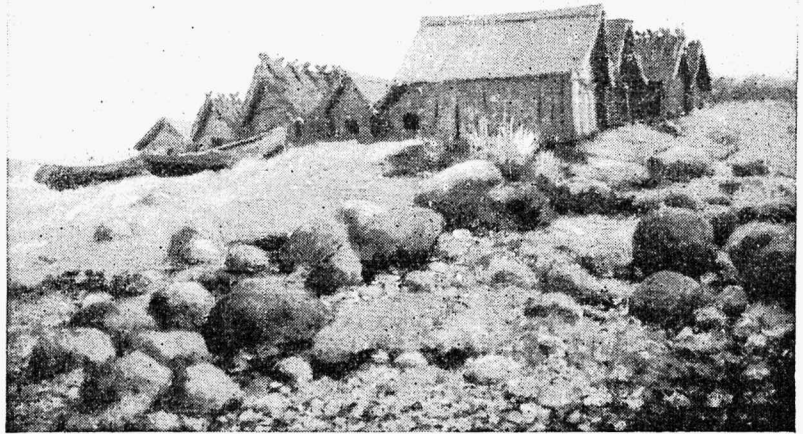
Ja lõpuks tõmmatagu nina kõrvalt alates punase grimmiga joon kulmujoone alumisele servale. See anab kulmule elulisema väljanägemise.

Suu grimeeritakse pisut punasemaks, kuna ta harilikuna muutub lavavalguse juures liiga kahvatuks. Ei tohi aga huuli värvida liiga paksult. See muudab suu suureks. Noorpuna on ainult naiste jaoks. Mehed ja vanemad inimesed grimeerigu oma huuled vanapunaga.

Nüüd vaatleksime ligemalt hammaste väljategemist. See toimub järgmiselt: enne grimeerimist kuivatatagu hammas hoolikalt ning kaetagu siis kleepainega, mis tuleb lasta kuivada. Sellejärele tõmbame päiale musta grimmil, mille katame jällegi kleepainega, et värv suud ei määriks. Samuti võib kuldhammaid valgeks teha, kasutades musta grimmil asemel valget.

A. Heffler.

KALURITE ONNID.

Vana näo kujundamisel on kahtlemata kõige paremaks abinõuks eeskujud elust. Vaadeldes vanu inimesi näeme, et näojume kaotab oma puhtuse ja kaob ka põskede puna. Puhta valge asendab kollane, mis on paiguti täiendatud pruuniga. Põskede puna säilib ainult kergelt põsenukkidel. Naha siselangemist ilmendavad jooned, mis jooksevad ninasõõrmete juurest suunurkadeni. Silmi ümbritseb tugev sinakas varjund, mis algab juba nina juurest.

Suurimaks täienduseks vanale näole on parukas ja habe.

Habemete ja vurrude valmistamiseks on müügil mitmes värvitoonis habemekreppi. Krepiplattidest tuleb tarvilik osa karvu lahiti harutada, kammiga või lokikääridega sirgeks kujundada ning siis näole kleepida.

Suurte habemete valmistamine on väga tülikas ja raske, seepärast need tavaliselt ostetakse või üüritakse. Aga et alati pole üüritavaid abinõusid käepärast, siis tutvustime ka igaks juhuks suurema habeme valmistamise tehnilise tööga.

Kõigepäält võetakse vastavas pikkuses tükk habemekarvu ja kleebitakse see lõua alla. Nüüd kleebime teise täiendava tüki lõua-osa pääle. Need kaks kleebitud tükki moodustavad lõuahabeme. Kleepainet tuleb enne habeme päälepanemist veidi kuivada lasta. Hiljem, kui habe juba näo külge kleebitud, tuleb vajutada see õrnalt puhta lapiga vastu nahka, lapi puutekohti vahetades, et karvad lapi külge ei kleepuks.

On lõuahabe valmis, kleebime vajalikus pikkuses karvad põskedele, kuni nad ühtuvad lõuahabemega. Sellejärele lõikame ära karvade üleliigsed otsad, surume karvad allapoole hoiduvaiks ja anname sellega habemele vajaliku kuju.

Veel vaatleksime pisut otsaesist, mis omab

jumestamise juures väga tähsa koha, kuna see on üleminekuks näolt juustele. Kõigepäält hoolitsetagu selle eest, et paruka heledamad servad ei jääks silmatorkava äärjoonena segama näitleja grimeeritud näos. Selleks kleebitagu parukas otsaesise külge ja paruka juusteta osa katame samavärvi põhitooniga, mida kasutasime näo juures.

Otsaesine iseloomustab nägu. Sügavale otsaesisele kasvanud juukse väljendavad nüri-meelsust ja ebaintelligentsust. Kõrge otsaesine annab mulje vaimukast inimesest.

Kortse otsaesisel on kõige loomulikum kujutada sääl, kus kortse tõelikult tekib, mida näeme näo kortsutamisel. Nende kortside järele tõmmatagu siis jooned, mis hiljem tuleb süvendada. Kortse ei tohi mõjuda kriipsuna, vaid varjuna. Seepärast hõõruge kortside servad alati laiali. Sügava kortsu juures täiendame seda punakaspruuni joonega.

Grimeerimise juures peetagu silmas lava suurust. Kui publik on lähedal, siis on arusaadav, et peab toimetama tagasihoidlikult. Kui lava on valgustatud petrooleumi või gaasilambiga, mis heidab punakat valgust, siis peab põhivärvi juures olema tagasihoidlik punaka värvi tarvitamisega. Elektrivalgus aga mõjub teataval määral kahvatuna, mistõttu sel juhul peame kasutama punast värvi tugevamini.

Ja lõpuks veel mõni sõna näo puhastamisest. Võetagu sõrmeotstega vaseliini ja määratagu sellega kogu nägu sisse, kusjuures peetagu silmas tervishoiu näo masseerimise võtet.

Sellejärele kuivatatagu nägu puhta lapi või ligniiniga. Lõpuks puudriga ülevõbatult on nägu jälle puhas ning värsked.

Veega puhastamine on kahjustav. Vaseliini puhastab küllalt põhjalikult, seepärast pole tarvidustki muude vahendite otsimiseks.

Rootsi valss

Harmoniseerinud A. VELMET.

LAUL

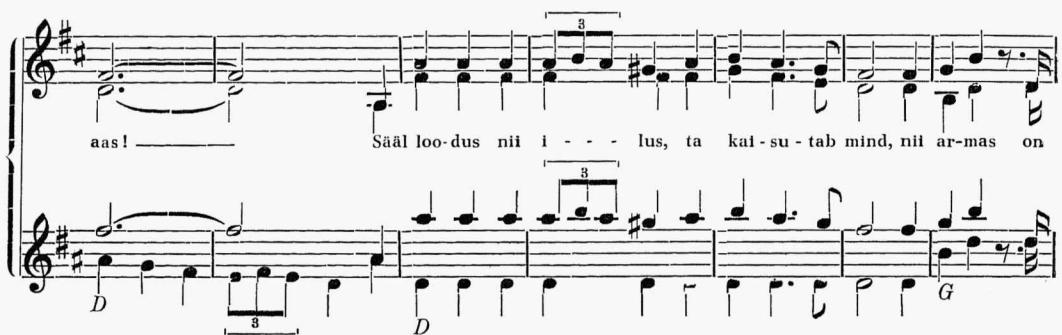

Mu ko - du on Ro - se - la - gen, Root - si - maa rand, kus õit - seb ja hal - - jen - dab

SAADE

D A

aas! Sääl loo - dus nii i - - - lus, ta kat - su - tab mind, nii ar - mas on

D D G

mi - nul' see maa! Sääl me - ri nii vaik - ne ja sä - rab kui kuld ja kal - ju - dest pii - ra - tud

A D E7 A E

laht. Mu ko - du on Ro - se - la - gen, Rootsimaa rand, sind a - la - ti

A A7 D G

Fine

ar - mas - tan ma! — Öö saa-bu-des kuul-da on lõõtspilli viit mis ka-jab kau - ge - le

A D G H a C D

siit ü - le vee — nii ma-gu-salt lõh - na-vad lil-led ja niit, sest käes on põhjamaa

D7 G H a D

soe su-ve öö! Kui kü-si-taks mi-nult miks armastan sind? Mu armas Ro-se-lagen; vas - - tan siis

G H a C D D7

ma : — Karl Scheven on sündinud, kasvanud siin, seepärast armsaim tal' kõigist see maa! —

G C D D7 G

*D. C. al Fine**

*) Algusest korrata kuni lõpuni (Fine'ni)

Seltskondlikke mängu.

(Järg.)

Tibu.

Mängijad istuvad ringis, käed süles, peod vastakuti. Teie asute ringi keskele, käes metallraha või sõrmus, ja tipite oma käega läbi kõigi mängijate pihud. Ühe mängija pihku peotate salamahti raha. On ring läbi tipitud, hüüate teie: „Tibu!“ Seejärel peab see, kelle käes on raha, püüdma kiiresti püsti tõusta ja ringi keskele tulla. Iga mängija peab valvama oma paremal istuva naabri järele ja püüdma teda kinni hoida, kui tema käes on raha ja kui ta tahab üles tõusta. Läheb korda rahasaajal siiski kohalt ära minna, siis asub ringi keskele tippima see, kes ei hoidnud kinni oma parempoolset naabrit. Teie istute tema asemele ja mäng läheb edasi.

Laulukoos.

Mängijad seisavad püsti või istuvad ridade viisi üksteise seljataga.

Teie alustate mõne üldtuntud laulu ja hakkate takti lööma. Kui te lööte takti kiiremini, peab koor kiiremini laulma, jääb takt aeglasemaks, peab ka laul aeglasemaks muutuma.

Äkki jätate teie laulu keskel takti!õõmise seisma. Ka kõik lauljad peavad kohe vait jääma. Kes laulab edasi, sellelt nõutakse panti.

Mina ütlen.

Asetage mängijad ühte ritta, paraja avara vahekaugusega üksteisest. Teie astute rea ette ja hakkate andma käsklusi.

Näiteks: „Mina ütlen — käed üles!“, „Mina ütlen — vasak pool!“ jne. Igakord, kui te tarvitate käskluse ees sõnu „mina ütlen“, peavad kõik mängijad täitma teie korraldusi. Kui teie aga jätate välja sõnad „mina ütlen“, ei tohi keegi teie käsklusi täita. Need, kes eksivad eestoodud reeglite vastu, peavad andma panti.

Pimesikud.

Mängijad seisavad püsti ringis, üksteise kätest kinni hoides. Ringi sees on kaks pimesikku, mõlemal silmad rätikuga kinni seotud. Ühel on käes rätikust kokkukeeratud nuut, millega ta püüab teist lüüa. Kui esimene pimesikk küsib: „Kus sa oled?“, peab teine kohe vastama: „Siin!“ Muidugi põgeneb teine ise kohe minema, et pääseda löökide eest. Läheb korda esimesel pimesikul teist lüüa, lähevad mõlemad teiste mängijate hulka ja nende asemele tulevad uued pimesikud.

Kaks rühma pähklitega.

Teie jagate mängijad kahte ühesuurusesse rühma. Rühmad asetate seisma vastamisi ridade, üksteisest umbes paari meetri kaugusele. Mõlema rea kummaski otsas asub tool. Ühel pool otsas olevatele toolidele asetate võrdse ar-

vu pähkleid. Mängijad asetavad seljataha kas parema või vasaku käe, nii kuidas teie mängu algul kindlaks määrate. Niipea kui te mär u annate, algab pähklite edasiandmine käest kätte, teise rea otsas olevale toolile. Pähklid tuleb võtta üksikhaaval ja kõik pähklid peavad iga reas olema mängija käest läbi käima.

Võidab see rida, kes pähklite üleandmise varem lõpetab.

Sabata vasikas.

Joonistage paberile sabata vasikas umbes loomulikus suuruses. Teisele paberitükile joonistage vasika saba ja lõigake see väija, Saba ülemise otsa külge kinnitage nõõpnõel või paberinael.

Joonistus vasika kujutusega kinnitage seinale, uksele või seinatahvlile. Mängijad asuvad joonistusest umbes 5 m kaugusel. Kordamööda seotakse iga mängija silmad kinni ja antakse kätte vasika saba. Ta peab minema joonistuse juure ja kinnitama saba arvatavasse kohta.

Teistele teeb palju nalja kui kinniseotud silmadega mängija asetab saba ebaõigesse kohta.

Võitjaks saab see, kes asetab saba õigesse kohta või sellele kõige lähemale.

Elektrilaeng.

Saatke toast välja mõned isikud nende hulgast, kes veel ei tunne seda mängu. Asetage väike laud kesk tuba ja pange sellele mitmesuguseid asju, nagu nuga, kamm, pliats, rahakott ja muud esemed. Ühe asja suhtes leppige juuresolijatega kokku, nagu oleks see laetud elektriga.

Kutsuge sisse üks väljasaadetuist ja seletage talle, et laual olevate asjade hulgas on üks asi elektriga laetud. Paluge teda kõiki asju üksikult sõrmega ettevaatlikult läbi katsuda, et selgusele jõuda, missuguse asja sees on elektrilaeng.

Niipea, kui laua juures olija puudutab asja, mille kohta oli varem kokku lepitud, hüüavad kõik ühekorruga valjusti „Ai!“ Sellest ehmudes tõmbab laua juures olija käe tagasi, nagu oleks asi olnud tõepoolest elektriga laetud.

Sama katset võib korraldada teiste väljasaadetutega.

Vile.

See mäng on väga huvitav, seda saab aga ainult siis mängida, kui seltskonnas leiduvad mõned isikud, kes mängu veel ei tunne. Seepärast küsige enne alustamist järele, kes veel ei tunne nimetatud mängu.

Mõned mängu mittetundjad saatke kõrvaltuppa. Teised moodustavad toolidel istudes ringi.

Väike vile siduge umbes 1 m pikkuse nõõri otsa külge. Nõõri teine ots kinnitage nõõp-

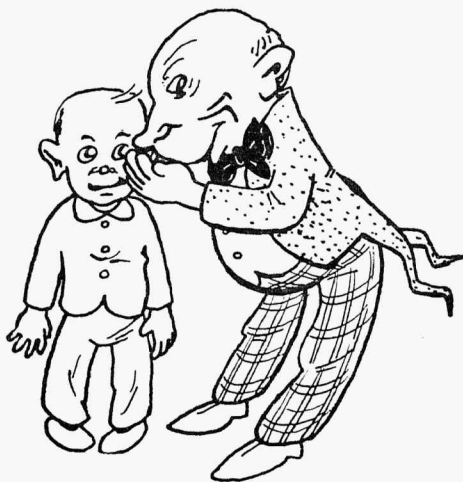
Tussakuru kasvatusmeetodid.

S. Ränis.

I.

Eks ma juba sadat korda korda, sõbrad, nõnda ei saa enam korda... — Kui sa, kurikere, oled rikkund korda ja — see juhtus veel esimest korda... teiste hirmuks — et sust kasvaks mees, pean sind laitma kogu küla ees.

II.

Jussu, sa end üsna... ülal pead... Ütlen — kui sa saladusi pead, nii end ülal pidama just pead! Ja noh, siis veel, et sa meeles pead, lisan selle juure sosinal: väärid kiitust nelja silma all.

nõelast valmistatud haagikese abil ühe mängija mantli selja külge. Kutsuge üks teises toas viibijaist ringi keskele, asetage talle vilega mantel üle õlgade ja laske teda hakata vilet otsima. Mantli õlgadele asetamist peate kuidagi põhjendama. Näiteks võite ütelda, et selle mantli kandjale muutub vile nähtamatuks.

Vileotsimine sünnib mõne laulu saatel. Ringi sees olija arvab vile olevat mõne mängija käes ja asub jälgima nende käsi. Otsija seljataga olijad võtavad salamahti vile ja vilistavad sellega. Otsija pöördub ümber, kuid ühes sellega läheb kaasa ka kõlkudes mantli küljes olev vile ja peagi kostab vile juba hoopis teisest küljest. Mängu jätkatakse, kuni otsija viimaks vile leiab. Edasi kutsute teise varem väljasaadetud isiku sisse ja mäng läheb edasi.

Läbi Punase mere.

Mänguplatsil märgitakse ära kaks paralleelset joont, mille kaugus üksteisest on umbes 2 m. Need jooned tähendavad Punase mere kaldaid. Mõlema joone vahel liigub üks mängija — Vaarao. Niipea kui Vaarao hüüab: „Läbi mere!“ peavad kõik ühel kaldal seisvad mängijad jooksuma läbi „mere“. Vaarao, kes ei tohi

lahkuda paralleeljoonte vahelt, püüab mängijaid jooksu ajal tabada. Saab ta kellelegi käega pihta lüüa, jääb see mängija vangi ja aitab teisi mängijaid püüda. Kui mõni mängija ei jookse kohe pärast teistkordset Vaarao käsku läbi mere, jääb ta vangiks ilma ära löömata. Mäng kestab kuni kõik mängijad on vangi võetud. Kõige viimaseks jäänud püütav saab Vaaraoaks ja mäng algab otsast päale.

Saatus.

Kui mängijate hulgas on tüdrukuid ja poise enamvähem ühepalju, siis võite korraldada väga lõbusa mängu järgmiselt.

Asetage tüdrukud sirgjoonele ühte ritta, umbes 1 m vahekaugusega üksteisest. Poistest moodustage teine samasugune rida. Mõlemad read seisavad nägudega vastakuti. Nende vahekaugus olgu 10—15 m. Laske kõigil mängijail silmad kinni siduda. Teie märguande päale hakkavad read liikuma üksteise poole. Iga poiss püüab haarata ja kinni pidada ühe tüdruku, kuna tüdrukud püüavad salamahti poiste rea vahelt läbi hiilida. Teie märguande päale jäävad lõpuks kõik seisma ja avavad silmad. Nüüd selgub, keda „saatus“ on paari pannud ja kes on üksikuks jäänud.

Kasukas.

Talvel on soe kehakate suure tähtsusega. Igalt riidelt nõuame, et ta vastaks tervishoiu nõuetele, oleks praktiline ning nägus. Eriti suure tähtsuse omab see asjaolu, et riietusele oleks kättesaadav laiematele hulkadele. Kes meist ei ole näinud paljast, lambanahkset kasukat. Niisugune kasukas vastab kõigile eespool nimetatud nõudeile.

Esivanematel olid valged lambanahksed kasukad rahvariideks. Praegugi kannavad neid muhu vanaema ja petseri naised. Mõnelgi seisab kirstu põhjas vanavanaemade kaharaid ja kurrulisi, nahknõõpidega ning värvilise naha või paelaga kaunistatud kasukaid. Need kasukad on pikad ja alt väga laiad. Tingimata nõudis nende kasukate valmistamine esiemadelt palju tööd, hääd maitset ja oskust. Vahepeäl on praktiline mõtlemisviis ja vabrikukultus selles osas oma töö teinud. Seepärast pole mõtet püüda lambanahkseid kasukaid kandma hakata endisel kujul.

Viimaseil aastail on riideta lambanahkset kasukat hakanud kandma kaitseliitlased ning mulgimaa peremehed, perenaised ning noormehed. Meie ajal peaks riideta lambanahkne kasukas kujunema sõna tõsisel mõttes rahvariideks ning tööriideks.

Kasuka värv. Kui vanasti kanti kasukat valgeks pargituna, siis meie ajal on leitud õnneks praktilisem moodus. Valge kasukas uuena ja puhtana on väga kena, kuid ta määrdub kergesti ja muutub sellega väga inetuks. Säärase kasukaga ei tihka keegi end näidata võõrale. Nüüdisaja pruun park on väga praktiline ja otstarbekohane. Viimasel ajal on naha ka helebeeši, mis aga määrdub ruttu. Tugev roheline on samuti kena ega määrdu, kuid roheline värvikindlus ei ole esialgseil andmeil usutav.

Kasuka vastupidavus ja pestavus. Et lambanahkne, riideta kasukas on kerge, soe, vastupidav, nägus, kättesaadav ja pääle selle ka pestav, siis on ta otstarbekohane tööriie ja ka laste riie. Kujutlege vaid väikest poissi või tüdrukut villases vammuses, kes päevad otsa askeldab väljas, veab kokku märgi puunotte, ehitab ja talitab. Varsti on palitühõlmad määrdunud ning katkenud ja puhastamine on väga tülikas. Veskil ja viljapeksmisel on tolmu üli-

külluses, mida raske kõrvaldada villasest riidest. Sügisesed tööd aias ning põllul, laudas, sigalas, kanalas, kõik need määrivad riiet. Puuvillane üksi ei anna sooja, kuid kasukas on siingi teretulnud. Pruuniks pargitud kasukas laseb end hästi pesta. Naha värv ja pehmus selle all ei kannata. Pestakse pehme harja ning seebiveega. Pesta võib ainult enam määrdunud kohti, nagu kasuka hõlmad ja varrukad. Pesemisel hoidutakse villa märjaks tegemisest. Kuivatatakse harilikus toasoojuses. Kuumus teeb naha kõvaks ning kortsuliseks.

Kasukas on väga vastupidav. Viie aastani võiks keskmiselt küll kasuka iga arvestada. Metsavedudel ja üldse välistel töödel villane riie kulub ja katkeb kiiresti. Villane riie on küllaltki kallis ning on kasulikum ja otstarbekohasem tema iga pikendada palja kasuka arvel. Tõsi, metsavedudel ja metsatöödel puuoksad kisivad naha kaunis ruttu auklikuks, kuid villane riie peab sääl veel vähem vastu. Kasukas on küllalt kerge.

Mood. Lambanahkne kasukas tuleks valmistada kõigi nõuete kohaselt nii, et ta hästi istuks ja mitte kotina ümber ei ripuks, nagu oleme sageli harjunud nägema ja mis kuidagi nagu alavääristab seda tüsedat riie. Loomulikult peab kasuka tegumood olema lihtne ja võimaldama vabalt tööliigutusi. Kaitseliitlastel oleme harjunud nimetatud kasukat nägema lambavillase krae ning nahkribade kaunistustega ja nahknõõpidega. See tõstab kasuka kaunidust ning seepärast tuleks seda edasi kasutada.

Rahvuslikud kasukad. Pruuni lambanahast kasukat võiks kanda ka rahvusliku kasukana vanadel põhimõtetel. Töö juures pole säärane kasukas kindlasti mitte nii praktiline kui harilik, võimalikult lihtsa tegumoega. Rahvusliku kasukana tuleks nüüdisajal kindlasti kasukat kanda lühemana ja vähem kurrulisena kui vanasti. Kaunistada võiks värvilise naha või värvilise kaarus paelaga. Rahvuslikud kasukad sobiksid oma tegumoega hästi maa algkooli õpetajatele, konsulentidele, kontrollassistentidele ja teistele, kellel pole otsekohest kehalist tööd.

Pääkatted. Pääkatted sobivad teha samast nahast ning kaunistada nagu kasukaski, kas na-

haga või paelaga. Palju moode ja võimalusi on naiste mütside valmistamisel.

Kättesaadavus. Kättesaadav peaks lambanahkne kasukas olema kõigile nii hinnalt kui ka nahkade hulgal.

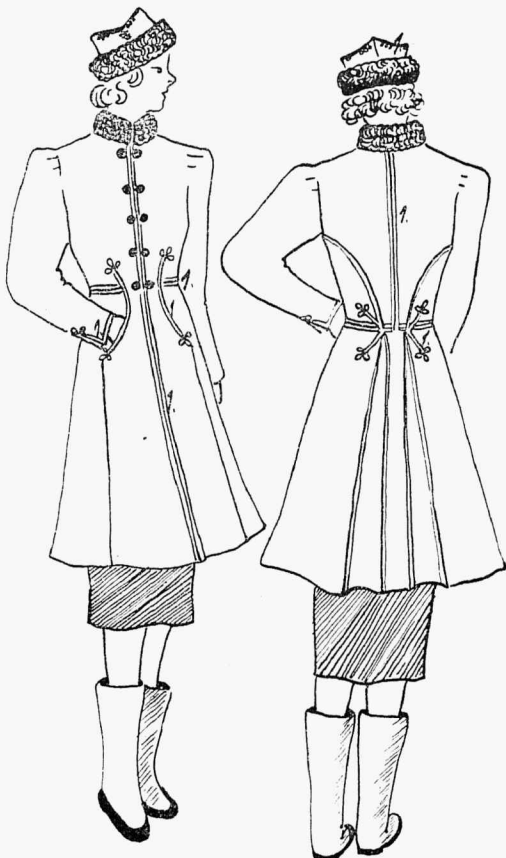
Arvestame keskmisele kasukale viis nahka ja ühe kasuka iga umbkaudu on 5 aastat. Oletades, et igaaastane naha saak on meil Eestis 375.000 nahka ja et need kõik jääksid kodumaale, siis võiks viie aasta jooksul saada 375.000 inimest endile kasukad. Sellel on suur rahvamajanduslik tähtsus. Valmistades puht praktilise töö kasuka või rahvusliku kasuka, igal juhul on lambanahkne kasukas nii kena küllalt, et temaga võib liikuda alevikus ja sõita raudteel või omnibusega linna asju ajama.

Maanoored peaksid tööriiete hoogtöö-aastal pöörama vajalikku tähelepanu ka lambanahkse kasuka kandmisele.

H. Paglant.

Need kaks on varustanud end pakase vastu.

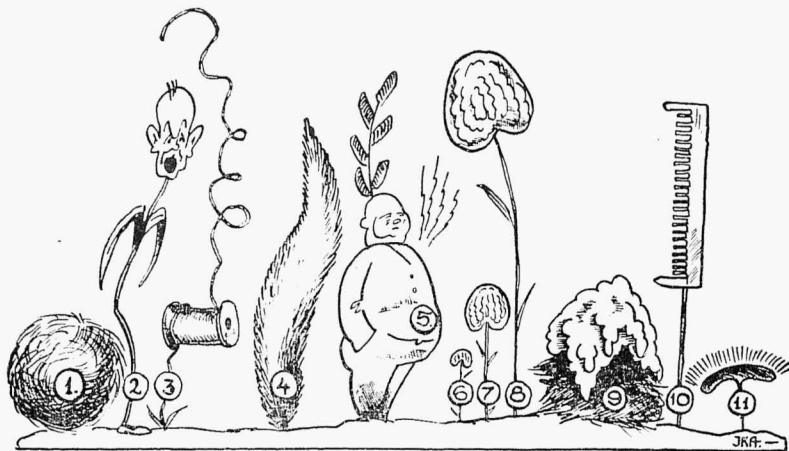

RAHVUSLIK KASUKAS TÛTARLAPSELE.
A. Kivirüüt'i kavand.

Joonisel toodud rahvuslik kasukas on kolmväärandpikk. Kasukale on laius antud selja taha kahe siilu lisamisega. Kasukas on sobiv pruunist lambanahast, valge määrdub. Krae ja mütsi äär tehakse tumepruunist või mustast lambanahast. Krae värvi olgu ka seelik. Seelikuks sobib paks villane riee. Nööbid kaetakse õhukese, krae värvi nahaga. Joonisel nr. 1 märgitud kaarus pael on sobiv võtta krae värvi või punane. Esihõlmal ja seljal on kaarus pael kolmerealine.

Kasulik teada ...

Roostepunkte kõrvaldatakse shampooga. Roostene koht kastetakse kuuma vette ning hõõrutakse siis tublisti shampoo-pulbriga. Kui plekk pole päris kadunud, siis jätkatakse hõõrumist. Hiljem hoolikalt loputada. Eelduseks peab olema, et rooste veel riidekiu poleks pudedaks teinud.

1. **Kerahein** — kasvab paraja suurusega tompudena, mäletsemiseks. Soovitav kasvatada veiste töõjõu kokkuhoiuks. 2. **Ohtetu luste** — sunnib unustama mured ja manab esile ohtuteta luste. 3. **Paelrohi** — eriti soovitav kasvatada õmblusniidi aseaineks. 4. **Aasrebasesaba** — koortele söötmiseks. Ajab koerad vihale kogu rebaste suguseltsi vastu ja ükski kanavaras ei julge tulla talu

õuele. 5. **Beckmannia** — väga hää aroomiga. Kutsub loomade juures esile säärase peki maania, et iga loom on varsti rammus. 6. **Lambaaruhein** — kasvab väike, nagu lamba aru kunagi. 7. **Punane aruhein** — eelmisest suurem ja tulipunane. 8. **Pärisaruhein** — teeb kõik loomad päis arukaks. 9. **Kastehein** — antakse teiste söötade kõrval kastena ehk soustina. 10. **Sugapää**

Hää ja halb kana.

Maanoored on kanakasvatuse hoogtöö tegelikkusse rakendamise näidanud julgust, püsivust ja leidlikkust. Ei ole paljuks peetud vaeva, mis seejuures nähtud. Südamest sooviks, et alatud ettevõtlikkus praktiliste kogemuste puudusel ei raugeks. Seepärast lähtume kanade valiku küsimuses kahest seisukohast: 1) hoiame kokku aega ja 2) raha.

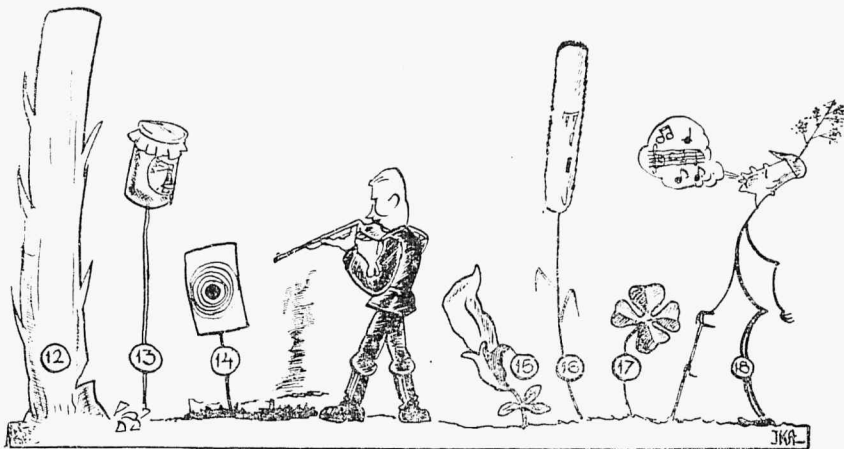
Kanade valiku küsimusele omistasid esimestena tähelepanu ameeriklased. Eriti innustatult asus seda küsimust uurima sakslane Hogan, kes sellal elas Ameerikas. Hogan suri, ilma et ta oma uurimuse tulemusi oleks suutnud palju tegelikkusse rakendada. Alles hiljem on tema poolt tarvitusele võetud meetod leidnud praktilist kasutamist kanakasvatavate poolt.

Hogan oma tähelepanekute varal jõudis otsusele, et munemisvõime on ärarippuv kana kehaehitusest, eriti aga rinna- ja häbedu- luude vahelaisusest. See on ka hilisemate tähelepanekute järgi osutunud paikapidavaks ja on leidnud kinnitamist ka meie kanakasvatajatelt. Endast mõista nõuab selle meetodi praktilises elus rakendamine püsivust ja tähelepanelikku vaatlemist. Tulemusi võib saavutada pideva harjutamisega.

Üksikkana toodangu kindlakstegemiseks kasutavad vähesed kanakasvatavad kontrollpe- si. Seda enam tuleks panna rõhku väliste tun- nuste abil kanade valikul. Näiteks ühes talus peetakse kanu vana harjumuse kohaselt ilma valikut tegemata, mistõttu 50 kana keskmine aastane toodang ei küüni üle 100 muna kana kohta. Seevastu teises sama kanade arvuga majapidamises prakeeritakse õigeaegselt kõik halvemad munejad kanakarjast välja. Pra- keerimise tõttu väheneb ületalve jäetav kana- kari 40 kanani. Tulemuseks on, et vähem munejate kanade karjast eemaldamise abil saavutatakse aasta keskmiseks toodanguks kana kohta 130 muna. Ilmselt on säästetud viimases kanapidamises aega ja raha. Me võime julgesti ütelda: ainult teadlik kana valik ja otstarbekas söötmine viib kanakasvatava ülesseatud sihile. Halvad munejad viivad kanakarja keskmise toodangu alla, vähendades tulu, söövad asjata ja tarvitavad asjata ruumi. Kõik see aga maksab ja kanakasvatava peab selle võrra vähemaga leppima.

Prakeerimiseks vajalikkude kogemuste omandamiseks aitab kaasa tapetud, sulgedest kitkutud kanade kehade võrdlemine. Siis

tundma heintaimi.

— vajalik loomadele „tualeti” tegemisel. 11. **Juushein** ehk **harjashein** — kasvab valmis harjadena. 12. **Raihein** — kasvab nii suur, et teda peab maha raiuma. 13. **Valge mesik** — maitseb kõigile meena, eriti aga huumusekehvadele muldadele. 14. **Lutserni** kasvata-des tabab igaüks märki nagu meie laskurmeeskondki Luzernis. 15. **Nõiahammas** — loomadele söötes aitab iga nõidumise ja kur-

ja silma vastu. 16. **Timut** — kasvatatakse igas talus, te tunnete kindlasti teda põhjalikult. 17. **Ristikut** võiks enam külvata, sest järjest laieneva maanoorte liikumise tarvis ei suuda vabrikud enam küllaldasel määral maanoorte rinnamärke valmistada. 18. **Aas-nurmik** — härra, kel on nii aasal kui nurmel ühevõrra hää.

märkame üksiku kanakeha juures esinevaid puudusi paremini.

Õieti peaks valiku tegemine algama juba tibudest, kusjuures tuleks eraldada kõik need, kes on lühikese seljaga, sissevajunud silmadega, kahvatu sinaka harjaga, nõrkade jalgadega ja aeglase sulgimisega. Jätta tuleks ainult tugeva kehaga, sügava laia täidlase rinnaga, hää jalgade asetu-sega ning elava iseloomuga kanad.

Õiglane prakeerimine on tunduvalt raskendatud, kui tibus on üles kasvatatud nõrgalt söödutult. Nõudekohaselt söötmisest oleneb väga palju väline kehakuju. Eespool kirjeldatud põhjalikuks prakeerimiseks on just praegu kohane aeg.

Et prakeerimist edukalt läbi viia, tuleks iga kana võtta üksikult vaatluse ja hindamise alla. Seda tuleks ettevaatlikult teostada, et kanad haiget ei saaks ega liiga ei erutuks. Muidu võib munemine piikemaks ajaks katkeda. Esmalt eemaldada kõik need, kellele juures esineb nähtavaid kehalisi vigu. Siia kuuluksid kiüürus seljaga, vigase nokaga, kõvera oimuluuga ja vigaste jalgadega kanad. Samuti need, keda sulgkatte takerdunud oleku tõttu võib pidada haigeiks. Kerget munejat tõugu kanade juures kulub normaalsetes kasvutingimustes munemise alguseni 180—200 päeva. Seega hakkab enamik noori kanu meie oludes munema novembrikuus.

Seepärast peaks tervetel hästisöödetud noor-kanadel olema praegu veripunased harjad.

Kuidas teostada kana hindamist välimiku järgi? Algame pääst. Pää peaks olema väiklane, hästi välja voolitud järskude piirjoontega, lüheldane nokk, silmad elavad, veidi nagu väljatükkivad. Väga oluline on nahk. Hää kanal on õhuke sametpehme nahk, kuna seevastu halval kanal paks ja ebaelastne. Tugev, lihav, jämeda kiiva koeaga hari ja lõpused on halva kana tunnused.

Väga tähtis on keha sügavus ja pikkus. Hää kanal on seljajoon paralleelne maaga, kusjuures saba on veidi allapoole langev. Tagakeha on lai. Päraavaus on lai ja niiske, eriti enne ja pärast munemist. Kui mõõta häbedusluude, rinnaluu ja häbedusluude vahet, siis võib nimetada kana hääks, kui rinnaluu ja häbedusluude vahe on vähemalt 3 sõrme laiune. Kuid tuleb ette ka laiema luude vahega kanu, aga vähe pole neidki, kellel rinnaluu ja häbedusluude vahele mahub 1—2 sõrme.

Eestoodu järgi kokku võttes on hää kana tunnusteks: läikivad suled, väike pää, elavad silmad, sügav rind, pikk ja lai selg, tähelepanelik vaade, avar tagakehaluude vahe, avar päraavaus, õhuke ja pehme nahk, elav iseloom, töökus, hää söögisu, aga selleest hää sööda ümbertöötleva munaks.

R. P.

Meie organisatsiooni lipu käsitlemisest.

R. PAGLANT.

Noorusele, kevadele ja lipule on pühendatud ilusaid luuletusi ja muusikapalu. Nooruses nähakse rahva tulevikku, kevades elu uuestisündi ja lipus tema alla koondunute ühendavat välismärki. Soov saada endile ühendavat välismärki, täitus maanoortel 16. III 39. a., millal Eesti Noorsoo-organisatsioonide Peavanem kindral J. Laidoner kinnitas maanoorte organisatsiooni lipu kavandi. Mõne kuu jooksul on endile lipud soetanud enam kui 200 maanoorteringi, konvendi ja maakonna maanoorte ühendust. Ülejäänutel on lipud soetamisel.

Eesti sini-must-valge lipp on olnud eesti rahvale rahvusliku ühtekuuluvuse, rahvusliku võitluse, riikliku iseseisvuse ja rahvustervikluse idee sümboliseks välisnunnuseks. Lipude abil hoitakse alal ja värskendatakse rahvustunnet ja isamaa-armastust. Lipp on rahva ja isamaa sümbol. Ta lehvib rahva rõõmu- ja kurbuspäevil ja on nende tunnistajaks. Sõjamees töötab truudust isamaale lipu all ja seda tuletab talle lipp alati meele. Me teame ajaloost, et relvastatud jõud on sageli jätnud lahingulipu päästmiseks oma elu.

Maanoorte organisatsioon on noorte vaba organiseerimise püüete viil. Samast on kasvanud välja lipu idee.

Lipp on meie organisatsioonile ühendava truuduse, lootuse, puhuse, õigluse ja kõigi maanoorte ühisesse perre kuuluvuse välismärgiks. Ta peab meile alati tuletama meele juhtlauset: „Üks kõigi eest — kõik ühe eest!”

Lipu käsitlemisest peegeldub vastu meie organisatsiooni seesmine distsipliin.

Meie rinda on täitnud uhkus- ja enesekindlustunne, kui oleme sammunud õnnemärgi, neljajarulise ristikehinalehe rohelise lipu all. Meie sooviks on, et sama tunne võiks täita ka nende rinda, kes sammuvad nende lippude all siis, kui meie päid katavad hõbedased juuksed.

Seepärast on üks esimesi reegleid — austame ise oma lippu, siis austavad teda ka teised. Alljärgnevalt püüan anda maanoorte organisatsioonile lipu käsitlemise kohta juhiseid.

Algelisemaks põhinõudeks on, et lippu tuleb tervitada. Sageli võib näha rongkäikudel ja aktustel, et kodanikud teadmatusest ei pööra tähelepanu lipule. Sellest sõltuvalt oleks soovitatav, et maanoored annaksid selles suhtes eeskuju.

Kui rongkäigu korras või ka teisiti organiseeritult meist möödutakse lipuga, olgu see siis sõjaväe, kaitseväe, mõne seltskondliku organisatsiooni või välisriigi lipp, rääkimata

meie oma riigilipust, tuleb meeskodanikel päälpaljustada hetkel, millal meist möödub lipp. Kui istutakse, siis lipu möödumisel tuleb tõusta püsti.

Maanoorteringides tuleks ringivanemal või juhatusel määrata tubli- maist ringiliikmeist üheks aastaks lippur, kes tarbekorral lippu kannab, samuti ka lipu korrahoidu eest hoolitseb. Lippurile tuleks määrata kaks abilist lipu saatjaks.

Lippuriks, samuti lippuri abilisteks võivad olla ka tütarlapsed. Lipu saatmise ja aualve korral asuvad abilised lippuri kõrval, esimene abiline paremal ja teine vasemal pool.

Rongkäigus tuleb lippu kanda 5—6 sammu kaugusel rongkäigu ees.

Millal tuleks maanoorteringil välja tuua lipp?

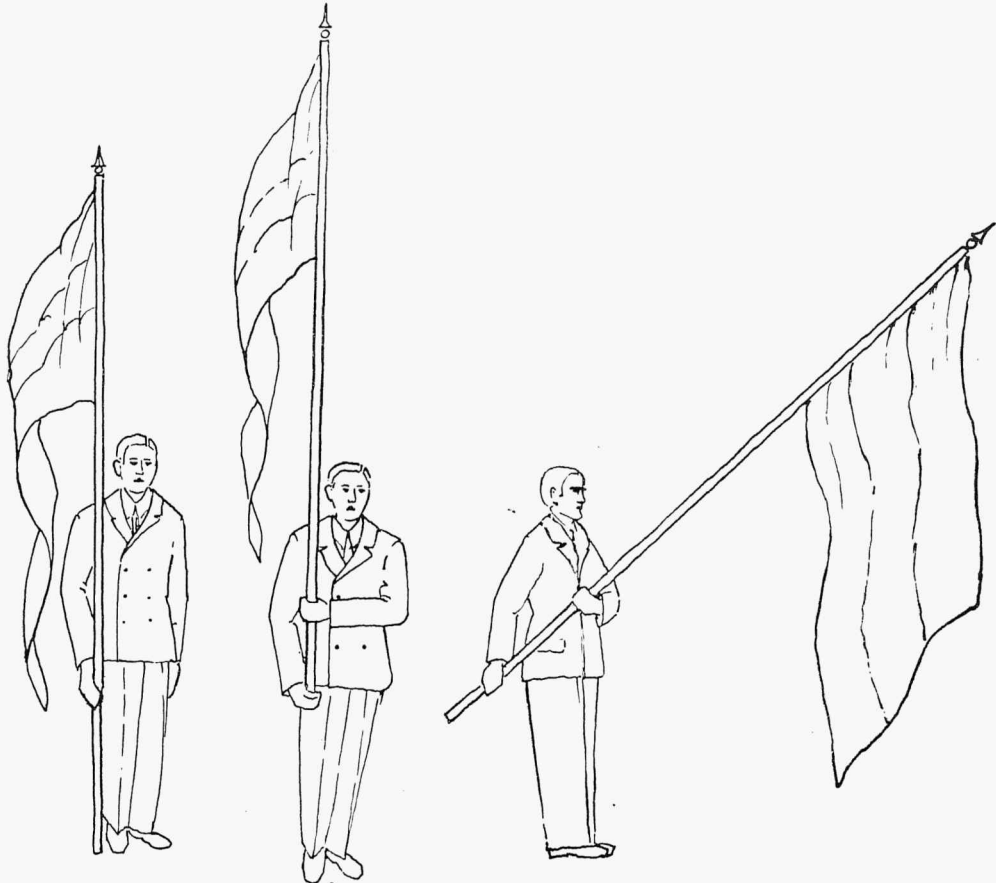
1. Üleriiklikkudele maanoorte suvipäevadele.
2. Maakonna, konvendi ühenduse ja ringi enda poolt korraldatavatele päevadele ja pidustustele, kui ei ole teissugust korraldust.
3. Maanoorteringi koosolekule maanoorteringi uute liikmete vastuvõtmise puhuks.
4. Maanoorte õppelaagrisse.
5. Maanoorte poolt korraldatavatele üritustele saabunud aukülastate auks.
6. Teistele eespool nimetatama riiklikkudele ja rahvuslikkudele pidustustele, kui organiseeritud seltskond neist üritustest on paljutud osa võtma lippudega.
7. Maanoorteringi liikme või mõne seltskonnategelase matuse korral, kui ring sellest organiseeritult osa võtab, kuid siis peab lipp olema kaetud leinalooriga. Öösel lippu välja ei tooda ega jäeta.

Maanoorte organisatsiooni lipuga salu- teeritakse:

1. Vabariigi presidendile.
2. Noorsoo-organisatsioonide Peavanemale (Sõjavägede Ülemjuhatajale).
3. Üleriiklikule Maanoorte Vanemale.
4. Vabadussõjas langenute mälestussammastele.
5. Lahingumärkidele.
6. Eesti rahva tähtsamate tegelaste mälestussammastele.
7. Leinarongidele.
8. Surnute mälestamisel.

Maanoorte organisatsiooni lipuga tervitatakse:

1. Riigihümni laulmise puhul.
2. Teiste organisatsioonide lippe.

Vasakul — lipu hoidmine jalal, keskel — tervitamine lipuga, paremal — saluteerimine lipuga.

3. Maanoorte pidustustele saabunud kõrgemaid riigi- ja noorsootegelasi.
4. Isikut, kelle auks on lipp välja toodud.

Lipu hoidmine jalal.

Lipp hoitakse jalal vabalt allalastud paremas käes nii, et kolm keskmist sõrme hoia-
vad varrast eest, väike sõrm küljelt ja põial — tagant. Varda ots toetub vastu maad — saapaninadega ühel joonel. Varras on toetatud vastu lippuri õlga.

Lipu võtmine õlale ja hoidmine õlal.

Lippu kantakse paremal õlal, kuhu see tõstetakse vasema käe abil. Et kergem oleks lippu õlal hoida ja kanda, siis hoitakse lippu õlal piki lipu varrast väljasirutatud parema käega nii, et käsi oleks varda pääl ja põial hoiaks varrast tagant. Varras sünnitagu maapinnaga 50—60° nurga, kusjuures varda ots piütagu hoida maast umbes 0,5 meetrit kõrgemal. Lippurii ei tohi seejuures puudutada maad.

Õlalt võetakse lipp jalale vasaku käe abil ja hoidmine jätkub eeskirjeldatud viisil.

Tervitamine lipuga.

Tervitusasendisse lipu tõstmine sündigu reeglipäraselt mehiste liigutustega, kusjuures

kogu tähelepanu olgu koondatud tervitavale ja lipule.

Tervituseks tõstetakse lipp jalalt vasaku käe abil vardaotsaga otse allalastud parema käe pihku, kusjuures vasaku käega hoitakse parema õla kõrguselt lipuvarrast vastu paremat õlga, nelja sõrmega eest ja pöidlaga tagant ümber varda nii, et lipuvarras seisaks püstloodis.

Tervitusasendist võetakse lipp vastava märguande järgi jalale vasaku käe abil ja hoitakse jalalhoidmise kohta ülesseatud nõuete kohaselt.

Saluteerimine lipuga.

Saluteeritakse — antakse lipuga au — paigal ja liikudes. Seda toimetatakse järgmiselt: saluteerimiseks paigal seistes kui ka liikumisel langetatakse lipp tervitusasendist otse ettepoole nii, et lipuvarras sünnitaks maapinnaga umbes 30—40° nurga; samal ajal, kui lipp langetatakse, libistatakse vasak käsi mööda lipuvarrast umbes 35—40 sm ülespoole, parem käsi ühes vardaga lastakse taga-
poole sedavõrd, et mõlema käe vahel oleva varda osa keskkohal tuleks vastu paremat puusa. Nii on kergem hoida. Pärast saluteerimist võetakse lipp uuesti tervitusasendisse

ja sellest asendist tarviduse järgi kas ölane või jalale.

Kui rongkäigus on rohkem kui üks lipp, siis tuleks lipp saluteerimise asendisse võtta 4—5 sammu enne, kui jõutakse isikuni, kellele saluteeritakse või esemeni, millest möödudes saluteerimine nõutav, ja hoida nii seni, kuni ollakse möödunud nimetatud isikust või esemest 4—5 sammu kaugusele.

Sünnib aga saluteerimine suurema organiseeritud maanoorte kogu paigal seistes, siis langetatakse lipud korraga, kusjuures paremast tiivast, rinnet pidi arvates, vasakul olijail, samuti esimese rea seljataga seisjail tuleks lipud langetada nii, et langetatud lipud moodustaksid maapinnaga enam-vähem ühesuuruse nurga.

Vaimulikkude talituste jm. juhtudel, milal üldine komme nõuab pää paljastamist, asetatakse lipuvarras kõverdatud vasaku käe küünarliikme vastu. Parema käega võetakse müts pääst ja hoitakse allasirutatud käega nii, et pääkatte voodripool oleks enda poole. Pärast pääkatte pähepanemist võetakse lipp endisse asendisse.

Lipu üleandmine.

Lipu üleandmine maanoorteringle, konvendi või maakonna maanoorte ühendusele on pidulik toiming. Selleks on tarvis hästi läbimõeldud kava ja eeltöid, et see ladusalt võiks toimuda ja osavõtjatele meeltüendava mälestuse jätab. Eriti tuleks selle eest hoolitseda, et võimalikult kõik ringiliikmed viibiksid lipu üleandmise pidulikule toimingul.

Toimub lipu üleandmine ruumis ja lipuannetajaks on mõni kohapäälne seltskondlik organisatsioon, siis enne vastava toimingu algust ilmub ruumi selleks ettenähtud kohale lipuannetajate esindus lipuga. Ruumis viibid tõeusevad püsti. Ei tõuse publik enda algatusel püsti, siis tuleb paluda seda teha. See järele astub vaimulik, kes on tulnud toimetama lipu pühitsemist — kõnepuldile. Ringivanema käskluse: „Lippur ja abilised ette — marss!“, tulevad lippur ja abilised viivitamata neile määratud kohale. Ringivanem (konvendi ühenduse lipu puhul — konvendi maanoorte vanem) jääb lipuannetajate delegatsioonile ja lippuri vahele. Algab lipu pühitsemine. Kogu pühitsemise ajal hoiavad lippu lipuannetajad.

Juhul, kui maanoorteringle on ise endale muretsetud lipu, siis toob lipu ruumi lippur ja läheb koos abilistega kohe oma kohale. Sel juhul jääb käsklus ära. Ringivanem jääb seisma lippurist paremale. Konvendi maanoorte ühenduse lipu ruumitoimine ja hoidmine on analoogiline, ainult selle vahega, et varemnimetatud ringivanema kohal võtab aset konvendi maanoorte vanem. Eespool kirjeldatud juhtudel hoiab pühitsemise ajal lipu lippur. Vaimuliku talituse vältel hoitakse lipp jalal. Pühitsemise momendil

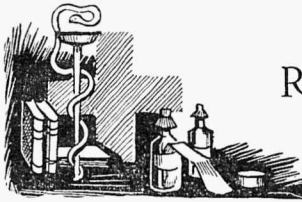
võetakse lipp saluteerimise asendisse. Pärast lipu pühitsemise talitust annab lipuannetajate delegatsioon lipu maanoorteringle üleandmiseks üleandja kätte, kes selle omakorda annab edasi ringivanemale. Üleandjaks on mõni isik maanoorte organisatsiooni juhtkonnast. On ringivanem (konvendi maanoorte vanem) lipu vastu võtnud, siis järgneb lipu üleandmine. Tootuse sõnad ütleb ette lipu üleandja või mõni tema poolt määratud isik. Tootuse sõnu kordavad kooris lipu vastuvõtnud ringivanem, lippur ja abilised. Tootuse sõnad on järgmised: „Meie töötame hoida seda maanoorte lippu kõrgel, väärikuses ja aus. Meie töötame selle lipu all jääda ustavaks Eesti riigile ja rahvale ja Eesti maamullale, kui Eesti rahva igavesele elujõuallikale ning Eesti maanoorte liikumise ideaalidele“.

Kui lipuvardasse soovitakse kinnitada naelu, siis pärast tootuse andmist ringivanem asetab lipu lauale, millele järgneb delegatsioonide poolt toodud mälestusnaelte sisselöömine lipuvardasse. Naelte löömine sünnib selleks enne määratud järjekorras. Mälestusnaelte löömise juures pole pikad kõned soovitatavad. On mälestusnaelte löömise toiming läbi, siis annab ringivanem lipu üle lippurile. Kui mälestusnaelte löömist pole ette nähtud, siis antakse lipp üle lippurile kohe pärast tootuse andmist. Lippur jääb lipuga selleks ettenähtud kohta, näoga publiku poole, auvalvesse kogu aktuse kestuseks.

Auvalves oleva lippuri ja assistentide vahetamine sünnib iga poole tunni järele. Selleks peab juba enne aktuse algust olema vahetajad valmis määratud. Vahetamine sünnib järgmiselt: kolmikgrupp liigub auvalves oleva lippuri ette, (lippur on keskel) teevad pöörde nii, et näod jääksid auvalves seisjatega vastamisi. Vahetama tulnud lippur astub endise lippuri kohale ja pöörab end 180° nurga all, üle vasaku öla, ümber, jäädes näoga rahva poole. Sama teevad lippuri abilised. Endine lippur ja abilised lahkuvad. Endast mõista peab see sündima vaiksel nii, et ei häirita rahu. Vahetus on soovitatav teha ettekannete vaheajal.

Sünnib aga lippude üleandmine ja pühitsemine vabas looduses, maanoorte suvipäeval või mõnel teisel pidulikul puhul, siis toimub lippude üleandmine ja hoidmine selleks juhuks väljatöötatud kava kohaselt, kusjuures vastava menetluse korraldaja tutvustab asjakäiguga aegsasti asjaosalisi. Muidugi põhireeglid jäävad ka sel juhul endiseiks.

Nagu toodust nähtub, ei ole lipuga reegli-pärane käitumine keeruline ega raske ära õpida, küll aga nõuab see siiski harjutamist, et vajalikud toimingud meele jääksid ja ladusalt välja tuleksid. Selleks oleks soovitatav vahet vahel vähemalt enne esinemist korraldada praktilisi harjutusi.

READ TERVISELE

Nohu.

Dr. med. M. Kask.

Nohu on nii sagedane ja igapäevane haigus, et inimesed on harjunud sellega ja võtavad nohu liiga kergekäeliselt. Paljud on arvamisel, et nohu on igapäevase elu paratamatuks paheks.

Haiguse näiliku tavalisuse tõttu jääb nohust tekitatud vaev, ebamugavus, tööjõu ajutine kadu või vähenemine tähele panemata. Ei arvestata isegi küllalt sagedaste ja tülitavate ning küllaltki kardetavate tüsistustega. Tegelikult on nohu suhteliselt küllaltki kardetav haigus, seepärast vaatleme alljärgnevas nohu olemust, nähte, esinemissagedust, põhjust, vältimist, ravi ja tüsistusi.

Nohu olemus. Meie teadmised nohu üle on veel niivõrd puudulikud, et nohu täpne definitsiooni andmine on praegusel ajal veel võimatu. Võime ütelda, et nohu on omaette iseseisev ägedaloomuline haigus, mis avaldub ülemiste hingamisteede (ninaõõs, neel, hingekõri) katarri näol, kestab 7—9 päeva ja millele sageli kaasuvad tõsisemad tüsistused ehk komplikatsioonid.

Üldiselt arvatakse, et nohu on külmetushaigus, ometi esineb nohu suvel kuumalgi ajal ja ülekoetud ja kuivades ruumides elavatel isikutel. Oluline on tähe kooselamine ja tähe kokkupuutumine nohuhaigete ja tervete vahel.

Nohu nähted on nii üldiselt tuntud isiklikkudest kogemustest, et nende kirjeldamine võib tunduda üleaaruseks, kuid lühike asjalik kirjeldus aitaks siiski kaasa paremaks arusaamiseks nohu olemuse kohta.

Nohu algab enamasti ninaõõne tagumise osa kinnijäämisega limanahkade tursumise tõttu. Sellega käivad kaasas sagedased aevastused ja „veejooks“ ninast. Neile nähtetele kaasub silma sidekile ärritus ja punetus, kurk on kibe ning tundub kuivana.

Nohu puhul võivad esineda päävalu, uimane olek ja kerge, kuid mõnikord mitmeid päevi kestev palavik.

Nohu algab äkitselt, haigusnähted ilmnevad 1—2 päeva jooksul. Kui tüsistusi ei teki, siis kaovad haigusnähted 5—7 päeva jooksul. Kuid sageli limanahkade katarri ei piirdu nina- ja kurgulimanahkadega, vaid haarab ka hingekõri (trahhea) ja kopsutoru (bron-

hiit). Sel puhul muutub hää kahisevaks, tekib kõha ja rinnus on veidi valus ja ebamugav tunne. Nohuga kaasnev kopsutorude katarri võib kesta nädalaid.

Nohu esinevuse sageduse kohta on päämiselt ameeriklased toimetanud uurimusi. Nii näit. üks suur New-Yorgi elukindlustusselts leidis, et aastas 6700 töölisi kannatas 2824 korda nohu all ja kaotas 2,2 tööpäeva iga nohu puhul; on tõenäolik, et kergemad nohuhuhud jäid seejuures registreerimata. Bostonis kannatas 685 üliõpilast 5½ kuu jooksul nohu all 1272 korda, s. o. 1,9 nohu isiku kohta.

Mis puutub esinemisse aastaegade järgi, siis esineb nohu sagedamini varakevadadel ja sügisel, kuna suvel ja talvel esineb nohu vähem. Seda tähelepanekut võib igaüks teha tegelikus elus. Sugude järgi on esitatud lahkuminevaid andmeid.

Võiks arvata, et külmemates kliimavöödes esineb nohu sagedamini, senised uurimused pole seda aga tõestada suutnud.

Nohu on üldjoonis nakkav kõigile ja kui nohuhaigus lahti puhkeb, levib see suure kiirusega. Perekonnas, kus ühel perekonnaliikmel on nohu, haigestuvad peagi ka teised perekonnaliikmed väheste eranditega. Ka igal pool mujal, kus on koos rohkesti inimesi, levib nohu kiiresti ühelt teisele. Näib, et imikud varases imikueas kannatavad harvemini nohu all kui suuremad lapsed. Umbes viieaastased lapsed kannatavad sagedamini kui vanemad lapsed. Vanad inimesed on vähem vastuvõtlikud nohule, kui nad aga haigestuvad, siis suhteliselt raskemini.

Näib, et nohu vastu puudub loomulik immuunsus (haiguskindlus), sest üks ja sama inimene võib nohu põdeda mitu korda aastas. Tublid ja hää terviselega inimesed kannatavad nohu all niisama sageli kui nõrgatervisised ja nõrgema kehaehitusega isikud.

Nohu põhjused. Kuigi nohu on nii sagedane haigus, ei ole tänini korda läinud nohu täpset põhjust kindlaks teha. Senini ei ole korda läinud avastada nohu tekitajat, kuigi selle otsimisega on tegelnud suur hulk teadlasi.

Niipalju on siiski täiesti kindel, et

1) nohu tekitajaiks on nähtamatud eluolevused (filtreeruv viirus) ja et 2) nohu on nakkav haigelt tervele.

Nohu tekitajad on nii väikesed, et neid ei saada ka suurima suurendusega mikroskoopide abil näha ja nohu tekitajad lähevad läbi tihedaimastki kurnast (filtrist).

Nohu tekitajaid leidub nohuhaige nina- ja kurgulimanahal, eriti haiguse esimestel päevadel. Pääle selle võib nohu tekitajaid eraldada filtreerimise teel ninalimast, neid võib laboratooriumis kunstlikult kasvatada, alal hoida ja nende abil on võimalik nohuhaigust kunstlikult esile kutsuda nii inimesel kui ka mõningatel katseloomade liikidel, eriti ahvidel.

Nohu vältimine. Varem arvati, et nohu ja muude külmetushaiguste vältimisel on oluline keha karastamine igasuguste viisidega (suplused külmas vees, isegi suplus jääaugus, hõõrumised külma veega jne). Praegu on teada, et nohu ei tee vahet tubli ega nõrga vahel, ainult tubli tervisega inimene kannatab nohu paremini välja kui nõrga tervisega ja tubli tervisega inimene ei kannata niivõrd tüsistuste all kui nõrga tervisega inimene. Sama lugu on ka influentsaga.

Keha karastamine nõnda ütelda „poolvägisi“ on tihti kardetav. Katsed loomadega on näidanud, et katseloomade keha osaline või täieline jahutamine teeb neid vastuvõtlikumaks mõnesugustele nakkushaigustele.

Ouline on nohu ohu vältimisel õige riietumine jahedamatel aastaegadel. Ruumides kantava ruumide temperatuurile vastavat riietust, välja minnes aga tõmmatagu sees kantavatele riietele pääle paras palitu või kasukas. Tegelikus elus tihti kantakse ühtlast riietust, millega ruumides on soe, väljas aga külm. Eriti ohtlik on higise ja kuumahäga kerges riietuses välja jaheda õhu kätte minna.

Veel olulisem on aga nohu vältimisel hoidumine kokkupuuteist nohuhaige inimesega. Nohu levikuaegadel on üldse kasulik teiste inimestega mitte liiga lähedaselt kokku puutuda, ka kätt pidi teretamine ei ole ohutu, sest ei tea ju ütelda, kellel on nohu, kellel mitte.

Nohuhaige inimene on ikkagi nohu levimisel kõige tähtsam, seepärast ei tohi nohuhaiged esimestel haiguspäevadel teiste inimeste seas ringi liikuda, nad on otseseks ohuks kaasinimestele. Väga paljud aga peavad häbiasjaks niisuguse „tühise“ haiguse pärast koju- või isegi voodijäämist.

Nohuhaiged peab sundima lahkuma koolidest, büroodest, töökodadest ja mujalt, kus nad teisi võivad ohustada. See on neile endile ka kasuks, kuna nohu paraneb paremini ja tüsistusita, kui nohuhaige elab haigele sobivais tingimuses.

Nohu leviku vältimisel on ka tähtis, et haiged aevas tamisel ja kõhimisel hoiaksid taskurätisuu ees ega sülitaks maha.

Nohu vältimiseks on veel hää, kui pestakse käsi igakord, kui on puudutatud esemeid, millele on võinud sattuda nohutekitajad. Nohu levikuaegadel tuleb piinlikult hoiduda sõrmede suhu panemisest ja eriti nina urgitsemisest sõrmedega; need kombad on igal juhul tervisevastased.

Vaktsiinid kaitsevad mitmete nakkushaiguste vastu. Kas on olemas ka nohuvastaseid vaktsiine? Kahjuks senini pole seesugust vaktsiini leiutatud, nohu tüsistusi suudetakse teatud määral vältida mitmete segavaktsiinidega, nagu „Reaktogeeniga“, „Omnadiniga“ jt.

Ravi. Kui iga inimene nohusse haigestumisel heidaks päevaks või paariks voodi, siis see oleks vahest parimaks raviks, ühtlasi ei levitaks haige haigust teistele. Nohu ravimeid on leiutatud tuhandeid, kuid ükski neist ei aita. Väga paljud peavad hääks nohuravimiks alkoholeid jooke — see on vaid enesepeete või süütu vabandus napsitamiseks.

Lihtsaim ja õigeim ravi on see, kui nohuhaige jääb voodi ja katab end soojalt ning kaitseb end tõmbuse eest. Kui nohuga on kaasunud päävalud või valud mujal kehas, siis võetagu mõni lihtne päävalupulber sisse. Kuum vann 15—20 minuti vältusega võib osutada väga hääks, ainult vanni minekul ja säält välja tulles tuleb hoolega hoiduda külmetusest või järsust keha jahtumisest. Kuumad joogid ei tee ka kunagi kurja.

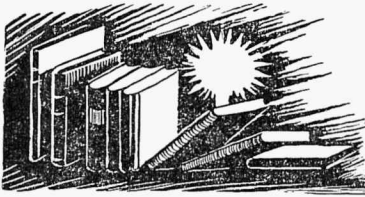
Kui ninasõorme avaused muutuvad kibedaks, siis aitab boorvaseliiniga määrimine.

Tavalistel juhtudel ei ole muud midagi vaja, ei ole vaja ka arstiabi.

Nohuhaige taskurätte tuleb vahetada sageli, kuni 10—20 taskurätti päevas, need tuleb pesemisel läbi keeta. Õigem oleks kasutada taskurättide asemel ligniinlapikesi, misuguseid pärast tarvitamist võib ära visata ja ära põletada.

Tüsistused. Iseenesest väheohtlik nohu on kardetav võimalike tüsistuste tõttu. Tavaliselt leidub inimese nina- ja kurgulimanahal mitmesuguseid pisilasi; terve inimese tervele limanahale need ei suuda midagi teha. Nohu, nagu muudki nakkushaigused, aga nõrgestab inimese vastupanuvõimet ja seepärast võivad need pisilased nohu korral limanahapõletikke tekitada.

Tihti levivad põletikuprotsessid nina ja kurgu läheduses leiduvaisse kõrvalkoopaisse ja õnnetesse, samuti hingekõrisesse ja kopsutorudesse. Nohule võib hõlpsasti järgneda ka kopsupõletik, keskkõrvapõletik ja mõned muud ohtlikud tüsistused. Tüsistuste puhul tuleb alati kasutada arsti abi, vastasel korral võivad need pikale venida või elule ohtliku pöörde võtta.

KIRJANDUS

Romaanid, missugused töid auhinna.

Ma ei taha salata, kui esmakordselt hoidsin käes tänavuse „Looduse“ romaanivõistluse vilja, — nelja romaani — siis tabasin ennast mõttelt: kõhn ja pisut nagu ikaldusest kõnelev on see lõikus. Jah, kõhn, sest valmisid otsemaid ka väga proosalised kalkulatsioonid: mullu ilmus auhinnatud romaane 1443 lehekülge, nende hind kogusummas oli broshüüris 20,60 krooni, kalinguris — 25,60 krooni; tänavu — 1196 lehekülge, hind broshüüris 19,80 kr., kalinguris 24,80 krooni. Seega on tänavune toodang 247 lehekülge või ümmarguselt üks keskmine raamat vähem. Ning hinnavahe? Noh, pisut ikka tõusnud, see tähendab suhteliselt, kuigi reaalarvudes mõnikümmed senti langenud.

Ning lootsin sellega lavastada iseene rahustuseks pisut ironiat, et asusin lugema esimesena kõige kõhnemat neljast raamatust — 3. auhinna vääriliseks tunnistatud 222-leheküljelist Arp Rullingo esikteost „Johannes Saarde veider armastuslugu“, mis romaanis kannab küll ainult peälkirja „Veider armastuslugu“.

Ent elu on juba kord säärane, et toob inimesele pettumusi, mis vahel oma toimelt üsna imelikud. Et Arp Rullingo esikteos kuulub nende raamatute liiki, millise sa pead neelama ühe söömuga läbi kaanest kaaneni, selles ei ole raske veenduda, kui oled kord juba alustanud „Veidra armastusloo“ lugemist. Ning veider mees on too Johannes Saarde tööpoolest, veider on ta ilmumine Loopre alevikku, veider on ta haigus, veiderad ta nägemused ning ta lõpp kuskil Aegviidu metsades, sest ei ole kahtlust, et Loopre alevik on Aegviidu. Loopre ja ta ümbrus ei jäta selles vähematki kahtlust. Nimetades Johannes Saarde väikest platoonilist armastuslugu Loopre alevikus veidraks, ei ole autor sugugi liialdanud. Seda tuleb tõdeda romaani kestel päris kindlasti ja eksimatult.

„Veidra armastusloo“ neelad sa ühe söömuga kaanest kaaneni ning oled rõõmus autori sorava jutustusoskuse üle, mida ainult aeg-ajalt vähe segavalt häirib kohati liiga pikaks veninud Johannes Saarde, tolle veidriku mehe targutav monoloog. Kuid alles siis, kui oled jõudnud raamatu lugemisega lõpuni ning püsid ikka veel loetu tugeva mõju all,

hakkad sa mõtlema sellele, mida sulle andis loetud teos.

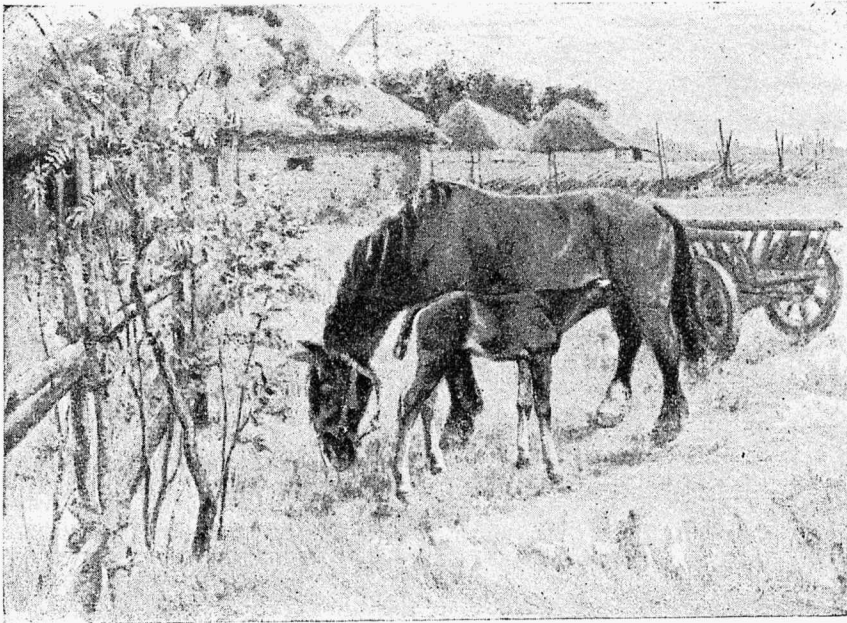
Ning seda ei ole päriselt vähe.

Õnnestunult debüteerinud noor autor Arp Rullingo huvitub ilmselt usulistest küsimustest, kaldub tugevasti müstikale ega ole vähik ka muusikalistes küsimustes. Ent kuskil ta hingelaadi sügavaimas olemuses peitub kindlasti pisut müstilist veidrust, mis nüüd esmakordselt leidnud avaldustee. Autor ei ole aga päris kindel, kas selle veidruste avaldamiseks valitud vorm ja kujugi on õige, ning seepärast ta ei väsi tüütuseni kordamast, et Johannes Saarde oli tõesti veider mees.

Küps teos „Veider armastuslugu“ ju ei ole, kuid ega seda ei saanudki loota ega oodata esikteoselt. Kuid komistused, nii palju kui neid ka esineb kompositsioonis, stiilis ning keeleski, ei ole seesugust laadi, et rikuksid üldmuljet. Arp Rullingo on suutnud ja osanud anda meie kirjandusse uue omapärase tüüpi veidriku Johannes Saarde näol ning see tüüp võib seista kuidagi Taavet Soovere läheduses, kuigi ei luba end temaga võrrelda. Üsna hästi on noor autor kujutanud veidra mehe hingeelulisi elamusi ning haigushooge. See on õieti raamatu tugevaim osa, mis lepib isegi selle, et autor ei ole suutnud kõiki elemente liita terviklikuks romaaniks, on kogu kirjutanud rohkem novelli kui romaani. Ei ole just vaidlemiseta õige ka Johannes Saarde jätmise inimeseks „ilma eluloota“. Kuid saladuseks jääb sääl mõnda muudki, kas või võõras daam, keda Saarde kohtab peol. Paistab, nagu oleks autor liigselt rutanud ning seetõttu on töö jäänud ka ümmardamatuks ning viimistlematuks.

Kuid üks on kindel: „Veider armastuslugu“ on omapärane teos ning väärrib lugemist. Kolmanda auhinna on ta kindlasti teeninud ning nende ridade kirjutajaks kasvatas ta usku ka teistesse auhinnatud romaanidesse, mis nende üldkogust silmitsedes löi algul kõikumata.

Kuigi Mardika „Konarlik tee“ (esimese auhinna saanud 373-lk. romaan) on sama varjunime all mullu esinenud „Tindi“ järjeks, ei eelda ta sugugi „Tindi“ lugemist ega tundmist. „Tint“ omab „Konarliku tee“ lugemisel ainult nii palju tähtsust, et aitab õppida tundma säärase isikute, nagu on seda Niinepid, kujunemist. Muidu on aga „Konar-

R. Sajor
TALUHOBUNE
VARSAGA.

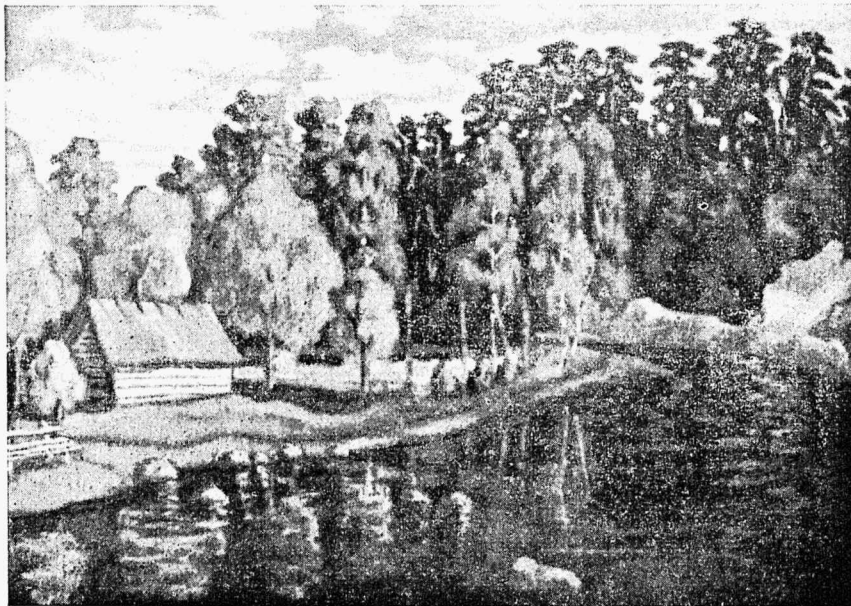
lik tee“ täiesti iseseisev romaan. Et ütelda otsekohe ja lühidalt — hästikirjutatud ja läbimõeldult kujundatud romaan algajast advokaadist ning ta võitlustest. Advokaat Niinepi tee mööda karjääriredelit on konarlik ning mine tea, kuidas lõpeks ta protsess valitunnistajate hankimisele kihutamise pärast, kui tal poleks nii tugevate närvidega naist. Autor tunneb advokatuuri- ja kohtuala nii põhjalikult, et tahtmatu lisandub üks oletus autori isikule: ta peaks olema, kui kõik eeldused ei peta, naisadvokaat. Kuid teose suhtes pole sel tähtsust.

Advokaat Niinepi elu ei ole kerge, sest koos õmblustööd tegeva naisega teenib ta kuus vaevalt 100 krooni ümber. Kuid siis see algabki, — tulevad mitte just puhtad protsessid, mis aga seevastu tasuvad, tuleb kerge elu elav naise sugulane, hakkavad pikka-mööda suurenema sissetulekud. Nõnda on ehitatud romaan üles stiili- ja kompositsioonikindlalt, järjest tõusva pingega, kuni jõutakse selleni, et advokaat Niinepil on korraga käsil kaks protsessi. Ühes esineb ta ise 1½-miljonilise rahasumma nõudjana, kuid teises süüdistatakse teda — raske roimas. Meisterlikult on suudetud kujutada Niinepi hingeelulisi läbielamusi ja kriisi neil päevil. Kõik lõpeb ju lõpuks hästi, sest ühes protsessis saavutatakse kokkulepe võrdlemisi viisakale summale, teises mõistetakse Niinepi siiski õigeks ning brovningukuuli läbilaskmine kaabuservast jääb nagu unenäoks. Romaani kestei saab aga põhjaliku ülevaate kohtualalt ning selle tee raskusest, mida tuleb käia noorel ülirikoolist tulnud advokaadil, et jõuda edasi. See on hästikirjutatud intelligenti-

romaan, mille ainsa olulisema puudusena võiks ette heita lõpupäätükki. Selleta poleks teos midagi kaotanud, nüüd see aga rikub pisut üldmuljet.

Kuid „Konarlik tee“ ei ole üllataval kombel ainuke tänavu auhinnatud romaan, mis viib lugeja kohtutegelaste keskele. Sama teeb ka Helga Pärli-Sillaotsa „Karjäär“, 267-leheküljeline 3. auhinna vääriliseks tunnistatud romaan. Süüpingil ei ole siin aga kohtutegelane ega advokaat, vaid kohtuniku sõber ja koolivend, kes armukadedusest tulistanud oma sõbra, kohtunikku Andrat. Kriminaalprotsessi käik algusest lõpuni — see ongi romaan „Karjäär“, ning uudne ja omapärane, ühtlasi huvitav, eriti selles osas, missuguses lahatakse neid hingeelulisi põhjusi, mis sundisid Kaldet tõstma relva oma sõbra vastu. Tõsi küll, — protsessi kestel koorub valla kogu elus palju ja tihti teiste ülekohutuste ahnitsemiste pärast pettunud Kalde elulugu, kuid ei või ütelda, et see oleks alati kompositsiooniliselt sulatatud õnnestunud romaani tervikuks. Protsess ja süüaluse Kalde lapsepõlv ning ta kujunemine jäävad paiguti ikkagi kokku sulatamata, mis romaani suurimaks puuduseks. Kuid hästi on antud edasi asjatundja-hingearsti analüüs süüteole ning kohtuliku asjaarutamise käik. See on romaani suurim tugevus. Et autor, kes ise seisab kaudselt (mehe kaudu, kes ametilt kohtu-uurija) kohtule lähedal, taotleb kohtu alal reformi ja vabanemist ainult paragrahvide jäisest kammitsast, suuremat süüaluse hingeellu ja süüteo motiividesse tungimist, see on kõrvalküsimus.

Neile, kes on tuttavad Helga Pärli-Silla-

A. Less

MAASTIK.

otsa esikteosega „Improvisatsioon mängutoosis“, pakub „Karjäär“ määratumatult rohkem, andes ühtlasi kõikumata kinnituse autori vahepäälsele tohutule arengule. „Karjäär“ on romaan tänapäeva haritlasest, kes midagi ei saavuta kergesti, kes peab ennast küünte ja hammastega, pooleks hingepõhjani ulatuvate pettumustega, rebima üles mööda karjääriredelit. Ta on aga ühtlasi ka terav hukkamõist neile, kes rajavad kõik ainult diplomile ning onupojapoliitikale. Kuid eelkõige on ta ikkagi hingeeluline romaan isikust, kes alateadlikult tunneb, et võib kaotada kõige kallima võidu elus — armastatud naise, ning kaotab tasakaalu. Vaatamata kompositsioonilisile puudusile omab „Karjäär“ suuri väärtusi ning lubab loota Helga Pärl-Sillaotsalt tulevikus veel mõndagi.

Mis kõigile võistlusromaanidele, välja arvatud ainult „Veider armastuslugu“, on üks, see on asjaolu, et nad on intelligentsi-romaanid tänapäeva elust. Seda on „Konarlik tee“, „Karjäär“, ning seda on ka Salme Kaburi esikteos „Reet Tammiku“, 334-leheküljeline romaan, missugune samuti auhinnati 3. auhinnaga. See on isikuromaan ühe tüdruku tööst ja armastusest, võitlusest läbi ülikooliõpingute ja isegi läbi armastuse. Ka „Reet Tammiku“ on psühholoogiline romaan, kuid ometi erinev eelmisist.

Raske on olnud Reet Tammiku noorpõlv, rasked on olnud ta teenijaaastad. Neist raskusist karastatuna ei otsi ta meessõpra ega selle armastust, vaid töötab ja õpib. Ent kui ta silmapiirile kerkib kidur mordvalasest kaasüliõpilane, kühmus ja viril, iseloomult tihtigi poolmetslane, paiguti peaaegu elaja-

lik, siis tunneb ta ometi kaastunnet selle inimese vastu, kes temast kümnekond aastat noorem. Kaastundest armastuseni ei ole palju ning palju ei ole ka armastusest abieluni. Usutav ja haarav on Reet Tammiku hingeeluline kujunemine ning kiindumus mehesse, kes jätab lõpuks naise lastega ning siirdub uusisse seiklusisse.

Ei või ütelda, — romaani ülesehitus ja idee on küllalt uudsed ning huvitavad, õnnestunult on esitatud omal käel töötava ja võitleva naisharilase tüüp ning ta hingeelu. Kuid romaanil on siiski rida puudusi, eriti tolle poolhullumeelse mordvalase kujutlemisel. Siin puudub kohati järjekindluse puudumise tõttu ka usutavus, eriti romaani lõpu poole, kus meesisiku tüüp muutub segasemaks seetõttu, et talle orjalikkuse kõrval poogitakse külge seltskondlikke maneere ning kavaleerlikkust. Armastusstseenid on tihti mõttetuseni korratud ega lisa midagi uut. Kuid seevastu on romaani lõpp hää, isegi kunstiliselt õnnestumiselt parem kui „Konarlikul teel“.

Nii nagu eelmisel kolmel romaanil on kindel püsivam koht meie kirjanduses, nii on seda ka „Reet Tammikul“. Kuigi kohati liiga naiselikult kirjutatud, on „Reet Tammiku“ ometi parim romaan iseseisvalt töötavast haritud naisest meie kirjanduses. Seesuguse romaani järele tunti ammugi tarvidust, — nüüd on lünk täidetud.

Ning seda ja eelmisi romaane arvestades võib kinnitada, et tänavunegi „Looduse“ romaanivõistlus ei ole valmistanud pettumust.

Johannes Kaup.

Üht ajaviiteraamatut sirvides.

Ma ei tea, kuidas on levinud Elmar Nugise „Ajaviite-taskuraamat“ (316 lk., hind Kr. 2.—), missugune ilmus paljude selgitavate joonistega varustatult mõni nädal tagasi, pääle selle, kui üks arvustaja leidis end kutsutud teda sarjama. Kuid ma tunnen rida inimesi, kes sellest sarjamisest saadik on põhjalikult pettunud selles arvustajas ning kelles on ärganud elav huvi E. Nugise „Ajaviite-taskuraamatu“ vastu. Võib-olla on see eestlasele omane jonn, kuid see on tõsi. Ja teatud määral hästigi põhjendatud. Sest üks raamat võib olla hää või halb, ta võib meeldida või mitte meeldida, rahuldada või mitte rahuldada, — ega's ta seepärast tarvitse kujuneda punaseks rätikuks arvustajale ning lüüa teda niivõrd roopast, et etteastumise või sõnavõtu otseseks tulemuseks on enese naeruvääristamine. Kuid paraku on see maksev eesnimetatud arvustaja esinemise kohta.

„Ajaviite-taskuraamatu“ arvustamine selle sõna otseses mõttes võib üldse tulla vaevalt kõne alla, sest pole tegemist trükitootega ilukirjanduslikus ega ka teaduslikus mõttes. Autor on vaid kogunud 583 numbrit seni suuremas või väheamas ulatuses levinud ajaviitepalu, kunsttükke, seltskondlikke mängu, mõistatusi jne., teinud nad kätteõpitavaks, varustanud selgitavate joonistega ja lahendustega ning liitnud kogu selle materjali käepäraseks raamatuks.

Otsustada tuleb, kas seesuguse kogu järele tunti vajadust ning kuivõrd õnnestunult on teostunud esitatud numbrite valik. Kuid seda viimastki küsimust ei saa otsustada ühekülgiselt, sest küsimusel on kaks poolt: osata ise serveerida ajaviitenumbreid ning osata neid teiste poolt esitatuna lahendada. Viimane tingimus aga nõuab, et peab teadma ja tundma ka seda, mis isiklikult ehk nii väga ei meeldigi. Igal juhul õigustab see aga võimalikult rikkaliku ja mitmekesise materjali paigutamise raamatusse. Et sellelaadilisel raamatul on pinda, seda kinnitab asjaolu, et neid on meil ilmunud varemgi ning müüdüd

läbi. E. Nugise uus raamat osutub seniilmunud ajaviiteraamatuid vastuvaidlematult ulatuslikumaks ja võimaldab ettekantavast materjalist kõige rikkalikuma valiku. Olen neid numbreid näinud kasutatavat seltskonnas ning see jättis hää mulje.

Vastuvaidlematult tuleb raamatule omistada veel üht teenet, mida autor ei märgi eessõnas ning mida ma pole kuulnud seni tõstetavat esile ka kuskil mujal.

Sellesisulise ajaviitematerjali repertuaar ei püsi kaua ühel numbril, vaid täieneb järjest. Säärane täienemine kannab tihti rahvaloomingulist iseloomu, s. t. loov vaim saab teatud „nupuvõttest“ või „ajupähklist“ tõuget. Tulemuseks on uued numbrid päämurdmiseks. Sirvides E. Nugise üsna tüsedaks paisunud raamatut meenub see ja annab omakorda lisasoovi, et sääraseid kogusid lisanduks teatavate vaheaegade järele. See tagaks, et ajaviite-materjalist seltskonnas ei tuleks puudust ning et kord praktiseeritavad huvipakkuvad ajaviitenumbrid ei oleks määratud ununema ja sellega kaduma. Nendega koos kaoks ja häviks ju hulk rahva teravmeelsuse väljendusi ning kuna need ikkagi on omaette väärtused, siis oleks sellest kahju.

Kui võtta kõiki tegureid arvesse ja tahta ütelda otsus Elmar Nugise „Ajaviite-taskuraamatu“ kohta, siis ei saa kuidagi teisiti, kui seda tuleb nimetada tüsedaks seltskondlikuks käsiraamatuks, milline kaotab tuumuse ja tarviduse istuda hulgakesi koos, käed süles. Eriline koht on raamatul kindlaste nooremate juures. Kui ta suudab ka noori panna tegutsema ja pugema välja arglikkuse ja enesekindluse puudumise koorest, siis on ta täitnud ka suurel määral kasvatuslikku ülesannet. Seda tahaks loota, sest eeldusi selleks on. Haridusministeeriumi poolt on „Ajaviite-taskuraamat“ soovitatud avalikkudele raamatukogudele esimeses järjekorras. Ning raamatu levikule ei saa kuidagi kujuneda takistavaks ta hind, mis valitud üsna kaalukalt.

Joannes Kaup.

Raamatunädala puhul tellige endale

ELMAR NUGISE „AJAVIITE-TASKURAAMAT“.

See huvitava ajaviite korraldamise käsiraamat on hädavajaline igale noorele kes tahab olla seltskonna juhiks.

Väga sobiv anda jõulukungiks ja auhiinaks mitmesuguste võistluste puhul.

Üle 300 lk., üle 100 joonise. Hind kr. 2.— Saadaval suuremates raamatukauplustes. Soodustatud tingimustel saab raamatut tellida ainult otse autorilt kuni 31. detsembrini s. a. järgmise hinnaga: 1 eks. à kr. 1.80 5 eks. à kr. 1.70 10 eks. à kr. 1.50.

Raha maksta posti jooksvale arvele nr. 898 või saata postiteel postmarkides kirjaga aadressil agr. E. Nugis, pk. 429, Tallinn.

PERENAISELE

Kodumaa teed.

Aastaajad kirjutavad meile kaunis suurel määral ette, mida süüa. Tingituna sellest, kas väljas on kuum päikeseküllus või pakane külm, sööme kas enam piima või rasvaint ja liha. Nii tarvitame suvel meelsasti haput piima kas pudru, kartuli, leiva või kama kõrval või niisama joogiks rööska või haput piima. Talvel pole erilist tarvidust piima järele, vaid mõnigi kord võtame meelsamini kuuma teed. Millist teed tarvitada? Oli aeg, millal kauplustest ostime ainult nõndanimetatud hiina teed. Järjekindel hiina tee joomine pole tervislik, sest tee sisaldab mürkainet theiini, mis mõjub ärritavalt. Halb on theiini mõju nõrgasüdamelistele. Viimasel ajal on müügil mitmesuguseid kodumaa tee segusid, milles leidub kuivatatud keeduvilja segusid ja muud ning kuivatatud marja segusid. Need on leidnud laialdast tarvitamist. Pääle nimetatute võime ise nurmelt, teeveerest, aiaäärest, metsa alt ja oma aiast korjata mitmekesiseid taimi teena tarvitamiseks. Siin on omal kohal õied, lehed, juured ja terved taimed.

Igal teel on oma erimaitse, kuid mitte toiteväärtuselt. Vanemal inimesil on sageli arvamine, et õige tee on ainult hiina tee ja muul poleks nagu õiget väärtust. Küll on neil oma korjatud metsateedel teatud tervishoidlik tähtsus, mida meie esivanemad väga hästi teadsid ja peaaegu ainsa arstimina tarvitasiid. Ka meie peaksime selles enam teadlikud olema ja tarvitama metsarohete mitte ainult kui jooki, vaid joogina ja arstimina.

Ravimtaimede korjamise kohta on juhiseid antud ajakirja eelmistes numbrites.

Järgnevas vaatleme mõningaid teerohte ja nende mõju arstimina.

Kummel on kahesugune taim: metsik ja aedades kasvatatav, 15—30 sm kõrgune. Ta on kangelõhnaline, äärmised kroonlehed valged. On ka teisi kummeliliike, kuid neid ei peeta arstimiks nii sobivaiks, kuigi koduseks teeks on senini tarvitatud just metsikult kasvavaid madalaid, roheka õiega kummeliliike. Teena ja arstimina tarvitatakse pääasjalikult õisi, lehti ja noori varsid. Õied peavad olema poolpukkenud. Kummelitee pannakse keedetud kuumale vette tõmbuma, mitte aga ei keedeta. Kummelitee mõjub üldiselt organismile kosutavalt, aitab külmetushaiguste, kõhukinnisuse, allkeha valude, emakakrampide ja kuu-puhastuse kinnijäämise korral. Kummeliteega pesemine parandab haavu, nahahaigusi, roosi,

laste silmapõletikku. Hambavalu, kurgukatarri ja angiina puhul aitab sagedane kuristamine kummeliteega. Kummeliõie-kompressid aitavad kõrvavalu, hambavalu ja kahepoolsete vastu.

Koirohi kasvab kõrgeil ja kivistel kohtadel, on meetrikõrgune, helekollaste, kobaratesse koondunud õitega, lehed ja varred on hallikad, siidviltjad, terava lõhnaga. Teda leidub palju Hiiumaal. Õitseb juulist septembrini. Tarvitatakse õitsevaid latvu ja lehti. Vaevalt keegi koirohtu ta äärmiselt viha maitse tõttu teena tarvitab. Kõne alla tuleb koirohi ikka arstimina. Aitab kõhulahlisuse puhul, kui selle põhjustajaks pisilased, krampliku oksendamise, seedimise nõrkuse ja maat-usside puhul. Üle 0,5 klaasi korraga ja üle 1 klaasi päevas pole soovitatav juua, tekitab pöörutust ja lihaste krampe.

Kalmus. Kasvab niisketil maadel, jõgede, järvede ääres. Teena tarvitatakse juurikaid isupuuduse, seedimishäirete, puhutuse, neeru-, sapi-, maksa- ja põrnahaiguste, kahvatustõve, näärmetõve, luujooksja ja rahhiidj puhul. Südamekloppimise rahustajana ja kuupuhastust kergendajana.

Köömned. Kasvavad metsikuna põllupeenardel, teeveertel ja kultuurtaimena aedades. Teena tarvitatakse seemneid, mis aitavad ergutada mao- ja seedimiselundite tegevust. Kõrvaldab puhutust, kõhukrampe ning puuduliku kuupuhastust.

Kibuvits. Kasvab metsikult põllupeenardel, aiaääres. Eriti viimasel ajal on pööratud suurt tähelepanu kibuvitsamarjadele kui C-vitamiini allikale. C-vitamiini leidub meil vähestes toiduainetes. Suurimal määral leidub teda just kibuvitsamarjades. Kibuvitsamarjad puhastada valminult seemneist ja karvadest ning tarvitada kuivatatult teena, kompotina või lastele niisama süüa anda. C-vitamiini tõttu on kibuvitsamari antiskorbuutselt mõjuv. Pääle selle on kibuvitsatee häa ainevahetuse soodustaja, neeru- ja kopsuhaiguste ja põiekivide vastu. Häa seedimise ergutaja rasvaste toitude juures.

Metsamaasikas. Korjatakse õisi, noori lehti ja valminud marju. Maasikamarja tee mõjub verdkasvatavalt, isuäratavalt, häa ka ninahaiguste puhul tarvitada. Lehe- ja õietee puhastab verd, mõjub hästi jooksja, hingelda-

mise, kõha, kopsukatarri ja maksahaiguste puhul.

Mustikas. Valmistatakse teed marjadest ja lehtedest. Hääd kõhulahtisuse vastu. Täiesti kahjatu, seepärast on soovitatav tarvitada ka väikestele lastele.

Piparmünt. Kasvab aias kultuurtaimena ja metsikult aiaveertes. Omab lillaka õie. Parima tee saame alumistest, suurematest lehtedest, mis on enne õitsemist korjatud. Teise järgu tee annavad õitsemise ajal korjatud lehed ühes õitseva ladvaga. Piparmünditee mõjub karastavalt kogu närvikavale, aitab maokrampide, päavalu ja kõrisõlme haiguste vastu. Ajab higistama.

Pärnaõied mõjuvad teena higistama ajavalt. Juuakse külmetuse, kõha ja kopsulimastuse puhul. Neeruhaiguste puhul hääd verepuhastaja.

Põldmünt kasvab kraavides, jõgedes, sooveertel. Õied lillad, asuvad alumiste lehtede kaenlas. Teed korjatakse kogu taime õitsemise ajal. Teed tarvitatakse kõha, külmetushaiguste, kõhulahtisuse, kõhuvalu, maohaavade, päavalu ja unepuuduse korral.

Pihlakamarjad sobivad teena, salatina, keedisena. Soovitatavad C-vitamiini sisaldavuse tõttu.

Raudrohi kasvab põllupeenardel, teerveertes ja põldudel. Valkjad õied on koondunud sari-

kapöörisesse. Teena tarvitatakse õite puhkemise eel korjatud lehti, õitsemise algul õisi. Mahlaga ravitakse lõhkenud ja krobelist käening näonahka, mis mitmekordse ravimise järele muutub pehmeks. Tee on tuntud tiisikuse, kopsuhaiguse, jooksva, närviliste päavalude, valgetevoolu ja rohke või valusa kuupuhastuse puhul.

Must- ja punane sõstar. Tarvitatakse lehti, tooreid ja kuivatatud marju, keedist. Mustsõstar on C-vitamiinirikas. Mustsõstar teena ja keedisena muu tee hulgas ajab higistama.

Teeleht. Teed juuakse verepuhastamise, jooksva, seesmiste verejooksude, neeruhaiguste, allakusemise, kõhulahtisuse, isupuuduse, tiisikuse, kõha ja kopsuhaiguse puhul.

Värsked lehed omavad arstimisel püütõhusust. Tarvitatakse palaviku kiskujana ja verejooksu sulgejana. Mädanaveile haavadele pannakse pääle veidi mahlale hõõrutud lehti mäda kiskujaks, puhastajaks ja palaviku eemaldajaks. Samuti on teelehed hääd haudunud, määratud, paistetatud ja põlenud kohtadele.

Vaarikas. Korjatakse lehti õitsemise ajal, valminud marju ja noori varsid. Tee on külmetuse puhul higistama ajamiseks. Keedise vee või tee hulgas mõjub kosutavalt sarlakite, leetrite ja kõhutõve puhul.

H. Paglant.

Mesi.

Mesi on väga väärtuslik toiduaine ja teatud määral ka raviaine. Nimetatud põhjusel peaksime mett senisest palju enam tarvitama. Praegu tarvitatakse aastas ühe inimese kohta 0,5 kg mett, kuid see võiks olla 1—1,5 kg. Praegune meetoodang on meil aastas 650 tonni, mille väärtus ulatub 2 miljoni kroonini. Vastava ala eriteadlased arvavad, et kahe aasta jooksul peaks võimalik olema meetoodangut tõsta 1800 tonnini. Eeldusi selleks peaks olema, kuna mesinduse arendamine nõuab vähem kapitali ja vähem inimtööjõudu, võrreldes teiste aladega.

Mee väärtus. Puhas, täismesi on väärtuslik, looduslik toiduaine, mille koosseis jaguneb paljudesse osadesse. Mesilased korjavad õitelt ja taimedelt nektari ja töötavad selle ümber meemaos oma fermentidega meeks, mis on kergesti seeditav ja kiiresti verre üleminev toiduaine. Mesi vajab valmistamiseks teatud aega. Kui mesilased panevad mee kärkeadesse, siis ei ole see veel tarvitamiseksõhlik. Mesilased kaanetavad kärjed õhukese vahakoorega, mille all valmib mesi. Kaanetatamata kärkeadest võetud mesi sisaldab palju vett ja on valmimata.

Mee koosseis. Mee koosseis oleneb väga palju sellest, millistest õitest või taimedest ta on korjatud. Parem on õiemesi, lehemesi on halvem. Mee värv oleneb taimede ja õite liigist.

Tegelikus elus esineb ühe õie või taime mett harva. Esineb segamesi. Ainult üksikud taimed esinevad kohati nii suurel hulgal, et võib saada puht ühe taime mett. Nii tuntakse pärna-, riskheina- ja kanarbikumett. Kanarbikumesi on tume, valgeristikheina-mesi hele.

Õiemesi sisaldab 77% suhkrut, 20% vett ja 3% mitmesuguseid teisi aineid.

Mesi sisaldab ka inimorganismile vajalikku C-vitamiini ja seda keskmiselt 4,9 milligrammi 100 g mee kohta.

Mesilastele suhkrut söötes saadakse mesi, kus C-vitamiini üldse ei ole. Katsed on tõendanud, et vitamiin C on mees hästi säiliv. Nii on dr. M. Kask katsetanud meega ja leidnud, et mesi kolme-aastase seismise järele on poole oma vitamiin C sisaldavusest kaotanud, kaheaastasel seismisel umbes 25% ja aastasel seismisel 10%. Seega on tõendatud, et ei ole ühtegi teist loomulikku toiduainet, kus vitamiin C säiliks niisama hästi kui mees.

Katsed on tõendanud, et kuumutamise mees C-vitamiini ei hävita.

Võiks arvata, et ka taimed, kust mesi korjatud, avaldavad oma mõju C-vitamiini rohku- sele. Kuna kuuseokastes on palju C-vitamiini, siis võib arvata, et kuuseokka mees on ka rohkesti C-vitamiini. Katsed on ka tõendanud, et

J. Prik.

VÕSU RAND.

värvilt heledamas meesortides on C-vitamiini vähem kui tumedavärvilistes.

Mee säilitamine. Kui mesi on selgitatud ja täiesti puhas, siis valatakse ta kinnistesse nõudesse, kuhu õhk ligi ei pääse. Väga vedelat mett ei või kohe kinni katta, kuna on karta, et säärane mesi sisaldab palju vett ja võib halvaks minna. Sel juhul jäetakse meenõu lahtiselt puhtasse kuiva ruumi ja kaetakse ainult tolmuvabalt. Meenõu ei või olla roostetanud, tsingist ega kõrvallõhnaga puunõu. Meenõuks kõlbavad klaas-, vööbatud savi-, terved email- ja lehtpuust nõud. Meenõu peab tingimata olema kaetud õhukindlalt. Mesi võtab kergesti endasse õhuniiskust ja kõrvallõhnu, võib minna hapuks ja käärima. Mesi säilib ka elutoas, kuid soojuse mõjul ei kristalliseeru niipea. Parim temperatuur on $+5^{\circ}\text{C}$ kuni $+10^{\circ}\text{C}$. Selles temperatuuris mesi kristalliseerub lühikese ajaga ühtlase, peeneteralise, tiheda massina ja püsib aastaid häána.

Mee kristalliseerumisel võivad klaaspurgid puruneda. Sellest hoidumiseks tehakse kristalliseerumise ajal meele pulgaga auk keskele, siis paisub mesi augu suunas ja purk jääb tervaks.

Mee tarvitamine ja lauale andmine. Korraga palju mett süüa ei ole häa. Mett võib süüa mitu korda päevas, kuid korraga vähe, mitte üle ühe supilusikatäie. Kristalliseerunud mett seedib organism kergemini kui vedelat mett.

Lastetoidus peaks kindlasti leiduma mett. Mett süües on lapsed tugevamad ja tervemad ning kaitstud nakkushaiguste eest. Külmetamishaiguste puhul soovitatakse alati juua kuuma piima või teed mee lisamisega. Lastele

tuleb mett anda vähem kui vanemaile inimesile. Et mesi on kergesti seeditav, siis on ta soovitatav anda hommiku- ja koolieinena. Mõned korrad nädalas võiks koolilaste leivalgi mett leiduda. Mesi on valmisaine ja seepärast tema laualeandmine peaks sündima loomulikult kujul. Kuid mett võib ju tarvitada mõningate toitude hulka. Nii tunneme piparkooke, kus suhkursiirup on asendatav meega.

Mee laualeandmine ja söömine nõuab ka omaette oskust. Mesi venib. Mõnikord on mesi vedel. Vedelat mett tuleks anda lauale kaussikeses, et parem oleks teda tõsta. Madal taldrikuke valgub ääreni meega üle ja tõstmisel võivad sõrmed meeseks saada, mis pole kuigi kena ning võib teistel isu ära ajada. Kaussi pannakse lusikas. Paremt, kui on tee- ja supilusika vahepäälne lusikas. Teelusikas on väike ja sellega peab tõstma mitu korda. Mee söömiseks antakse väikesed taldrikud või nende puudumisel alustassid, ja söömiseks teelusikad. Mett võttes ei võeta lusikat mitte täis. Lusikat hoitakse nõu kohal, kuni suur tilkumine ära jääb, siis keeratakse lusikas kiiresti ringi, et mesi välja ei langeks ja et meeniit katkeks. Nüüd juhitakse lusikas oma taldrikule, lastakse mesi lusikast välja valguda, keeratakse lusikat jälle ringi meeniidi katkestamiseks ning pannakse lusikas tagasi meekausi. Nii saadakse mett ette võtta ilma linale tilgutamata. Soovitatav on mett süüa taldrikult lusikaga. Leivalt või saialt valgub mesi kergesti lauale või kätele. Mett peaks leiduma igas leibkonnas, kui mitte rohkemaks, siis arstirohuks ikkagi.

H. Paglant.

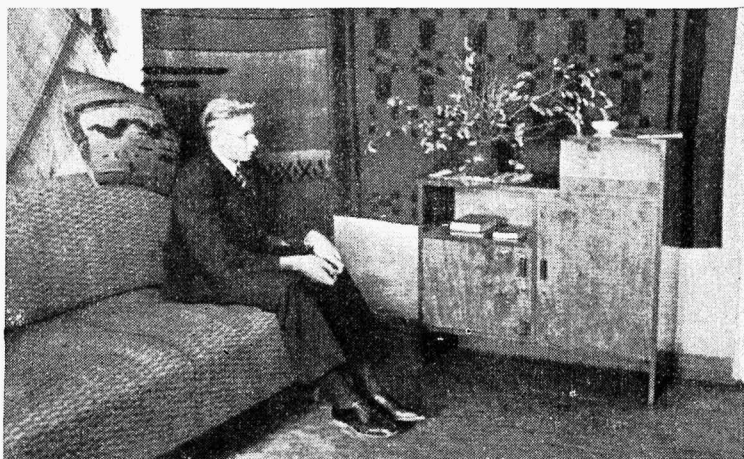
Esikute korrastamisest.

Meeta Mäekask

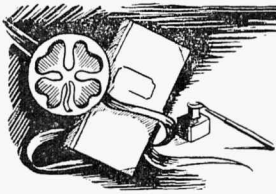
Sissekäike meie talumajapidamises on enamasti kaks, üks puhas, niinimetatud „veranda“, rõdu, mida igapäev ei kasutata, ja teine köögi pool asuv sissekäik, mis võib-olla ei ole määratud võõraste jaoks, kuid mis siiski osutub meie talumajapidamises igapäevaseks sissekäiguks ka võõrastele. Selles igapäevases sissekäigus ilmneb meile aga väga mitmesugune pilt. Kui esikul on aknad, siis nende laudadele on kogunenud väga palju esemeid, mis sinna ei sobi. Nii võime sääl näha poolikuid hobuseraudu, naelu, vanu rahatükke, haamreid ja väga palju muud. Edasi seinä ääres torkavad silma seasöödanõud, vanad jalatsid, mida võib-olla enam kunagi ei kanta, kuid siiski hoitakse nagu mõnd muinsuseset, petrooleuminõu jne. Perenaine ja kogu pere, kes on harjunud neid asju nii nägema ja asetama, ei leia neile nagu muud panipaika, kuid me peame püüdma korda seada kogu esiku, et see ei annaks võõrale halba pilti ja et ka omal perel oleks parem liikuda. On ju arusaadav ja ka selgesti nähtav, kui mõni asi on pandud esikusse ajutiselt, kui aga korralgedus jääb püsima päevast päeva, siis ei saa sellest mitte vaikides mööda minna. On ka teada ja arusaadav, et meie taluperenaisel on tööd palju, kuid see korralgedus ei olene ükski perenaisest, vaid kogu pere peab siin korda püüdma alal hoida, siis on perenaisel majapidamise korrashoid kergem.

Vaatleme siis, kuidas korrastada esikuid,

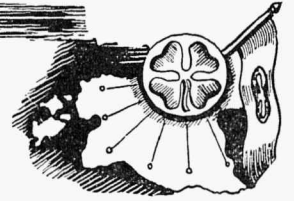
et nad ei pakuks mitte liiga kirjut pilti, Kõigepäält tuleks välja viia kõik esemed ja siis seinad ning aknad korralikult puhastada. Aknail olevaile esemeile tuleks vaadata kindel koht, kus nad nii väga silma ei torka. On aga esik suurem, siis saab sinna teha mõnd kappi, kuhu sisse asetatakse petrooleuminõu, põrandaluud ja harjad ning mitmesugused puhastusvahendid. Riieteile aga, mis ripnevad esikus või ka köögis või peretoas seinal, tuleks vaadata kindel panipaik kapi näol kas köögis või peretoas. Mõnes kohas on ka tööriiete kapp asetatud esikusse, kuid see ei ole soovitav, sest esik on ikkagi külm ja sääl tõmbuvad riided rõskeks, see võib ainult siis arvesse tulla, kui ta asub sisemiste seinte ääres ja kui on korralik õhuvahetus. Seasöödanõudele leiame sigalas sobiva koha. On esik niivõrd väike, et sinna panipaiku teha ei saa, siis peame neile esemetele looma panipaigad mujale, et esiku seinad ning aknapääsused oleksid korralikult puhtad. Nii saame neile asjule kindlad panipaigad ja siis on perenaisel kergem korda luua. Nii on paljud meie taluperenaised korra majja loonud ning leiavad, et siin pole vaja ei rikkust ega ka kulu palju aega, vaid on vaja kindlat tahti. Panipaiku loomulikult ei saa valmistada perenaised, vaid siin peame perepoegade ja peremeeste abile mõtlema. Praegu, millal välis-tööd korras, peaksid perepojad ja peremehed tõsiselt mõtlema panipaikade valmistamisele.

Maanoor omavalmistatud mööbliga.

ORGANISEERITUD NOORED

„Tõusev Noorus“ eeloleval aastal

– veidi kallim, kuid tublisti suurem ja sisukam.

„Tõusev Nooruse“ toimetusele on tulnud ajakirja lugejailt rohkesti soovivaldusi, et ajakiri muutuks senisest veelgi suuremaks ja sisukamaks. See soov on läiesti õigustatud. „Tõusev Noorus“ toob oma veergudel kirjutusi sedavõrd mitmekesiselt aladelt, et iga üksiku ala vähegi põhjalikumaks käsitlemiseks on tarvis hoopis rohkem ruumi kui ajakiri seda senisel kujul võimaldas.

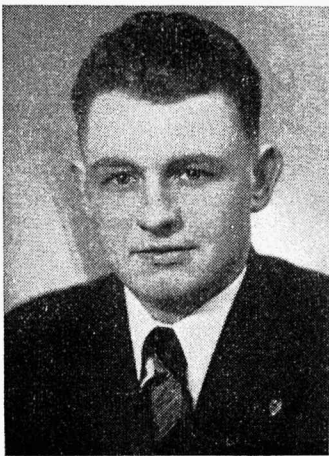
Eeloleval aastal, alates 1. jaanuarist 1940. a., ilmub „Tõusev Noorus“ suurendatud kujul s. o. iga üksiknumber keskmiselt vähemalt 48 lk., mis teeb aastakäigu kohta umbes 600 lk. teksti.

Muidugi võimaldab see ruumi laiendamine muuta ajakirja senisest märksa sisukamaks ja huvitavamaks.

Kuna trüki- ja muud ajakirja väljandmisega seoses olevad kulud on viimase aasta jooksul märksa tõusnud, siis osutub paratamatuks ka ajakirja tellimishinna tõstmine. Põllutöökoda otsustas „Tõusev Nooruse“ hinda tõsta ainult 50 senti aastakäigult, et ajakiri oleks ka uuel kujul maanoortel jõukohane tellida. Seega maksab „Tõusev Noorus“ 1940. a. Kr. 2.— aastas ja Kr. 1.10 poolaastas. Üksiknumbri hind on endiselt 20 senti.

Ajakirja toimetuse loodab, et see väike hinnatõstmine ei tee senistele „Tõusev Nooruse“ sõpradele ülesaamatuid raskusi ajakirja tellimiseks ka eeloleval aastal, sest „Tõusev Noorus“ jääb ka uuendatud kujul kõige odavamaks noorsoo ajakirjaks.

Maanoorte-instruktor Valgamaale.

Juhan Kuuskmäe.

Põllutöökoja poolt määrati Valgamaa maanoorte-instruktoriks *Juhan Kuuskmäe*, alates 1. novembrist s. a.

J. Kuuskmäe on sündinud 1. jaanuaril 1914. a. Uusna vallas Viljandimaal, kus isa oli talupidaja.

Alghariduse omandas Uusna v. Anni 4-kl. algkoolis ja Viljandi II astme algkoolis.

Lõpetas *E. A.* põllutöökeskkooli Olustveres 1933. a. sügisel.

1934. a. oli tööde juhatajaks Harjumaal Peningi v. Mulgi talus. Sõjaväeteenistuse lõpetas 1936. a. san.-velskri kutsega.

Alates 15. novembrist 1936. a. oli Põllutöökoja aiand.-konsulendi praktikant Tartus *A. Lange* juures.

1937. a. 1. mail määrati Valgamaa aianduskonsulendi kt., millisel kohal töötas senini.

Üksikasju organiseeritud noorte tööst Võrumaal.

Võrumaa Maanoorte Ühendus korraldab alates 1938. a. kõigi Võrumaa maanoorteritingide vahel üheaastase kestusega ringidevahelised võistlused, kus hinnatakse ringi tegevust neljateistkümnelt tegevusalalt (üksikasjaline alade loetelu ilmus „Tõusvas Nooruses“ nr. 12 — 1938). Esimesed võistlusaasta tulemused tehti avalikkusele teatavaks maakondlikul maanoortetööde näitusel ja lõikuspäeval.

Praegu tegutseb Võrumaal 53 maanoorte organisatsiooni, kelledest 30 oli saatnud õigeaegselt ja täpselt vastatud aruanded VMÜ-le hindamiseks.

Viieteistkümmele paremale ringile anti sellekohane tunnistus, autasu ja lipuvaardasse hõbemärk. Võru maavalitsuse poolt oli väljapandud rändauhind — hõbekarikas — parimale maanoorteritingile, mida tuleb kaitsta 3 aastat järgemööda või 5 aastat vaheldumisi; selle sai Võru konvendi Kasaritsa Maanoorteriting, kes saavutas 200 võimalikust punktist 167, saades auhinnaks väärtusliku lauakella. Teisele kohale tuli Rõuge konvendi Haanja ring 165 punktiga — saades autasuks lauakella, kolmandale kohale tuli Vastseliina konvendi Misso ring 162 punktiga — saades autasuks lauakella, neljandale kohale tuli sama konvendi Loosi ring 138 punktiga, saades autasuks lauailipu, viiendaks tuli Põlva konvendi Adiste-Miaste ring 132 punktiga — saades autasuks marjapressi. Edasi tulid esikohtadele Räpina Noorte Maatulunduse Klubi 131 punktiga, Vanasaaluse ring 125 punktiga, Mauri ring 117 punktiga, Vastseliina ring 116 punktiga, Luhamaa ring 110 punktiga, Väimela I. ring 100 punktiga, Jaanimõisa ring 99 punktiga, Säanna ring 96 punktiga, Erastvere ring 94 punktiga ja viieteistkümnendaks tuli Antsla konvendi Lusti Maanoorteriting 91 punktiga. Teised said võistluspunkte vähem. Mitmed ringid, kes küll edukalt töötasid, kuid kes ei saatnud õigeaegselt aruandeid, on jäänud hindamata. Kõigile viieteistkümmele esikohale tulnule ringile anti autasuks aianduse ja mesinduse tarberiiistu ning lauaesemeid.

Nimetatud kolmekümmel Võrumaa maanoorte organisatsioonil oli 1237 liiget, neist 696 poissi ja 541 tüdrukut.

Ringivanemaks on neljateistkümmel ringil ümbruskonna edukaim põllumees-perenaine, kümnel ringil koolitegelane, kahel aiandusassistent ja neljal ringil muusikutetöös tegutsev isik (vaimulik, konsulent, kontrollassistent ja mahlatööstuse juhataja).

Ringide juhatused on pidanud aasta kestel 293 juhatuse koosolekut ja 195 mitmesugust nõupidamist, kus on kulunud 3673 töötundi. Kõige edukamalt on juhatused töötanud Haajas, kus on 29 koosolekut ja 12 nõupidamist ja kulutatud selleks 350 töötundi. Pääle selle on ringivanem, juhatuse liikmed või selleks

moodustatud vastavad hindamiskomisjonid peaaegu igas ringis aastas korraldada külastanud oma liikmespere, kontrollides nende koduleid tööülesandeid.

Tänavusel üleriigilisel maanoorte hoogtöödel kana- ja heinaseemnekasvatuses ei ole kõigil osavõtjail töötetevõtted õnnestunud. Heinaseemnekasvatust takistasid peaaegu kõikjal pidevalt kestnud põuased ilmad, eriti õnnestunud heinaseemnepõlde on ainult üksikuid ja päämiselt need, mis külvaatud hiljem. Üldse võtab heinaseemnekasvatusest osa 41 noort, kelledest umbes pooltel võib ettevõtteid kordalainuks lugeda. Heinaseemnepõllu all on maid noortel umbes 6 ha ümber. Kana- kasvatuse alal tegutseb Võrumaal võrdlemisi vähe maanoori — arvult 68, need on hoogtööst osavõtjaina registreerunud — tegelikult kanakasvatuse alal tegutseb rohkem noori. Väike osavõtt on tingitud päämiselt puudulikust nõuandest, kuna Võrumaal puudub linnukasvatse konsulent. Nimetatud 68 maanoort on üles kasvatanud 964 puhtatõulist kana, neist pole suutnud kõik oma normi — 15 tõukana — muretseda, kuna tõumaterjali hankimisega oli tõsiseid raskusi, kuid selleest on jälle mitmel üle 30 puhtatõulise kana. Umbrohutõrje alal on tegutsenud 216 noort, niites teeääri, kraavikaldaid ja põllupeenraid ning kitkunud põllult ohakaid ja teisi umbrohte.

Maanoorteritingid Võrumaal löövad täie rinnaga kaasa kõigile üleriigilistele üritustele ja rahvuslikele aktsioonidele. Aasta jooksul korraldati 43 mitmesugust pidustust ja aktust 7875 osavõtjaga. Arvuliselt rohkem peeti emadepäeva aktusi — 11, võidupüha pidustusi 13 (neist 9 teiste organisatsioonidega koos), raamatunädala aktusi — 6; vähemal arvul korraldati Vabariigi aastapäeva pühitsemisi, 1. mai pidustusi, jüriöö mälestamisi, karskuskümnepäeva aktusi jne. Nimede eestistamise ja rahvusliku levitamise propagandale on suurt rõhku pandud koosolekutel, ajakirjanduses ja ringkirjadega. Nii on aasta kestel eestistanud 96 maanoort oma peprekonnanime ja 38 noort oma eesnime. Võrumaal on organiseerunud maanoorist veel 263 neid, kes kannavad võõrapärast eesnime, ja 119, kes omavad võõra perekonnanime. Sajaprotsendiliselt eesti nimed on Luhamaa Maanoorteritingi liikmetel. Rahvusliku muutmiseks on maanoorteritingid palju korda saatnud, korraldades selleks ühistellimisi (Haanja) ja tehes propagandat. Andmete järgi on 853 maanoore elamul lipp ja ainult 296 puudub see, teiste kohta pole andmeid. Sajaprotsendiliselt omavad lippe Erastvere ja Misso ring, eriti rohkesti on lippe ka Kasaritsa (131) ja Räpina (64) ringi maanoorte taludel.

Kursusi on peetud 66, seega iga ring keskmiselt 2,2 kursust. Erialade järgi on kõige rohkem peetud aiandus- ja mesinduskursusi

— arvult 19, sellele järgnevat: kanakasvatuskursus — 5, seakasvatuskursus — 4, metsanduskursus — 4, edasi on rahvatantsukursus — 3, kodukaunistamiskursus — 3, umbrohutõrjekursus — 4, maaviljakuse tõstmise kursusi — 3, põllumajanduslike päevaküsimuste kursusi — 3, viljaseemne puhtimise kursusi — 1, ujumiskursusi 2, heinaseemne külvamise kursusi — 2, naiskäsitööde kursusi 2, piimanduskursusi — 1, õhu- ja gaasikaitsekursusi — 1, kiviõhkumiskursusi — 1, kangakudumise kursusi — 1, mahlavalmistamise kursusi — 1, harjavalmistamise kursusi — 1 ja külmtoiduvalmistamise kursusi — 1. Lektoreina on esinenud 26 juhul jaoskonna- või eriala-konsulent, teistel juhtudel teised asjatundjad. Kursustest on osa võtnud 2831 kuulajat, seega on keskmine osavõtt kursusest 43 isikut. Suuremad kursused olid Haanjas, kus oli kuulajaid üle 200 inimese. Asjatundjad on kulutanud 411 tundi lühiaegsetel kursustel, pääle selle 3 kuuajalist kursust.

Ringid on pidanud aasta kestel 38 mitmesugust päeva 6682 külalisega. Päevadest on peetud Carl Robert Jakobsoni surmapäeva mälestamisi 8 juhul, näitekohtuid 6 juhul, edasi 5 kohalikku vabastamispäeva, 4 vanade põllumeeste austamist, 4 külvipüha, 3 lõikuspüha, 3 suvipäeva, 2 metsapäeva ja 1 A. Adsoni mälestuspäev, Juhan Liivi mälestuspäev ja noortepüha.

Enesearendamiseks peeti 166 üldkoosolekut, kus noored arutasid kõiki mõeldavaid küsimusi ja eluavaldusi, millega tegelikult elus kokku puudutakse. Õpiringilist tegevust harastati 21 maanoorteringsis, kus kokku 108 õpiringi koosolekut. Õpiringidest oli 5 üldküsimuslikku, 3 aiandus-, 2 kodukaunistus-, 2 naiskäsitöö-, 2 meeskäsitöö, 1 kõne-ostuse-, 1 spordi-, 1 muusika-, 1 kodumajanduse-, 1 kirjanduse-, 1 seemnekasvatuse ja 1 kanakasvatuse õpiring.

Töö ergutamiseks, parimate tagajärgede saavutamiseks ning mitmesuguste meistrite selgitamiseks on korraldatud 63 mitmesugust võistlust 436 maanoorega. Võistlused oma põhilaadilt jagunevad: 36 töövõistlust 245 osavõtjaga, 19 spordivõistlust 146 osavõtjaga ja 8 vaimse ala võistlust 45 osavõtjaga. Töövõistlustest on esikohal kartulikoormimine, mida on korraldatud 11 juhul 89 osavõtjaga, millele järgneb lõpsivõistlus 6 korral 26 võistlejaga, 3 hobuserakendamise võistlust — 14 osavõtjaga, 3 kraavikaevamise võistlust — 12, 2 nõõpaugutegemise võistlust — 12, 2 peenrategemise võistlust — 11, 2 kündmisevõistlust — 4, 2 rehapulgategemise võistlust — 11 ja 1 umbrohutõrje võistlust 40 osavõtjaga, heinaniitmise võistlust 3 osavõtjaga, nõõritegemise võistlust 12, kartuiniõppimise võistlust 6 ja veisepuhastamise võistlust 5 osavõtjaga. Vaimsetel aladel oli 4 kõnevõistlust 18 osavõtjaga, 2 kirjandivõistlust 15 osavõtjaga ja 2 malevõistlust 12 osavõtjaga. Spordivõistlustest on kõige rohkem korraldatud põllumajanduslikku takistusjooksu. Õppereise on iseseisvalt korraldatud 7 ringis 230 osa-

võtjaga. Vastastikku külastanud ringe on kõige rohkem Põlva ja Vastseliina konvendis, kokku 19 juhul.

Kuna meie seltsitegevus maal üldiselt kannatab distsipliini nõrkuse all, alatakse koosolekuid suure hilineemisega, esineb rahurikkumisi jne., siis selle puuduse kõrvaldamiseks on maanoorterigid hakanud tegema kõike võimalikku. Nii on tulnud ette juhtumeid, kus korduvalt, koosolekuile hilinevatele on tehtud märkusi või koguni ringist välja arvatud, kuid pärastõhku pannakse distsipliini sisseviimisel kasvatustööle küljele. 18 ringis peetakse koosolekule hilinejate märkimiseks kvoorumiraamatut. Aruandeist nähtub, et üle poole maanoorterige algavad koosolekute ja pidudega täpselt. Uue korrana on hakatud uusilt maanoorterigi liikmeilt võtma töötust, mis antakse pidulikult liikmekes astumisel suuremas osas ringides. Seitse ringi peab ka isiklikku hinderaamatut, kuhu märgitakse kõigi ringiliikmete kohta osavõetud koosolekute arv, esinemised jne. ning selle järgi selgitatakse tulemid maanoored ringis. Maanoorte ühte perre kuuluvuse tunnuseks kannab 449 organiseerunud maanoort rinna-märki ja 136 jalgratturit-maanoort jalgrattavimplit.

Rahvariide ja rahvatantsu propagandale panevad maanoored suurt rõhku, mida tõendas juba seegi, et Eesti Mängudest võttis osa õige suureprotsendiliselt maanoorte organisatsioon. Olgugi et võrumaalastele oli Eesti Mängudest kaugel maa tõttu osavõtt raskendatud, võttis ligi 150 Võrumaa maanoort 10 ringist sellest rahvuslikust üritusest tegelesena osa. Tüdrukul on muretsetud tunduvalt rohkem (224) rahvariideid kui poistel (31). Rahvariide valmistamise aktsioon on praegu täies hoos ja olemasolevail andmeil võib oletada tulevaks aastaks, et ligi pooltel maanoortel on rahvariided. Õige mitmel pool valmistavad maanoored rahvariideid ise vastavil kursusel. 12 ringil on rahvatantsutrupid ja 8 ringil oma laulukoor (suuremad koorid on Adistšes ja Rāpinas). 1939. a. maakondlikest ja kihelkondlikest laulupidudest võttis osa lauljatena 152 maanoort.

Maanoorterigide tegevuses annab valusalt tunda vilunud juhtide puudus. Selle lünga täitmiseks korraldati mitmed juhtide kursused Võrus, Rāpinas ja mujal, millest võttis osa ligi 150 noort. Õppelaagreid korraldati maakonnas viis, millest võttis osa 263 noort. Suurem õppelaager oli Vastseliina konvendil Missos.

Ringidel on ka mitmesuguseid töövahendeid liikmetele ja ümbruskonna rahvale tasuta või minimaalse tasu eest kasutamiseks anda. Massiliselt on ühistöövahenditena levinud puhtimisaparaadid, mis on suuremalt osalt kingitud teatud tingimustel, osa on ka ringidel ise valmistatud (Sānna). Nii on 1939. a. suvel ringidel kasutamiseks 11 kiirpuhtimisaparaati „Priimus“, millega on suvivilja puhtitud seemneks 27.640 kg, ja 13 kuivpuhtimisaparaati „Kratt“, millega on samal aja-

*Hindamiskomisjon
koduseid tööülesan-
deid kontrollimas.*

vahemikul puhitud 14.800 kg vilja. Misso ja Mauri ringil on muretsetud ühiseks kasutamiseks aiaprits, mida on kasutanud 36 alaomanikku, pritsides 360 viljapuud ja 920 marjapöösast. Misso ringil on ka külvikaru, mida on kasutanud 22 liiget, külvates 2,8 ha põldu.

Ühispõldu on Meemaste ringil 5 aari, mida kasutatakse heinaseemnepõllu katseteks, ja Haanja ringil 52 aari, mida kasutati kartuli- ja kaerakultuuride all, mis on eelviljadeks heinaseemnepõllule. Maatiikl on renditud vileks aastaks, sõnnik saadi ümbruskonna talumeestelt tasuta. Kõik ettetulevad tööd tehakse ringiliikmete poolt tasuta. Täpselt arvestatakse sellekohase arvepidamise järgi tasuvust, kus võetakse arvesse ka tasuta saadud töö ja ained. Kuna ring pole aasta vältel korraldanud ühtki pidu sissetulekute hankimise eesmärgil, siis kavatakse sissetulekuid saada ühispõllult, realiseerides kogu saagi ringikassa tuludesse.

Koduseid tööülesandeid neli ja rohkem teeb 33 maanoort, kolm teeb 56 noort, kakskümmend ja ühe koduse tööülesande teeb 233 maanoort. Kõige rohkem tegutsetakse keeduvilja kasvatamise alal, kus töötab 305 noort, harrides 617 aari suurust keeduviljaaeda, 55 noort kasvatab loomasöödajuurvilja 349-aarilisel maa-alal, heinaseemne- ja kanakasvatuse alal tegutsesjaist sai kõneldud hoogtööde juures, 55 noort tegutses naiskäsitöö alal (tegelikult on see mitu korda suurem, kuid pole aruannetes näidatud) — ainult 16 noore kohta on näidatud ka tehtud esemete hulk, milline arv on 74, meeskäsitöö alal tegutseb 29 noort, neist 8 noort on teinud 21 eset (sama, mis naiskäsitöö alal — on maksev ka siin), 72 noort tegutseb kodukaunistamise alal, puu- ja marjaaeda hooldab 36 noort, kasvatades

240 viljapuud ja 127 marjapöösast, mesinduse alal tegutseb 15 noort, kasvatades 56 petret mesilasi, 5 noorel on puukool 500 ruutmeetri suurusel maa-alal, 14 noort kasvatab kiudtaimi, päämiselt kanepit 60-aarilisel maa-alal, põldtaimede kasvatuse alal tegutseb 24 noort, korraldades päämiselt mitmesuguseid katseid 36 aarilisel maa-alal, lambakasvatuse alal tegutseb 3 noort, kasvatades 8 lammast, neist ühell on ševioti tõugu jääb. Metsakultuuri rajab üks noor 10-aarilisel maa-alal. Koduseid tööülesandeid arvukamalt ja kavaldamalt teostatakse R ä p i n a s, M i s s o s, Vastseliinas, Losis, Kasariitsas ja Haanjas.

Olgugi et üle maa on välja kujundatud avalikkude raamatukogude võrk, ei ole neis siiski küllaldasel määral põllumajanduslikku kirjandust, mispärast maanoorterid on asunud raamatukogude näol endile tarvilikku kirjandust hankima. Praegu on 15 ringil pandud raamatukogule alus, kus on kokku 915 köidet. Suurem raamatukogu on A d i s t e l (340) — ainuke raamatukogu, mis kuulub avalikkude raamatukogude võrku. Lugeamislaud on viiel ringil, kuhu käib 34 ajalehte-ajakirja. Seinalehte annab välja 9 ringi, aasta kestel ilmus 22 numbrit. Šapirografeeritud ajakirja annab välja 4 ringi, aasta kestel ilmus 14 numbrit kokku 366 leheküljega, kuhu kaastööd on teinud 37 maanoort. Kodumuuseumi ringi ümbruse uurimise otstarbel on aasta kestel ellu kutsutud nelja ringi juures, suuremad kogud on Loosi ja Haanja ringil. Kroonikat kirjutatakse seitsmes ringis ja neli ringi koostab fotoalbumit. 16 ringil on pidev informatsioon ajakirjandusele ringi tegevusest ja ümbruskonna elust.

Võrumaa maanoorterid on üheks oma ülesandeks võtnud ajakirjanduse levitamise

propaganda ümbruskonda. Viis ringi võtab ajakirjanduse tellimisi vastu ringi nimel, võttes aasta kestel tellimisi vastu 1200 kr. eest, neist Haanja ringis laekub tellimiste vastuvõtmise-% ringi kassasse. Ringid ise on endile tellinud 86 mitmesugust ajakirja-lehte (pole arvestatud siinkohal eesloeteldud lugemislaua sisustust), neist rohkem on tellitud ajakirja „Tõusev Noorus“ 31 eks., „Põlumajandus“ 12 eks., „Taluperenaine“ 10 eks., „Aed“ 6 eks., „Elu“ 6 eks., „Uus Eesti“ 4 eks. jne. Maanoorte häälekandjat ajakirja „Tõusev Noorus“ on tellitud 198 maanoorel, ringidest esikohal on Haanja 23 eks. ja Loosi 22 eksemplariga.

Majandusliku olukorra kindlustamine ja sissetulekute hankimine kahjuks nõuab noorilt palju energiakuulu ja kisub ringide tegevust oma otsekohestest ülesannetest kõrvale. Aasta kestel on ringidel olnud sissetulekuid kr. 2804.24, suurem kassa läbikäik on olnu Haanja — kr. 664,70, väiksem Kahkva ringil — kr. 6.—. Aasta kestel on eeskavaga pidudest laekunud kr. 1145.05, s. o. 41% kogu sissetulekust; lahutades sellest samaks otstarbeks korralduskuludena tarvitatud summa kr. 703.40, jääb kr. 441.65 pidude netotuluna, mis on peaaegu niisama suur tulu kui toetused kokku. Jagades aga pidude arvuga, milliseid on 41, saame keskmise tulu 10 kr. pidult, mis on aga siiski kaunis väike summa, arvesse võttes suurt hoolt ja vaeva eeltöödel. Suurim brutotulu pidudest on laekunud Lusti ringil — kr. 133.83, kes on korraldanud kolm pidu.

Eri päätiiki moodustab siin pidude eeskava, millest nähtub, et 32 juhul on lavastatud näidend. Tüsedam näidend on lavastatud Kasaritsas Tammsaare-Säreva „Andres ja Pearu“. Laulukoor on esinenud pidu eeskavas 19 juhul, rahvatants ja võimlemisettekanded 21 juhul, deklamatsioonid 7 juhul. Pääle eeskava on olnud 37 juhul tants, mis on tunduvalt aidanud pidukassat tõsta.

Järgmise summa moodustavad sissetulekuna mitmesugused toetused kr. 529.09 suuruses, mis teeb 18% kogu sissetulekust. Konvendil on andnud toetuseks 67 kr., Haridusministeerium kr. 113.—, sellest Adiste ringile 33 kr. avaliku raamatukogu toetusena, vallavalitsused 91 kr., kelleks osutuvad Põlva vallavalitsus Adiste ringile 50 kr. raamatukogu toetusena, Haanja vallavalits. 26 kr. ja Vastseliina vallaval. 15 kr. Mitmesugused organisatsioonid on toetanud 60 krooniga, neist Võru Munaühing 20 kr. Kasaritsa ringile ja Misso Piimaühing kohalikele ringile 10 kr. Võrumaa Maanoorte Ühendus on andnud 60 kr. Mitmelt poolt on toetusi saanud kr. 138.09 väärtuses.

Mitmesuguste päevade korraldamine on andnud brutotulu kr. 440,04, s. o. 16%.

Liikmemaksudena on laekunud 183 krooni, s. o. 7%.

Ringide ühissettevõtetest on laekunud kr. 198.87 ehk 7%.

Mitmesugused muud tulud on kr. 308.10 ehk 11%.

Kulusid on olnud kr. 2.423,67, sellest 29% ehk kr. 703,04 on kulunud pidude korraldamiseks. Mitmesuguste päevade korraldamiseks on kulunud 14% ehk 333,30 kr. Mitmesuguse vallasvara soetamiseks on tarvitatud kr. 227,50 ehk 11%. Rakendusraamatute muretsemiseks ja asjaajamiskuludeks on tarvitatud kr. 198,52 ehk 8%. Ühissetvõteteks on kulunud kr. 153,94 ehk 6%. Raamatukogu täiendamiseks on tarvitatud kr. 124,20 ehk 5%. Kursuste kuludeks on aruannetes näidatud kr. 93,43. ehk 4%. Ajakirjanduse tellimiseks on tarvitatud kr. 78,04 ehk 3%. Toetusi liikmetele on antud kr. 31,92 ja mitmele poole mujale kr. 90,46 ehk 3,5%. Auhindadena on välja antud kr. 54,95 ehk 2%. Mitmesugusteks muudeks väljarnaksudeks on tarvitatud kr. 334,01 ehk 14%.

Varandusi on ringidel üldse 3.518,92 kr. väärtuses. Varandusena esineb mitmesuguseid sporditarbeid, taimekaitseabinõusid, lauanõusid, muusikariistu, gaasilampe, lava- ja saaliesemeid jne. Suurim varandus on Adiste-Miiaste ringil — kr. 750.— raamatukogu ja muusikariistade näol.

Niipalju maanoorteringide tegevusest. Pääle selle tegutsevad veel konvendi ühendused ja Maakonna Ühendus. Konvendi ühendused koos konventidega olid eranditult seotud õpelaagrite korraldamisega. Rahvuspäevade ja suuremate ühissetvõtete korraldamisega on suurt aktiivsust näidanud Vastseliina ühendus. Ka Põlva konvendi ühendus oma tublide juhtidega on tunnustamist väärivalt tegutsenud.

Lisaks kõigile on Võrumaa Maanoorte Ühendus korraldanud üht-teist maakondlikus ulatuses. Kevadtalvel korraldati kirjandi-võistlus, millest võeti keskmiselt osa. Parimaks kirjandiks oli „Minu vanaisa jutustab“ kirjutatud teemal, mille aujõuiks oli 17-aastane Salme Lang Haanja ringist.

4. juunil korraldati Võrumaa külvipidustused siseminister R. Veermaa ja peasekretär I. Tõrmaküla osavõtul, kus õnnistati ka Ühenduse lipp. Lipuvardeasse löödi 42 hõbe- ja kuld-mälestusnaela, mis annab tunnustust sõbralikust koostööst naaberorganisatsioonidega.

24. sept. korraldati maakondlik maanoorte tööde näitus ja lõikuspüha, millest võtsid külalistena osa üleriiklik maanoorte vanem A. Jürima ja ÜMÜ sekretär R. Paglanti. Näitust sisuliselt tuleb lugeda õnnestunuks, osavõtt maanoorte poolt oli leige, mida tuleb kirjutada halva ilmastiku ja välispoliitiliselt tingitud erilise meeleolu languse arvele.

Kokkuvõttes võib esimest võistlusaastat kõigiti kordaläinuks lugeda, loodetavasti aga tuleval aastal on töötulemused palju nimetamisväärsamad. Võrumaa maanoored teevad tööd täielikus arusaamisest endi ja tulevaste põlvete külvipõllul ning loodavad ja paluvad õnnistust ja kaitset Kõige kõrgemalt, et nad võiksid kord hallpäistena lõigata oma tööpõllult kuldset vilja vaba Eesti riigisalvedesse.

Enno Piir.

*Adiste-Miiaste
Maanoorteringi
keelpillide-
orkester.*

Adiste-Miiaste Maanoortering sai lipu.

Adiste-Miiaste Maanoortering on üks vanimaid Võrumaal. 1940. a. kevadel võib ringi vaadata tagasi 10. a. tööle. Praegu on ringil 37 tegevliiget. Tegevusaja jooksul on peetud üle 50 mitmesuguse kursuse ja loengu. Ringil on üle 300-köiteiline raamatukogu, mis on võetud avalikkude raamatukogude võrku. Lugemislauas on 14 ajakirja ja ajalehte. Lugemislauas on avatud igal neljapäevaõhtul, millal harilikult peetakse ka ringi õpikoosolekut. Ringil on oma keelpillide orkester ja laulukoor. 12. skp. oli maanoorte poolt korraldatud lõikuspüha jumalateenistuse ja lipu pühitsemisega. Selleks puhuks olid ruumid ja riigijuhtide pildid kaunistatud rohelisega Vaimuliku talituse pidas Põlva kog. õp. Kivistik. Päevakohase kõnega esines maanoorte sekretär R. Paglant. Päeva aitas sisustada ringi laulukoor, hiljem järgnesid mitmesugused ettekanded maancortelt.

Maanoorteringi ja ümbruskonna vahel on tihe side, mis väljendub ka selles, et ümbruskond annetas ringile lipu. Päevast osavõtt oli elav, eriti rohkesti oli ümbruskonna vanemaid inimesi. Ringivanemaks on Adiste algkooli juhataja A. Ivask, kes on ühtlasi Põlva põllum. konvendi maanoorte vanemaks. Samuti aitab tõhusalt ringi edukaks tööks kaasa sama algkooli õpetaja prl. E. Siim.

Maanoorte lõikuspüha Raplas.

Rapla Põllum. konvendi ja maanoorte ühenduse ühisel korraldusel toimus 22. okt. Rapla Haridusseltsi ruumes maanoorte lõikuspüha, mida võib lugeda igati hästi õnnestunuks. Päev algas vaimuliku talitusega, kus õnnistati ka 6 maanoorte lippu. Lipud said Rapla konvendi Maanoorte Ühendus, Kehtna, Seli, Kodila, Järvakandi ja Alu maanoorteringid. Aktusel kõneles põllumajanduslike päevaküsimuste üle Põllutöökoja abiesimees P. Männik ja maanoorte töö üle Põllutöökoja peasekretär I. Tõrmaküla.

Aktusel austati ka premeeritud põllutöölisi ja neile anti rahalised autasud välja Põllutöökoja abiesimehe P. Männiku poolt. Aktus lõppes konvendi maanoorte vanema J. Võmma lõppsõnaga.

Õhtul järgnesid võistlused kõnes, lõngakerimises ja riidelappimises, kusjuures kõnevõistluses tuli esikohale H. Rästas — Kehtna maanoorteringist, lõngakerimises H. Soone Seli maanoorteringist ja reedelappimises H. Talisoo Kodila maanoorteringist.

Peol esinesid ettekannetega Kehtna maanoorteringi võimlemis- ja rahvatantsu trupid, Kandle Juss esitas kandlelugusid ja M. Kala jutustas külaskäigust Lapimaale.

Raamatunädalal

otsustab iga maanoor tellida endale eelolevaks aastaks sisuka ja odava noorsoo ajakirja

„TÕUSEV NOORUS“.

Möödunud suvi Läänemaa noorte tegevuses.

Möödunud kevadtalvine tegevusperiood möödus elavas ettevalmistuses kana- ja heinaseemnekasvatuse hoogtööde rakendamiseks. Suurem raskuspunkt selles osas oli juhitud kõigile maanoorteringidele, kusjuures kasutati hoogtööülesannete lähemaks tutvustamiseks täiel määral ära ka talve jooksul kõigis konventides peetud maanoorte õppepäevad.

Kuna äsjane võistlejate kontrolli teostamine on võimaldanud esimest ülevaadet saada ka hoogtööde tagajärgedest, siis peab mainima, et üldiselt on jäänud hää mulje võistlejate tahtest ja hoolest asja vastu. Kuid tööde teostamisel on tulnud ka ebaõnnestumisi, mis kanakasvatuse osas olid tingitud peamiselt tõumaterjali puudulikkusest saadavusest.

Noorte heinaseemnekasvatuse edukust on tunduvalt takistanud tänavune pikaldane pöud, mis kohati on põhjustanud heinaseemnepõldude täieliku hävimise. Kevade saabumisega algas ringidel eelmisel aastal poolelijäänud kodukainistamise tegevus, mis osas olid eriti märkimisväärsed maanoorteringide poolt korraldatud välisvärvimise kursused.

Suurima aktisioonina toimus möödunud kevadel maanoorte põllumajanduslike õppelaagrite korraldamine. Esimene õppelaager Haapsalu ja Noarootsi konvendi maanoortele toimus 20. ja 21. mail Põllutöökoja liikme B. Langebergi Kõrgemäe talus Sinalepas, millest osavõtjate arv ulatus kaheksakümneni. Õppeülesannete kõrval peeti laagris ka konvendi-piirkonnalsed meistervõistlused kraavikaevamises, kartulikoormises ja kõnes.

Laager õnnestus kõigiti, kuna kahjatseda tuli vaid seda, et noorte poolt eriti oodatud lõkkeõhtut pidi ilmastikuolude sunnil asendama koosviibimisega ruumis. Teine õppelaager peeti 10. ja 11. juunil Kullamaa ja Märjamaa konvendi maanoortele Orgita kodunduskooli juures, millest osavõtjaid oli kolmkümmend viis. Ka siin peeti ettevalmistuseks maakondlikele meistervõistlustele konvendi- piirkonnalsed meistervõistlused kraavikaevamise, lüpsi, kartulikoormise ja kõne alal.

Kolmas laager leidis aset 1. ja 2. juulil Lihula konvendis Penijõe põllunduskooli juures, millest võttis osa kakskümmend Lihula konvendi maanoort. Õppelaagri kavas toimunud võistlustel selgitati konvendi meistrid lüpsi, kartulikoormises ja kõnes.

Ühel ajal Lihula laagriga toimus õppelaager ka Hiiumaal Putkaste põllunduskooli juures, millest osavõtjaid oli kolmkümmend. Siinsest laagrist olid noored eriti huvitatud, kuna Hiiumaal ringide üksteisest kaugel asumise tõttu pole seni suuremaid ühiseid kokkutulekuid olnud.

Põllumajandusliku tegevuse kõrval pühendati väga palju maakonna maanoorte peres hääd tahtet ja püüdeid rahvuslikult tähtsa ettevõtte Eesti Mängude ettevalmistamisele ja osavõtmisele.

Suurejooneliseks maakondlikuks pidupäevaks kujunes 16. juulil Kullamaal peetud Läänemaa maanoorte suvipäev, millest võtsid osa ka üleriiklik maanoorte vanem A. Jürima ja pääsekretär I. Tõrma küla. Päeval õnnistati Läänemaa Maanoorte Ühenduse lipp ja selgitati maakonnameistrid kraavikaevamise, lüpsi, kartulikoormise ja kõne alal.

Samas toimus ka maanoorte võimlemis- ja rahvatantsurühmade esinemine ja rahvapidu. Pääle maakondliku suvipäeva on toimunud veel terve rida kohaliku ulatusega samalaadseid üritusi, kus maanoored on olnud kas algatajad või kaaskorraldajad. Nii peeti Agapä Maanoorteringi korraldusel Mänspäe algkooli ruumes maanoortepäev, kus õnnistati ka ringi lipp. Samas oli ringi poolt korraldatud ka maanoorte naiskäsitööde näitus, kus oli välja pandud talvel edukalt tegutsenud tütarlaste käsitöörühma väljapanekuid.

Kohaliku ulatusega külvipüha korraldas Martna Maanoortering koos Martna Maanaiste Seltisiga. Maanoorte poolt oli korraldatud ka kartulikoormise võistlus. Järgnenud aktusel anti välja maanoorte rinnamärgid tublimaile ringiliikmeile. Peru Maanoorteringi poolt korraldati Vigala rahvamajas ringi lipu õnnistamise aktus, millele järgnesid võimlemis-ettekanded ja õhtul pidu. Haeska Maanoorteringi poolt korraldati ringiulatuseline suvipäev, mis tõi kokku väga suurel hulgal ümbruskonna rahvast. Päeval peeti vabaõhu-aktus, korraldati kraavikaevamise, kerimise ja kõnevõistlus. Õhtul toimus samas pidu, kus tublimaile ringiliikmeile anti tunnustuseks maanoorte rinnamärgid.

Vatla Maanoorteringi korraldusel peeti Vatla algkooli juures maanoortepäev koos maanoorteringi tööde näitusega. Võistlused peeti hobuserakendamise, heintaimede määramise ja kartulikoormise alal. Võistluste hulgas toimus ka põllumajanduslik takistusjooks poistele ja tütarlastele eraldi. Konvendiulatuseline maanoortepäev peeti Haapsalu Konvendi Maanoorte Ühenduse korraldusel Lähtrus. Päeval õnnistati Haapsalu Konvendi Maanoorte Ühenduse ja Lähtru Maanoorteringi lipp.

Võistlusi korraldati künni ja kerimise alal. Rohkesti huvi pakkus põllumajanduslik takistusjooks, kus võistlejail tuli takistusena teha luudi võtta kartuleid ja teha rehapulki. Võistlustele järgnes seemnevilja-puhtimise demonstratsioon koos vastavate seletustega.

Septembrikuus Märjamaal peetud Läänemaa kodumajandusnäitusel esitasid kohalised maanoorteringid jalamate, harju, plekitöid, naiskäsitöid ja mitmesuguseid muid õpetlikke väljapanekuid kodumajanduse alalt.

Sügise loikuspüha korraldamise hooaja saabudes korraldasid maanoorteringid koos kohapäälsete isamaaliidu osakondadega suured loikuspühad Asukülas, Taeblas ja Märjamaal.

Rohket tunnustust väärib töö, mis möödunud hooajal Läänemaa maanooringid tegid vilja seemnepuhtimise alal. Noorte hoogsa puhtimise propaganda teeneks tuleb täiel määral pidada asjaolu, et vanemad põllumehed, kes varem seemnevilja-puhtimisest vaevalt midagi teadsid, on nüüd kõikjal külvi-seemne-puhtimise veendunud pooldajad. Sel alal on eriti suure saavutuse teinud S i n a l e p a Maanooring, kes puhtis oma ümbruskonnas möödunud hooajal ligi 20.000 kg seemnevilja.

Mida teevad Saaremaa noored?

Saaremaa põllumehed ei mäleta sellist suvet, kui oli seda möödunu. Vihma ei tulnud kogu suve, kõik, mis külvati paesele pinnale, põles põuas. Suuresti mõjus ka põuane suvi maanoorte kodutalus läbiviidavatele tööülesannetele ja majanduslikule elujärjele. Paljud hääd, mis oli kavatsatud, hävis. Erakorralisele põllumajanduse aastale vaatamata jätkati kevadel alatud maanoorte hoogtööd. Linnukasvatuse hoogtöö päämiseks pidurdajaks oli tõumaterjali puudus. Tõulavad Sandlas ja Karjas ei suutnud kaugeltki anda niipalju tõumune kui oli vaja. Maanooringide juure varemäl aastail asutatud tõulinnupunktid, missuguseid oli 20 ümber, andsid omajao, kuid kõigest sellest jätkus vaid 50% tõumaterjali nõudmise rahuldamiseks, mispärast tuli hulgal maanoortel käesoleval aastal hoogtööst loobuda.

Suureks abiks oli „Eesti Munaekspordi“ ja Põllutöökoja poolt antud kaks hautamismasinat, mis töötasid täie koormatusega 1. märtsist kuni 15. juulini väga rahuldavate tagajärgedega. Näib, et Saaremaal on hädavajalik sääraste rändmasinate juuremuretsemine eelolevaks tegevushooajaks, sest olemasolevad masinad on juba ette tellitud kogu hautamise ajaks. Heinaseemne hoogtöö õnnestumine oli seotud ilmastikuga ja seetõttu ka väga paiklik, olenedes sademeist ja mullapinnast. Soodes on varased seemnekülvid väga toredasti õnnestunud, mineraalmaadel aga ebaõnnestunud.

Päälle kodutalus teostatavate ülesannete ja hoogtööde oli maanoorte muu tegevus samuti elav. Maanoorte kevadpäevade korraldamisest võtsid Saaremaa maanooringid osa 100%-liselt. Päevadest, mis korraldati 7 kohas, võttis osa umbes 2000 organiseeritud maanoort ja umbes 6500 isiku ümber külastas sel puhul noorte üritusi. Maanoorte kevadpäeval toimusid maanoorte töövõistlused kraavikaevamises, kartulikoormises, lüpsis, kõnepidamises ja võrkpallimängus. Võistlused olid väga pinevad ja osavõturohked, neil selgitati konventide töömeistrid. Vanematele inimestele meeldisid eriti võimlemis- ja rahvatantsu-ettekanded, mida Eesti Mängude ettevalmistamiseks demonstree-riti Mängude kava ulatuses. Konventi maanoorte kevadpäeval õnnistati 33 maanoorte lippu. Rohkesti huvi pakkus Saaremaa maanoortele ka II Eesti Mängudele sõit, mis toimus ühiselt laeva ja raudteega. Mängudest

Päälle ülalloodud suuremate ürituste töötasid ringides paljud töörihmad mitmetelt põllumajanduse aladelt. Elavalt võeti osa üleriigilisest suurema söödakaali kasvatamise võistlusest. Rohkesti korraldati ka ringides kartulisordi võrdluskatseid, rajati uusi heintaimede kollektsoonilappe jne. Üldiselt lähtuti suvise töö korraldamisel ringides seisukohalt, et igale liikmele leiduks sobiv ja jõukohane põllumajanduslik ülesanne.

Suuremaks maanoorte tööde paraadiks oli tänava Saaremaal Lõõne põllumajanduse näitus, kus maanoored esinesid maanoorte hoogtöö alal 31 väljapanekuga. Päälle hoogtöö väljapanekute oli rohkesti selgitavaid väljapanekuid maanoorte tööalalt umbes 14 maanoorte organisatsioonilt. Tähelepanu äratavamad väljapanekud olid: S a a r e m a a M a a n o o r t e Ü h e n d u s e poolt korraldatud piltides ülevaade 10-aastasest maanoorte tegevusest Saaremaal ja ühe kana aastane söödanorm ning munatoodang. Lõopõlu Maanooring selgitas oma väljapanekuga maanoorte õpingulise töö võimalusi talvisel õppekoosolekul. Jõiste Maanooring näitas, kuidas tuleb korraldada koduapteeki, ravimtaimede kasvatamist ja koristamist ning kuivatamist. Sassi Maanooring esitas kogu omavalmistatud vilditöid, riistadehoiu nag ja õunte sortimentide kogu. Rattla Maanooring tõi näitusele omavalmistatud tööriistade kogu heinaseemne kasvatamiseks. Koikla Noorteühing esines näitusele umbrohu tõrjeriistade koguga umbrohutõrje hoogtöö-aasta puhul, Lõõne Noorteühing pani näitusele välja meesnoorte käsitöid ja Käesla Maanooring näitas, mida pakuvad kodumaa metsad, põllud ja aasad arstirohtudeks, tee- ja värvitaimedeks. Näitusega ühel ajal peeti ka maanoorte töövõistlused Saaremaa maanoorte meistri nimele lüpsis, kartulikoormises ja kõnes. Lüpsimeistriks tuli Nadea Täna k Vaivere Maanooringist, kõnemeistriks Elmar Noot Muhu Haridusseltsi „Tulevik“ Maanooringist ja kartulikoormise meistriks Sinaida Rihkrand Jõiste Maanooringist.

Talvine tegevushooaeg algas maanoorterin- gides ja konventi maanoorte ühendustes lõikuspühade korraldamisega. Lõikuspühad korraldati koos Isamaaliidu kohalike osakondade- ga, mis hästi õnnestusid, kujunedes maanoorte töömeistrite, premeeritud tööliste ja vanade töökaangelaste austamiseks. **O. Kõlk.**

Kirjatöö võistlus maanoortele.

1. Maanoorte ajakirja „Tõusev Noorus“ toimetus korraldab kirjatöö võistluse.

2. Kirjatöö teemaks on: „Vanaisa“, kirjutise pikkuseks „Tõusev Nooruse“ 1—2 lehekülge.

3. Võistlusest võivad võtta osa ülemaa-lises Maanoorte Ühenduses registreeritud maanoorte organisatsioonide liikmed, vanu-sega kuni 25 a.

4. Võistlejad saavad kirjatöö ära hil-jemalt 1. veebruariks 1940. a. „Tõusev Noo-ruse“ toimetusele.

5. Kirjatöö juures peavad leiduma järg-mised andmed:

a) võistleja nimi ja aadress,

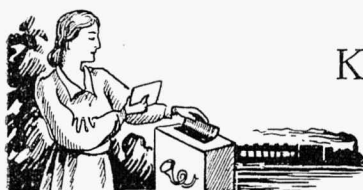
b) vanus,

c) missuguse maanoorte organisatsiooni liige.

6. Parima võistlustöö kirjutajale on au-hinnaks välja pandud koguteos „Eesti Vaba-dussõja ajalugu“ I ja II köide, linases köites.

„Tõusev Nooruse“ toimetus annab omalt poolt lisaks 20 ergutusauhinda põllumajan-dusliiku kirjanduse näol.

7. „Tõusev Nooruse“ toimetusel on õigus auhinnatud töid avaldada ajakirjas tasuta.

KIRJAVAHETUS

Kaasnoortega kirjavahetust soovivad.

Virumaalt:

Laanemets, Adeele, Oandu pk. 8, Viru-Maidla.

Laanemets, Endla, Oandu pk. 6, Vi-ru-Maidla.

Tärno, Gerta, Oandu pk. 6, Viru-Maidla.

Läänemaalt:

„Kusti“, Paadremaa pk. 4.

„Ivo Ojandi“, Aianduskool, Vigala vaks-agentuur.

„Arvo Talviku“, Aianduskool, Vigala vaksali ag.

„Arno Talvik“, Aiandusk. Vigala vaks. ag.

„Enn Rajala“, Aianduskool, Vigala vaksali ag.

„Valdku Urb“, Aianduskool, Vigala vaksali ag.

„Lembit Oja“, Aianduskool, Vigala vaks. ag.

„Priit Pigisarv“, Aianduskool, Vigala vaksali ag.

„Raivo Karilaid“, Aianduskool, Vigala vaksali ag.

„Aavo Rand“, Aianduskool, Vigala vaksali ag.

Saarimaalt:

Koppel, Amanda, Saare-Võhma p.-ag.
Koit, Elme, Saare-Võhma p.-ag.

Oder, Estra, Saare-Võhma p.-ag.
Ristiorg, Ursula, Saare-Võhma p.-ag.
Loide, Meeli, Saare-Võhma p.-ag.
Saar, Vaine, Saare-Võhma p.-ag.
Nook, Luise, Saare-Võhma p.-ag.
Vainola, Elle, Saare-Võhma p.-ag.
Krõõt, Leeve, Saare-Võhma p.-ag.
Vooglaid, Leeve, Saare-Võhma p.-ag.
Mahl, Asta, Saare-Võhma p.-ag.
Annus, Luise, Saare-Võhma p.-ag.
Rahula, Velve, Saare-Võhma p.-ag.
Lahe, Leeni, Saare-Võhma p.-ag.
Liivlaid, Milvi, Saare-Võhma p.-ag.
Nurmik, Aive, Saare-Võhma p.-ag.
Koppel, Vilma, Saare-Võhma p.-ag.
Paju, Johannes, Saare-Võhma p.-ag.
Rander, Eduard, Saare-Võhma p.-ag.
Annus, Herbert, Saare-Võhma p.-ag.
Tehves, Eduard, Saare-Võhma p.-ag.

Pärnumaalt:

„Julku“, Sinivee kauplus, Soometsa p.-ag.

Viljandimaalt:

„Aarne“, Pisisaare pk. 18, Põltsamaa.

Võrumaalt:

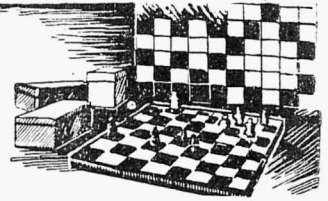
„Vello“, Uue-Kasaritsa pk., Võru.

„Aho Jõgi“, Raudsepa pk., Võru.

„Helvi“, Misso p.-ag., pk. 45.

AJAVIIDE

Õpime maletama.

(Järg.)

Selleks, et jõuda males kiiresti edasi, on vaja õppida iseseisvalt mõtlema.

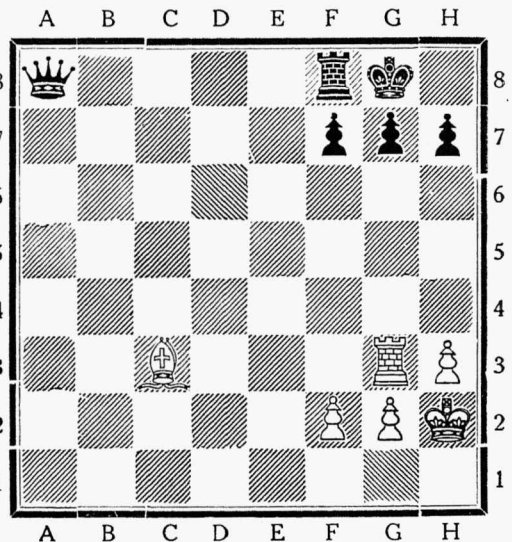
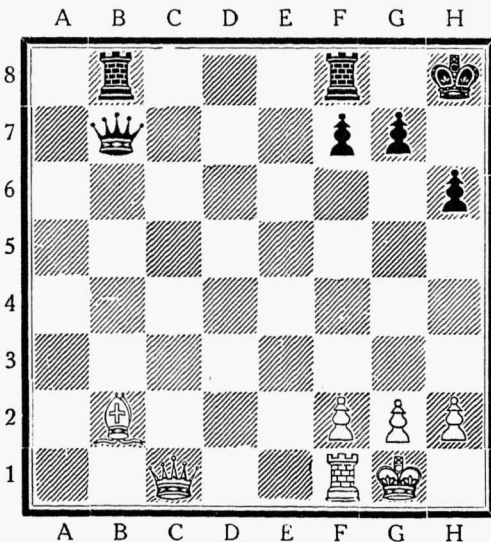
Malepartii iga käik esineb meile kõrge-
mini või raskemini lahendatava ülesandena.
Katsume selle ülesande esmalt lahendada ise-
seisvalt. Kuigi selle ülesande lahendamine
võib võtta palju aega ja lihtsam oleks küsida
teistelt targematelt või vaadata raamatust,
on iseseisev lahendamine võrratult tulusam;
sest mis on saadud suure vaevaga, see ei
unune ja mis pääsisi — harjume ja õpime ise-
seisvalt mõtlema.

Seepärast toome edasised näited juba har-
jutuste või ülesannete kujul. Selleks, et la-
henduse mitteküllaldaselt kiire leidmise kor-
ral ei muututaks kärsituks ega tekiks kü-
satust vaadata lahendust liiga vara (enne
küllaldast vaevanagemist), esitame lahendu-
se alles järgmises numbris.

Alljärgneval kahel trükipildil toodud sei-
sundeis on leida, kuidas valge võib kiiresti
võita. Mõlemas näites on valge käigul.

Võhiku ettekujutus: „Kuningas tules.“

TOIMETUS ja TALITUS: Tallinn, Pikk tän. 42. Telefon 484-84. — Posti jooksev arve nr. 275.
Ilmub üks kord kuus. **TELLIMISE HIND:** aastas kr. 1.50; 1/2 aastas kr. —.80. Üksiknumber 20 senti.
Vastutav ja päätoimetaja I. Tõrmakilla, tegevtoimetaja agr. E. Nugis.

Piima kvaliteet tõuseb

kui veate piima vastupidavates piimaveokannudes, nagu

Saksa „ROSISTA“ roostevabast terasest

Taani „F. M.“

Rootsi „ALFA“

Saksa „THIEL“

Piimakurnamisel tarvitage aga kurnavatti ja „F. M.“ ja „ALFA“ piimakurnasid.

Müüb piimaühingutele

P.-K. »VÕIEKSPORT«

Tallinn, S. Karja 25. Kaubandus osak. telef. 446-06.

ÜHISELU TRÜKIKODA

Tallinn, Pikk 42, kõnetr. 442-04

Valmistab maitsekalt ja parajate hindadega igasuguseid trükitöid kõige lihtsamast kõige keerukamani.

Telefonilised tellimised täidetakse täpselt.

Töö korralikkusele ja täpsusele pannakse erilist rõhku.

*Rotatsioonitrükk • Nooditrükk
Raamatuköitmine*

*Lugupeetud tarvitajaskonnale
maal ja linnas*

Valmistame omas trükikojas

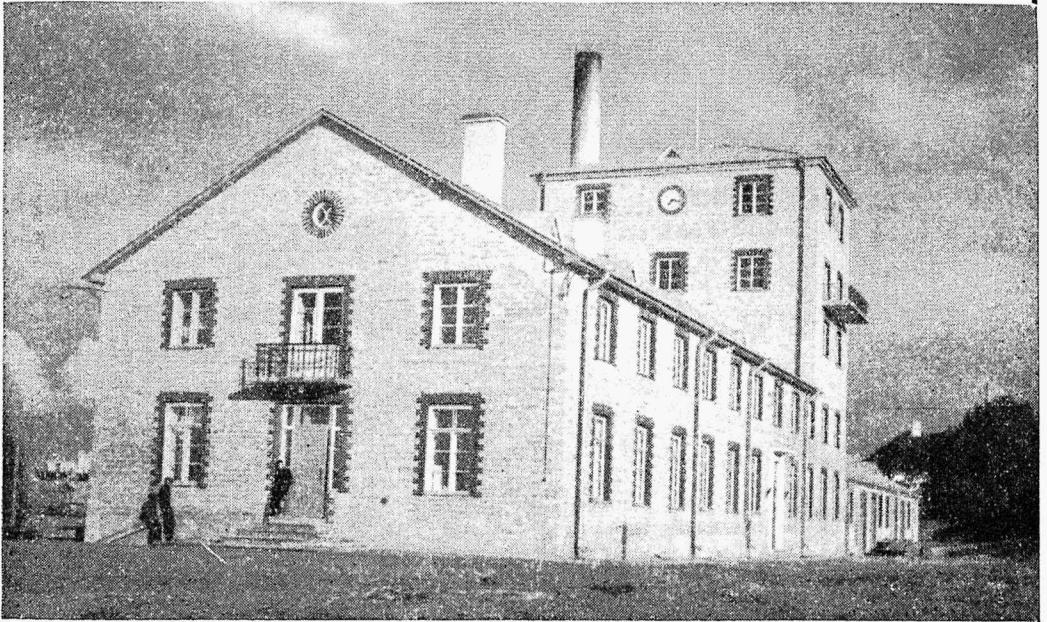
igasuguseid trükitöid

brošüüre, nimekaarte, laulu-
lehti, kuulutusi, müürilehti, maa-
noorte organisatsioonidele ja
põllumajanduslikkudele kutse-
organisatsioonidele rakendus-
raamatuid.

TRÜKIKODA A. NÕMPERE

Tallinn, Suur Ameerika 3-a.
Telefon 437-87.

Hind 20 senti.

Eesti põllumeeste kapitaliga
ehitatud, ühistegelise ettevõtte
töötav Kartuliühingute Liidu
Rakvere piirituse puhastustehas.

11-17307